

LITTERAE CIRCULARES

AD

VENERABLEM CLERUM ALMAE DIOECESIS

QUINQUE-ECCLESIENSIS

DIMISSAE ANNO DOMINI 1916.

QUINQUE-ECCLESIIIS.

Typ. „Dunántúl“ R. T.

A bstinentiae et ieiunii disciplina	12.
Adjić Antonius	125.
Adózás (egyházi) helyben nem lakó birtokosok és bérlők részéről	91.
Alapítványok létesítéséhez, melyek egyházi kezelésre vannak szánva, kormány- hatósági jóváhagyás nem szükséges	201.
Alapítványi Hivatal (egyhm.) 1915. évi számadásai	51.
Almatermés megmentése	104.
Áldozás a háború második évfordulóján	107.
Anyakönyvi adatok keresése	120.
Anyakönyvi kivonatok díjtalan kiadása hősi halált halt katonák ügyében	171.
Anyakönyvi kivonatok díjtalan kiállítása árvaszékek kérésére	89.
Anyakönyvelése a vegyes házasságoknak	89.
Árvák (hadi) ügyében az Orsz. Kath. Szövetség felhívása	35.
Árvák (hadi) javára gyűjtés	46. 105. 113. 153.
Árvák (hadi) pártfogói intézményének ajánlása	85.
Árvaszékek kérésére anyakönyvi kivonatok díjtalan kiállítása	89.
Augusztai hadibiztosítás	133.
Aulik Dávid	170.

B alatonszabadii hadiárva gyermekszanat. javára gyűjtés	164.
Bán Ludovicus	88. 124. 125.
Bár	124.
Baranyai Joannes	71. 102.
Belügyminiszteri nyomtatványok ragályos betegségek elleni védekezésről	17.
Bélyegek (hadi) gyűjtése	44.
Bélyegzők lenyomatának beküldése	51.
Bencze Ernestus	11. 200.
Bencze Stephanus	162.
Bende Josephus	102.
Berlakovich Joannes	102. 125.
Berta Antonius	102. 200.
Berta Ludovicus	32. 125.
Bérmálás	79.
Bérlők egyházi adózása, ha nem helybenlakók	91.
Betegségek (ragályos) elleni védekezésről belügyminiszteri nyomtatványok	17.

Birtokosok egyházi adózása, ha nem helybenlakók	91.
Biswurm Adamus	102.
Biztosítás tűzkár ellen	134.
Biztosítás tűzkár ellen a közalapítv. uradalmak kegyuri plebániáiban	17.
Biztosítási ügyek egyhm. megbízottja	18.
Bótz Josephus	32.
Bőjti rendelet	12.
Bőjti szózat	21.
Buzsáky Emericus	101.

Casuum conscientiae reservatio	187.
Collecta pro pace	198.
Concursus in Seminarium	79. 102.
Concursus pro parochia Németskér	11.
" " " Németmárok	31.
" " " Palotabozsok	46.
" " " Donji-Miholjac	71.
" " " Pellérd	71.
" " " Szálka	71.
" " " Vörösmart	101.
" " " Fadd	124.
" " " Szajk	124.
" " " Bár	124.
" " " Kistengelicz	170.
" " " Szentlászló	147.
" " " Marijanci	147.
" " " Kisdorog	199.
Conscientiae casuum reservatio	187.

Congregatio Officii: Pium exercitium XV feriarum in honorem S. Dominici	
Conf. quocumque anni tempore peragi potest.	9.
" " Declarantur et extenduntur concessionες quaedam pro tempore belli	29.
" " Decretum circa vulgo dictum „Secret de la Salette“	30.
" " Declaratio circa facult. epporum in reconciliandis haere- ticis vel apostatis	67.
" " Circa imagines exhibentes Beatissimam Virginem Mariam indutam vestibus sacerdotalibus	99.
" " Declaratur dubium circa indulgentiam Christianae saluta- tionis: „Laudetur Iesus Christus“	99.
" " De absolutione, sepultura etc. schismaticorum	108.
" " De ss. numismatibus loco scapularium benedicendis	122.

Congregatio	Officii :	De formulis precum indulgentiis ditatis non interpolandis	145
"	"	De assistentia passiva parochorum	161.
"	"	Super casuum conscientiae reservationibus	187.
"	"	Sodalitates ad provehendas iuvandasque religiosas vocationes indulgentiis ditantur	190.
"	Religios. :	Dubia circa confessiones Monialium et Sororum	167.
"	Rituum :	De precibus in fine missae recitandis	9.
"	"	De lampade coram Sanctissimo Sacramento	68.
"	"	De sacerdotum et sacrorum ministrorum numero in benedictione et consecratione sanctorum oleorum	68.
"	"	De solemnitate externa festorum alicui Dominicae perpetuo affixorum	69.
"	"	De missa votiva Sacratissimi Cordis Iesu et de Precibus post missam	121.
"	"	De festo dedicationis ecclesiae	122.
"	"	Usus candelarum non ex pura cera apum conflatarum ad tempus belli permittitur	197.
"	Sacrament. :	De clandestinitate matrimonii	45.
"	"	De irregularitate tempore belli contracta	111.
"	Semin. et Stud. Univ. constituitur		2.
"	"	Circa motu proprio „Doctoris Angelici“ et circa XXIV. Theses philosophicas	111.
Csalán-gyűjtés beküldésének felfüggesztése			50.
Csizmadia Stephanus			101.
Custodes S. Sepulchri			70.
Dispensatio a hirdetések alól katonai egyének részére			87.
Donji-Miholjac			71. 101.
Döbrössy-fundáció a tanítóképző intézet, valamint tanítók s tanítónők javára			146.
Döry Ladislaus			125.
Drewek Felix			162.
Éber Geysa			31. 71. 87.
Egyházi adózás helyben nem lakó birtokosok és bérlők részéről			91.
Egyházi javak állagára végrehajtás nem vezethető			16.
Egyházi kezelésre szánt alapítványok létesítéséhez kormányhatósági jóváhagyás nem szükséges			201.
„Egyházi Zeneközlöny“-ben tanítói s kántori állások hirdetése			37.
Egyházmegyei felajánlás megújítása			200.
„Emericanum“			137. 173.

Erdély felsegélyezése	191.
Erdélyi menekültek felkarolása	125.
Erdélyi Carolus	101.
Eröss Carolus	88.
„Erzsébet Otthon“ Egyesület: „Miatyánk 1914—1916.“ c. emléklap	37.
Examen prosynodale	112. 161.
Évzáróvizsgálatok a VI. fiu elemi iskolákban	32.

F add	124. 147.
Faludi Franciscus	88. 102.
Faust Antonius	32. 88. 125.
Fejes Joannes	32.
Feikus Josephus	162.
Felajánlás (egyházmegyei) megújítása	200.
Felmentés a hirdetések alól katonai egyének részére	87.
Fenntartott esetek	187.
Ferenc József (I) Ő Csász. és Apost. Kir. Felségének halála. Körlevél:	XX.
Fertőző betegségek elleni védekezésről belügyminiszteri nyomtatványok	17.
Folnegović Georgius	71. 102. 200.
Frost Petrus	71. 88.
Fuszek Carolus	88. 102. 200.

G aál Alexander	88.
Gabonarekvirálásnál lelkészek s tanítók közreműködése	152.
Gábor Paulus	102.
Gazdasági munkálatokban a tankötelesek részvétele s a tanítók közreműködése	93.
Gedeon Alexander	147.
Gosztonyi Eugenius	147.
Görzi papi betegsegélyző egyesület	74.
Gött Adamus	45.
Gyermekek szent áldozása a háboru második évfordulóján	107.
Gyermekek részére napközi otthonok szervezése	109.
Gyertyák (nem tiszta viasz) használata	197.
Gyógynövények s más gyógyanyagok gyűjtése	94. 118.
Gyónás (husvéti) idejének kiterjesztése	10.
Györkő Franciscus	38.
Győrötti létesítendő rokkantmenhely céljára gyűjtés	62. 165.

Háboru tartamára szóló tábori lelkeszi iurisdictio tárgyában római declaratio	4.
Háboru második évfordulójára a gyermekek szentáldozása	107.
Háborus paedagogiai emlékek megőrzése	76.
Háborus segély hitközségi tanítók részére	130.
Hadbavonult tanítók helyettesítése	127.
Hadbavonult tanítók szolgálati viszonyainak s illetményeinek szabályozása .	150.
Hadi árvák ügyében az Orsz. Kath. Szövetség felhívása	35.
Hadi árvák javára gyűjtés	46. 105.
Hadi árvák pártfogói intézményének ajánlása	85.
Hadibiztosítás	133.
Hadi célra harangok átvétele	54. 58.
Hadifogoly munkások lelki gondozása	114.
Hadi-harangok térítési összegeiről nyugták	202.
Hadikölcsön	63. 75. 175.
Hadi postabélyegek gyűjtése	44.
Hadisír-gondozó alap	165.
Hadsegélyző Hivatal	44. 62. 113. 192. 203.
Hadi zászlószög	62.
Hajós Georgius	125.
Hal Paulus	88.
Hantos Adalbertus	88. 102.
Harangok átvétele hadi célra	54. 58.
Harangok beszerzése	129.
Harangok (hadi) térítési összegeiről nyugták	202.
Harctéri karácsony	192.
Hardy Ernestus	147.
Haug Ferdinandus	125.
Házasság clandestin megkötése in articulo mortis	45.
Házassági hirdetések alól katonai egyének felmentése	87.
Házassági ügyek katonáknál	102.
Házasságok (vegyes) anyakönyvezése	89.
Heckenberger Conradus	147.
Hegedüs Ladislaus	88. 148.
Hegedüs Josephus	102.
Herman Joannes	200.
Hetényi Aloysius	162. 191.
Hirdetés alóli felmentés katonai egyének részére	87.
Hítfelekezetek arányos segélyezése tárgyában közig. bírósági ítélet . . .	71.
Hoffer Gregorius	123.
Hofman Carolus	71. 148. 190.
Hoffman Colomannus	88. 102.
Hofmeister Franciscus	147.

Horváth Ludovicus iun.	102.
Höhn-féle öröklámpa	136.
Hradek Carolus	78.
Husvéti gyónás s áldozás idejének kiterjesztése	10.
Időszámítás május 1-től szept. 30-ig	78. 108.
Igazságügyminiszteri rendelet a lelkészek végrendeletének az egyházmegyei hatóság részére való kiadása tárgyában	15.
Ingyenes tankönyvek szegény tanulók részére	103.
Irodalmi művek ajánlása :	
Bossányi Á. dr.: „Regesta“	203.
Budapesti növendék-papság M. E. Iskolája: Hitvédelmi füzetek.	20.
Buzsáky Imre: „Egytanító iskolák hitoktatási vezérkönyve“	96.
„Családi könyvtár“	97. 194.
Damaschke A.: „A földreform“	180.
Donat I.: „A tudomány szabadsága“	8.
„Egri Népkönyvtár“ füzetek	135.
„Egyházi Zeneközlöny“	36.
„Jézus Legsz. Szive Nagy Képes Naptára“	174.
„Jézusom Örömem“	194.
„Kath. egyesületek és intézmények címtára“	164.
Krisztánics-Paksi: „Két háborús ének“	38.
Mentes Domonkos: „Szemléltető hitelemzések“	180.
„Miatyánk 1914—16.“ c. emléklap	37.
„Örök-imádás“	194.
Quotidián L.: „Szent Ignác vize“	98.
Tállyán M.: „Ne sirj“	194.
Vargha Gy. dr.: „Skizmatikus vitapontok“	97.
Vér Vilmos: „Bognár Kati“	136.
Írószerekkel való takarékoskodás	103.
Iskolák egészségügyének rendbentartása	4.
Iskolai szemléltető képek elszállítása	6.
Iskolai évi jelentések beküldése	103.
Iskolai gyűjtés a hadisír-gondozó alap javára	165.
Iskolai szünetekről kimutatás a kir. tanfelügyelőnek	179.
Iványi Joannes	162.
Jakab Adalbertus	78. 147.
Javadalmazása a szab. kir. városok kegyurasága alatt álló plébánosoknak	171.
Javadalmi (plébánia) s más egyházi javak állagára végrehajtás nem vezethető	16.
Jegyzőkönyv tantestületi tanácskozmányokról	179.
Jeiunii et abstinentiae disciplina	16.

Jeruzsálemi szentsir örök	70.
Jozgits Joannes	32.
Józics Josephus	101. 124.
József Kir. Herceg Szanatorium Egyesület javára gyűjtés	163.
Jung Adamus	162. 200.
K ántori és tanítói állások hirdetése az „Egyházi Zeneközlöny“-ben	37.
Kántorok és tanítók (népfölkelési szolgálat alól felmentésre javaslottak) kimutatása	33.
Kántortanítói lak építési költségeihez az összes plebániai hivek hozzájárulni tartoznak	83.
Karácsony a harctéren	192.
Károly királyunk Ő Felségének koronázása	195.
Károly Ignatius	100.
Kárpáti csaták iskolai megünneplése tárgyában rendelet	49.
Katekizmusban változások	46.
Kath. Egyesületek és intézmények címtára	164.
Katonáink téli felszerelésének kiegészítése tárgyában miniszt. felhívás a tanító-nőkhöz	7.
Katonai rokkantház Győrött	62.
Katonák házassági ügye	102.
Katonai Requiem	169.
Kath. Tanítónők Orsz. Egyesülete	82.
Kedves Petrus	162.
Kegyuri plebániák javadalmazása szab. kir. városokban	171.
Kelemen Andreas	125.
Képek (szemléltető) elszállítása az elemi iskolákba s ovodákba	6.
Kimutatás a kir. tanfelügyelőnek az évi iskolai szünetekről, a tanév kezdetéről s végéről	179.
Király-koronázás	195.
Királyunk képei	203.
Kisdédóvók részére szemléltető képek szállítása	6.
Kisdédóvók nyitvatartása az 1916. évre	8.
Kisdorog	199.
Kiss György szobrász-művész munkáinak ajánlása	86.
Kiss Pius	162.
Kiss Rudolphus	31. 101.
Kistengelicz	170.
Klein Joannes	191.
Koch Aloysius	78. 200.
Kocsis Ladislaus	88. 102.
Komócsy Stephanus	125.
Koronai tételek	16. 19.

Korpótlék (lelkészi)	18. 115.
Körmendi Carolus	70.
Körmendy József anyakönyvi adatai	120.
Kozvanicz Jozefa anyakönyvi adatai	120.
Közalapítványi uradalmak egyházi épületeinek tűzkár elleni biztosítási díja	17.
Közig. bírósági ítélet hitfelekezetek arányos segélyezése tárgyában	71.
Kubesa Eugenius	102.
Kuhl Josephus	32.
Kuzmics Josephus	31. 71.

Lackenbacher-pályázat	116. 117.
Leicht Emilius	102.
Léh Josephus	162.
Lelkészek végrendelete a bíróság által az egyhm. hatóságnak kézbesítendő	15.
Lelkészi korpótlék	18.
Lelkészi járandóságok birtokon kívüli behajtása	80.
Lelkigyakorlatok tanítónők részére	96.
Lelkigyakorlatok papok részére	134.
Liturgiai időszámítás a nyári időszakban	108.
Loschert Casimirus	200.

Madarak és fák napja	61.
Magyarország Tiszti Cim és Névtára	135.
Május első vasárnapi közös szent áldozás	53.
Marek Josephus	162.
Marijanci	147.
Márovics Franciscus	102. 162.
Mayerhof Petrus	102.
Missió-egyesület (egyhm.)	142.
Missiones Sacrae	198.
Molnár Martinus	31. 71.
Moransch Georgius	146.
Mors Geysae Onczay	11.
„ Adami Gött	45.
„ Aloysii Szalay	70.
„ Caroli Körmendi	70.
„ Geysae Éber	87.
„ Ignatii Károly	100.
„ Gabrielis Szvetics	123.
„ Gregorii Hoffer	123.

Mors Georgii Moransch	146.
„ Davidis Aulik	170.
„ Antonii Walter	199.
Müller Carolus	101.

Napközi gyermek-otthonok szervezése	109.
Nemzeti fogadalmi templomra adományok	18. 51.
Németkér	11.
Németmárok	31.
Növendékpapok felvétele	79. 102.
Nyári időszámítás a liturgiában	108.
Nyári Josephus	102. 191.
Nyugdíj (papi) új rendezése	10. 39.
Nyugdíjas papok részére segély	146.
Nyugdíjazás (papi)	30. 71 88. 100. 124.
Nyugdíjalapra (papi) adomány	173.

Oberten Odilo	32.
Olaj helyett öröklámpában Resch-égő	38.
Olajszentelésnél közreműködőkről római engedély	68.
Onczay Géza halála	11.
Opera servilia	100.
Ordinatio	11. 78. 88. 124.
Orsz. Kath. Szövetség a kath. hadiárvák ügyében	35.
Orsz. Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum Hivatalos Értesítőjének ajánlása	85.
Orsz. Kath. Tanítói Segélyalap felhívása ösztöndíjak és segélyek tárgyában	95.
„ „ „ „ Árvaház és Tápintézet alapjának számadása	144.
„ „ „ „ Központi bizottságának gyűlése	193.
Öröklámpában olaj helyett Resch-égő	38.
Öröklámpáról római declaratio	68.
Öröklámpa Höhn-féle	136.
Ostya-liszt beszerzése	143.
Ovodai szemléltető képek elszállítása	6.
Ovodák nyitvatartása az 1916. évre	8.
Óvónők szabadsága	202.
Özvegyek (hadi) javára gyűjtés	113. 153.

Paedagogiai háborus emlékek megőrzése	76.
Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum Hivatalos Értesítője	85.

Palotabozsok	46
Papi nyugdíj új rendezése	10. 39.
Papi nyugdíj alapra eső köteles hagyomány illetékmentessége	105.
Papi nyugdíj alapra adomány	173.
Papi Otthon	173.
Papírral való tákarékoskodás	103.
Papnevelőintézetbe felvétel	79. 102.
Papnővelőre eső köteles hagyomány illetékmentessége	105.
Papok végrendelete a bíróság által az egyhm. hatóságnak kézbesítendő	15.
Papszentelés	11. 78. 88. 124.
Pártfogói intézmény hadi árvák részére	85
Paschalis praecepti adimplementum	10.
Paulay Franciscus	101. 124.
Pecsétek lenyomatának beküldése	51.
Pellérd	71. 101.
Pensionis sacerdotum dioec. nova organisatio	10 39.
Pensio	30 71. 88. 100. 124.
Perényi Paulus	88. 101.
Perr Victor	125.
Perselyek (templomi) gyakori kiürítése	170.
Personalia	32. 71. 78. 88. 101. 125. 147. 162. 190. 200.
Petrovits Eduardus	102.
Péter Robertus	148.
Pévald Guilelmus	200.
Piliván Michael	148.
Pius-internátusra adományok és alapítványok	203.
Plank Camillus	125.
Plébániai s más egyházi javak állagára végrehajtás nem vezethető	16.
Plébánosok javadalmazása s a szab. kir. városok kegyurasága	171.
Polgári kötés nélküli egyházi házasságkötés	45.
Poenitentiaria S. : Declaratio circa facultates sacerdotum milit. durante bello	4.
„ „ Circa obligationem divini officii recitandi clericorum in sacris constitutorum, qui lege civili in bello versantur	77.
Praesulis vota in exordio novi anni	1.
Prosynodale examen	112. 161.
Pro Transsylvania	191.
R adó Desiderius	173.
Ragályos betegségek elleni védekezésről belügyminiszteri nyomtatványok	17.
Rajczi Joannes	125 191.
Reif Josephus	190.
Reinhardt Georgius	88. 125.

Resch-égő öröklámpában olaj helyett	38.
Reservatio casuum conscientiae	187.
Requiem a hősi halált halt katonákért	169.
Rézbányay Joannes	101. 124.
Rézbányay Josephus	88.
Rokkantház katonák részére Győrött	62.
Rumsauer Joannes	18.
S acra coram exposito Sanctissimo	198.
Sajtóvasárnap	141.
Scharfenberger Joannes	162.
Schematismus	126.
Schlick Joannes	169.
Schultz Gabriel	102.
Sebestyén Carolus	190.
Sebő Paulus	102. 125.
Simon Stephanus	11. 32.
Šljivoševci	101.
Stóladijak újabb megállapítása	155.
Szabad kir. városok kegyurasága s a plebános javadalmazása	171.
Szabó Polycarpus	124.
Szabó Franciscus	102. 125. 191.
Szajk	124.
Szalay Aloysius	70.
Szálka	71.
Szedercserje-levelek beküldése	118.
Szellemileg gyenge egyének védkötelezettsége	61.
Szemináriumba felvétel	79.
Szemléltető képek elszállítása az elemi iskolákba s ovodákba	6.
Szentáldozás a háboru második évfordulóján	107.
Szentlászló	147.
Szentsírőrök	70.
Szeredy-subsidium pro sacerdotibus	12.
Szolgai munkák alól vásár- s ünnepnapokra felmentés	100.
Szolga Stephanus	191.
Szünetekről (iskolai) kimutatás a kir. tanfelügyelőnek	179.
Szvetics Gabriel	123.
T ábori lelkészek iurisdictioja tárgyában római decleratio	4.
Tadics Benedictus	148.
Taksonyi Joannes	102.
Tanév megnyitásának elhalasztása	126.

Tanév kezdetéről s végéről kimutatás a kir. tanfelügyelőhöz	179.
Tanítás (elemi népiskolai) ügyében rendelet	131.
Tanítókra vonatkozó összeírási lapok kitöltése	35.
Tanítók és kántorok (népfölkelési szolgálat alól felmentésre javaslottak) kimutatása	33.
Tanítói és kántori állások hirdetése az „Egyházi Zeneközlöny“-ben	37.
Tanítók szabadságolása a gabona rekviráláshoz	50.
Tanítónők (Kath.) Orsz. Egyesülete	82.
Tanítók közreműködése a gazdasági munkáknál	93.
Tanítók (hadbavonult) helyettesítése	127.
Tanítók (hadbavonult) szolgálati viszonyainak és illetményeinek szabályozása	150.
Tanítók (hitközségi) háborus segélye	130.
Tanítói Segélyalap (Orsz. Kath.) felhívása ösztöndíjak és segélyek tárgyában	95.
Tanítói Segélyalap (Orsz. Kath.) központi bizottságának gyűlése	193.
Tankönyvváltoztatás felfüggesztése tárgyában rendelet	48.
Tankönyvek szegény tanulók részére	103.
Tankötelesek részvétele a gazdasági munkákban	93.
Tantestületi tanácskozmányok tárgysorozata és jegyzőkönyve	179.
Tápióközbe (püspöki) felvétel	80.
Tárgysorozat tantestületi tanácskozmányokról	179.
Tihanyi Joannes	71.
Tillinger Franciscus	125.
Tiszti Cim és Névtár (Magyarország)	135.
Thán Ferdinandus	101. 162. 200.
Tóbi Josephus	102.
Törzskönyvek a VI. oszt. leánytanulókról és ismétlőiskolásokról	93.
Tóth Ludovicus	190.
Tschorn Paulus	162.
Transsylvania	191.
Troll-subsidium pro sacerdotibus	12.
„ „ „ docentibus	19.
Tüdővészések javára gyűjtés	163.
Tűzbiztosítási egyh. megbízott	18.
Tűzkár elleni biztosítási díjak a m. kir. közalapítv. uradalmak kegyuri plebá- niáiban	17.
Tűzkár elleni biztosítás	134.

U jévi püspöki jókívánatok	1.
---	----

V adgesztenye-gyűjtés	153.
Vajda Joannes	88. 102. 162.

Vallás és közokt. m. kir. miniszterium:

rendelet az iskolák egészségügyének rendbentartásáról	4.
rendelet szemléltető képek elszállítása ügyében	6.
felhívás katonáink téli felszerelésének kiegészítése tárgyában a tanítónőkhöz	7.
rendelet kisdédóvóknak az 1916. évre való nyitvatartásáról	8.
átirat a m. kir. közalapít. uradalmak kegyuri plebániáinak, illetve egyházi épületeinek tűzkár elleni biztosítási díja tárgyában	17.
rendelet a VI. fiu elemi osztályosok évvizsgálatára s a bizonyítványür- lapok tárgyában	32.
rendelet tanítókra vonatkozó összeírási lapok kitöltéséről	35.
rendelet népfölkelési szolgálat alól való felmentésre javaslatba hozott tani- tók s kántorok kimutatása tárgyában	33.
rendelet tankönyvváltoztatás felfüggesztése tárgyában	48.
rendelet a nagy kárpáti csaták iskolai megünnepléséről	49.
körrendelet tanítóknak a gabona rekviráláshoz való szabadságolása tárgyában	50.
rendelet a gyűjtött csalán beküldésének felfüggesztéséről	50.
átirat a harangoknak hadi célra való igénybevétele tárgyában	54. 58.
rendelet a szellemileg gyenge egyének védkötelezettségéről	61.
<u>felhívás hadikölcsön jegyzésére</u>	63. 75. 176.
rendelet a háborús paedagogiai emlékek megőrzése tárgyában	76.
döntés hátralékos lelkészi járandóságoknak birtokon kívüli behajtásáról	80.
„Könyvet a katonáknak“ akció ajánlása	83.
határozat a kántortanítói lak építési költségeihez való hozzájárulás tárgyában	83.
rendelet helyben nem lakó birtokosok és bérlők egyházi adózásáról	91.
rendelet a VI. oszt. leánytanulók és az ismétlőiskolások végbizonyítványáról s törzskönyvezéséről	93.
rendelet gyógynövények s más gyógyanyagok gyűjtéséről	94. 118.
rendelet szegény tanulók tankönyvei tárgyában	103.
rendelet papírral s írószerekkel való takarékoskodásról	103.
felhívás az almatermés megmentése érdekében	104.
rendelet a szeder-cserje-levelek beküldése tárgyában	118.
rendelet a tanév megnyitásának elhalasztásáról	126.
rendelet hadbavonult tanítók helyettesítése tárgyában	127.
átirat harangok beszerzéséről	129.
körlevél államsegélyt nem élvező hitközségi tanítók háborús segélye ügyében	130.
rendelet az 1916/17. isk. évre az elemi népiskolai tanítás ügyében	131.
a Vörös Kereszt Egylet támogatása	148.
rendelet a hadbavonult tanítók szolgálati viszonyainak s illetményeinek szabályozása tárgyában	150.
lelkészek s tanítók közreműködése a gabonarekvirálásnál	152.
világító anyagok fogyasztásának korlátozása	162.
határozat a szab. kir. városok kegyuri plebániáinak javadalmazása tárgyában	171.

hrtu

Vasár- és ünnepnapokra szolgai munkák alól felmentés	100.
Vaszary Colomannus	191.
Városi kegyuraság s plebánosi javadalmazás	171.
Védkötelezettsége a szellemileg gyenge egyéneknek	61.
Végbizonyítvány-ürlapok	32.
Végbizonyítványok a VI. oszt. leánytanulóknál s ismétlőiskolásoknál	93.
Végrehajtás egyházi javak állagára nem vezethető	16.
Végrendelet (lelkészi) a bíróság által az egyhm. hatóságnak kézbesítendő	15.
Vegyes házasságok anyakönyvezése	89.
Világító anyagok fogyasztásának korlátozása	162.
Vizsy Paulus	32.
Vota Praesulis in exordio novi anni	1.
Vörös-Kereszt-Egylet	47. 89. 119. 148. 192.
Vörösmart	101.
W alter Antonius	199.
Weyer Mathias	162.
Wucskits Emericus	102. 125.
Z ádor Aloysius	32.
Zanyi Franciscus	191.
Zányi Georgius	30. 71.
Zsinati vizsgálat	112. 161.
Zsófia Orsz. Gyermekszanat. Egyesület	164.

1916.

I.

160

1916

Prima luce anni exsurgentis ad aram stetimus Divini Infantis, ut pro summae bonitatis donis, — quibus inter procellas enormes anni anteacti nos, patriam atque gentem nostram ruinae pendenti mire eripuit — gratias agentes auxilium Eius nobis imploremus. Et quo funestius mala innumera belli perdurantis coelum nubilarunt, et quanto pluribus periculis, sacrificiisque tempora haec animos in dies etiam nunc agitare pergunt: tanto profundius vota nostra denuo emergunt firma fide et spe inconcussa victoriam, pacem, concordiam, felicitatemque ab Ipso petendo, cuius Cordi nosmet sacravimus et qui nutu suo omnia sustentat, dirigit, gubernat. Et hae erant preces nostrae ubique communes.

Vota Praesulis in exordio
novi anni.

Sed haec vobis — Venerabiles Fratres et Filii Dilectissimi — nondum suffecerunt. Documenta enim caritatis vestrae suprafatis sensibus referta in limine anni huius speciali modo Nobis obtulistis, quae tanto plus solatii, sinceri gaudii atque spei Nobis attulerunt, quia inter causas votorum nobiles et secundi decennii grate meministis, quod in sacro inter vos munere — episcopi nempe almae Dioecesis — infinita Dei bonitate Nobis incipere hoc anno licebit. Signa ista caritatis cor nostrum elevant, adhaesio vero filialis, quam vos contestari ita properastis, dulci Nos spe pro futuro implet.

Si enim ad munus pastorale, quod Nobis incumbit, salutari cum effectu et sancte implendum, unitatis atque caritatis vinculum perfectum sem-

per inhiatur: istis temporibus luctus, planctus, ruinarum atque pressurarum summopere necessarium esse quisque intelliget. Et istud vinculum, quod fideles suis pastoribus, hos iterum suo episcopo, tamquam membra integra capiti, filiosque patri intime adiungit, inter nos vigere, vota vestra denuo probarunt.

Pro sensibus istis tam Deo, quam vobis gratias agentes, vicissimque omnibus pro causa Dei nobiscum militantibus fausta quaeque ominantes Divinum Infantem de genu oramus, ut Ipse nos omnes magnanimitatem docere dignetur, quam Ipse in serviendo a nobis meretur, ut scilicet vires, facultates, omniaque nostra pro Dei gloria et salute animarum semper impendamus, omnia praestando, semper laborando, nos et nostra grate offerendo, nihilque aliud unquam exspectando, quam Dei amorem, gratiamque Christi Salvatoris, cui servire utique regnare, et in cuius servitio mori vita aeterna est.

161

1916

Sacra Congregatio „de Seminariis et de studiorum universitatibus“.

Seminaria clericorum usque ab initio tantae esse utilitatis ad Ecclesiae disciplinam visa sunt, ut patres Tridentini cum de iis constituendis in sessione XXIII, cap. XVIII decretum confecissent, affirmare non dubitarint et sacrosanctam Synodum, hac re una peracta, si nihil aliud egisset, bene meruisse de Ecclesia, et ipsos communium laborum suorum pretium tulisse. Itaque ii sacrorum antistites, praeunte quidem S. Carolo Borromaeo, ut a Concilio domum reversi sunt, atque omnes deinceps diligentissimi Episcopi, quos inter commemorandus est B. Barbadicus, Patavinae ecclesiae lumen in reformatione vitae christianae curanda nihil habuerunt antiquius quam ut hanc salutarem Concilii praescriptionem exsequentes, sacris Seminariis in sua quisque dioecesi condendis operam darent, eaque condita optimis legibus instruerent. Apostolica vero Sedes quanti hoc ipsum faceret, praeclare ostendit non modo quum Seminarium romanum excitare maturavit, quod quidem praecipua fovere cura non desiit, sed etiam quum propriam Cardinalium Congregationem constituit sacris Seminariis toto terrarum orbe tuendis.

Quod munus, etsi postea divisum partim Sacrae Congregationi Concilii, partim Episcoporum et Regularium attribuerunt, nihil tamen Romani Pontifices de pristina Seminariorum cura remiserunt; quin immo vel dioe-

cesibus post legitimas relationes consulendo, vel quorundam religiosorum sodalium leges approbando, vel episcopos Romam ex praescripto adeuntes alloquendo, nunquam non de Seminariis eorumque statu rationem habuerunt. In id maxime incubuit postremus decessor Noster sanctae memoriae Pius X, qui in Constitutione „*Sapienti Consilio*“ de Romana Curia ordinanda, cum alia statuit, tum „*ea omnia quae ad regimen, disciplinam, temporalem administrationem et studia Seminariorum*“ pertinerent, ei Sacrae Congregationi attribuit cui Summus ipse Pontifex praeest, et cuius est vigilare in ea, „*quae ad singularum dioecesium regimen universim referuntur*“, hoc est Sacrae Congregationi Consistoriali.

Verum cum apud hanc Sacram Congregationem negotiorum moles praeter modum excreverit, et Seminariorum cura maiorem in dies operam postulet, visum est Nobis ad omnem eorum disciplinam moderandam novum aliquod consilium inire.

Alias quidem, cum Romanae Curiae nova pararetur ordinatio, de peculiari S. Congregatione instituenda cogitatum est, quae Seminariis praeesset; quod consilium cum temporum adiuncta prohibuerint quominus efficeretur, Nos revocandum censemus, non ita tamen ut tractatio rerum quae de Seminariis sunt, detracta ac omnino seiuncta a Sacra Congregatione Consistoriali habenda sit, cum unam et alteram Congregationem aliquo nexu velimus inter se coniungi.

Re igitur mature considerata, exploratisque aliquot Cardinalium sententiis, haec apostolica auctoritate decernimus ac statuimus quae infra scripta sunt.

I. De Seminariis propria iam esto Sacra Congregatio, ad formam ceterarum Romanae Curiae, ad eamque omnia pertineant quae usque adhuc de Seminariorum rebus apud Congregationem Consistorialem agebantur, ita ut eius posthac sit clericorum tum mentes tum animos fingere.

II. Huius Sacrae Congregationis muneribus munera accedant Congregationis Studiorum; itaque haec eadem Congregatio „De Seminariis et de studiorum Universitatibus“ appelletur.

III. Praefectus huius Congregationis unus esto e S. R. E. Cardinalibus: cui secretarius cum idoneo administrorum numero operam navet.

IV. Qui Sacrae Congregationi Praefectus dabitur, is ex officio inter S. Congregationis Consistorialis Cardinales numerabitur: qui Secretarius, inter Consultores. Vicissim autem Cardinalis Sacrae Congregationis Consi-

storalis Secretarius inter Cardinales novae Congregationis ex officio cooptetur, et Adessor inter Consultores.

V. Qui in praesens inter Sacrae Congregationis Studiorum Cardinales numerantur, iidem novae *de Seminariis et de Studiorum Universitatibus* Congregationi ipso iure adscripti censeantur. Hic accedet Noster in spiritualibus Generalis Vicarius, durante munere.

VI. Leges pro Seminariis tum dioecesanis tum regionalibus, a decessore Nostro sanctae memoriae latas a Nobisque approbatas, in omnes partes diligenter servari volumus et iubemus, ita ut in Seminariorum regimine, disciplina ac studiis nihil immutatum censeatur.

Haec statuimus et praecipimus contrariis quibuscumque, etiam peculiari mentione dignis, non obstantibus.

Datum Romae apud S. Petrum, die IV novembris MCMXV, in festo S. Caroli Borromaei de clericis Ecclesiae instituendis praeclarissime meriti, Pontificatus Nostri anno secundo.

BENEDICTUS PP. XV.

162

1916

Declaratio
circa facultates a S. Poenit. durante bello concessas.

S. Poenitentiaria ad dubitationes et controversias solvendas, quae apud nonnullos exortae sunt circa facultates ab eodem S. Tribunali, durante hoc bello, concessas Decretis diebus 18 decembris anni 1914, et 11 martii huius anni datis, adprobante Sanctissimo Domino Nostro Benedicto PP. XV, declarat praedictas facultates in illis locis territorii bellici (vulgo zona di guerra) tantummodo adhiberi posse, in quibus difficile sit fidelibus pro sacramentali confessione peragenda recurrere ad sacerdotes adprobatos a locorum Ordinariis, simulque sacerdotibus ad exercitum pertinentibus eosdem Ordinarios adire ad adprobationem obtinendam pro eorumdem fidelium confessione recipienda.

Datum Romae, in Sacra Poenitentiaria die 4 decembris 1915.

Gulielmus Card. Van Rossum, *Poen. Maior.* L. S.

I. Palica, S. P. *Secretarius.*

163

1916

Min. rend. az iskolakegész-

Az iskolatermekben szükséges tisztaság fentartása ügyében a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 138054/1915. VII/b. sz. alatt

valamennyi kir. tanfelügyelőségnek és közigazgatási bizottságnak rendeletet küldött s egyidejűleg az egyházi főhatósághoz intézett megkeresésében ezen rendeletnek megfelelő intézkedést kért. A rendelet vonatkozó szövege a következő: „a meszelésre, surolásra, fertőtlenítésre, tisztaság fentartására, szellőztetésre, az ivóvíz egészséges voltára, stb-re nézve már az előző utasítások tartalmazzanak rendelkezéseket. E rendelkezések pontos végrehajtása a fejlődésben levő ifjúság szempontjából mindig fontos, de a mai nehéz időkben nemcsak a legéberebb figyelemmel kell a különböző fertőző betegségek fellépése ellen védekezni, hanem az iskolai hatóságoknak és az ifjúság nevelőinek, oktatóinak tekintetüket különösen is a jövőre kell szegezniök s ennek érdekében mindent el kell követniök, hogy a gondjaikra bízott nemzedék szellemileg és testileg kiválóbb, erősebb, edzettebb, kiváltképen pedig munkabiróbb és kitartóbb legyen.“ Felhívja ez alapon a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr a kir. tanfelügyelőségeket, hogy a szóban levő utasításokra, a közegészségügyi hatóságoknak ilyen irányu rendelkezéseire, ezek szoros végrehajtására az érintett intézetek helyi hatóságait és vezetőit különösen is figyelmessé tegyék, ezek mikénti foganatosítását minden alkalommal ellenőrizték, minden hanyagsággal vagy vétkes mulasztással szemben pedig soron kívül megfelelően járnak el. Hasonlóan felhívja a közigazgatási Bizottságokat, hogy az elsőfokú közegészségügyi hatóságokat és közegészségügyi közegeit a népoktatási intézeteknek fokozottabb mérvű megvizsgálására utasítsa.

ségügyének
rendben
tartásáról.

Minthogy a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr eme rendelkezése, mely az iskolai egészségügy fentartása és ápolása, az iskola-termek tisztántartása s az ifjúság szellemi és testi egészségének rendbentartása ügyében kiadott előző intézkedéseimmal teljesen egyező s a jelen pillanatban valóban a közszükség kifejezése, utasítom a hatóságom alá tartozó összes iskolaigazgatóságokat és iskolaszékeket, valamint iskola-gondnokságokat, hogy annak szigorú és pontos végrehajtását tekintsék elsőrangú kötelességüknek.

Az esperes-ker. tanfelügyelő urakat egyidejűleg felhívom, hogy szokásos évi iskolalátogatásaikat, amint a viszonyok megengedik, azonnal ejtsék meg s arra is terjesszék ki figyelmüket, hogy a jelen rendelet pontosan végrehajtsák, — a netán előforduló mulasztásokról pedig az egyházmegyei főtanfelügyelői hivatalnak haladéktalanul tegyenek jelentést.

164

1916

A szemléltető
képek elszál-
litása ügyé-
ben minist.
rendelet.

A nm. vallás és közoktatásügyi minister úr 128346/1915. VII/b. sz. megkeresését, melyben az egyházi főhatóságokat arról értesíti, hogy az 1907. évi XXVII. t. c. 17. §-ában elrendelt szemléltetőképek már elkészültek és szállításra készen állanak, alábbiakban azzal közlöm a hatóságom alá tartozó összes iskolaszékekkel, hogy ahhoz alkalmazkodjanak. A szemléltetőképek a kir. tanfelügyelőségek útján fognak az egyes iskoláknak szétküldetni, s kétféle költség merül fel:

egyik a vasuttol a kir. tanfelügyelőség által megjelölt raktározási helyre való elszállítás,

a másik eme raktárból az illető iskolába való szállítás költsége. Utasítom az iskolaszékeket, hogy ezen költségekről, melyek valójában jelentéktelenek lesznek, mihelyt a képek szállítására való felhívást megkapják, azonnal gondoskodjanak. A képeknek a raktározási helyről az illető iskolába való szállítás ügye egészen az iskolaszék feladata s minden iskolaszék erről saját hatáskörében a legmegfelelőbb módon gondoskodik.

A képek az eredeti tokban őrzendők meg és a leltárba foglalandók.

„Van szerencsém a főtiszt. Főhatóságot tisztelettel értesíteni, hogy az 1907: XXVII. t. c. 17. §-a által elrendelt szemléltető képek elkészültek és azoknak az összes iskolák közt való szétosztása iránt egyidejűleg intézkedtem.

A postai szállítás körül manap fennálló nehézségek miatt ugy kellett rendelkeznem, hogy több szomszédos iskolának szóló képsorozat egy nagy csomagban, egy központon fekvő intézethez, hatósághoz küldessék vasuton, honnan azután a kir. tanfelügyelők által az egyes intézeteknek, illetve helyi hatóságoknak megküldendő elismervény ellen, minden egyes intézet a maga sorozatát elviteti. A vasuti szállítás költségeit tárcám fedezi, a vasuttol a központig szóló esetleges csekély fuvarköltséget azonban az illető iskoláknak kell arányosan viselni.

Ugyanilyen módon fogom az összes óvódákat szemléltető képekkel ingyen ellátni s ezeknek szállítása is a közeli időben kezdetét veszi.

Tisztelettel teljesen felkérem a főtiszt. Főhatóságot, méltóztassék intézkedni, hogy az egyes iskolák, illetve kisdednevelési intézetek, az illetékes kir. tanfelügyelőtől vett értesítés után és a megnevezendő központban

ezen a megőrzés és megóvás érdekében tartós tokba helyezett képsorozatokat elismervény ellen mielőbb átvegyék és leltáraikba való felvételéről gondoskodjanak.

Budapest, 1915. december hó 18-án.

Jankovich.

165

1916

A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak 156451/VII/c. 1915. sz. rendeletét, melyet valamennyi kir. tanfelügyelőséghez intézett ugyan, de az egyházi főhatóságoknak is megküldött hasonló intézkedések megtétele céljából, alább egész terjedelmében azzal teszem közzé, hogy valamennyi hatóságom alá tartozó olyan tanítónő, aki iskolájában a rendeletben leírt felszereléseket eltudja készíttetni, iskolájának erejéhez mérten, amiben nem is kételkedem, hazafias kötelességének fogja tartani azoknak elkészíttetését. Az iskolaigazgatóságokat pedig utasítom, hogy ahol a tanítónővel vagy tanítónővel lehetőleg minél előbb a kérdéses felszerelések elkészítése ügyében megállapodásra jutottak, haladéktalanul forduljanak a Hadsegélyző Hivatalhoz (Budapest, Akadémia utca 17. sz. földszint) s a kir. tanfelügyelőségtől beszerezhető nyilatkozat kiállítása és beküldése mellett a feldolgozandó anyagot azonnal kérjék. Nem kétlem, hogy az ellenség ellen küzdő, vitéz katonáinkra ezen igen fontos munkák vállalását és elvégzését az összes érdekeltek a legnagyobb lelkesedéssel fogják felkarolni.

Min. felhívás
katonáink téli
felszerelésé-
nek kiegészí-
tése tárgyá-
ban elemi isk.
tanítónőink-
hez.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minisztertől. 156451/VII/c. 1915. sz. Vitéz katonáink téli felszerelése kiegészítésre szorul.

A magyar nőtanítóknak a múltban tanusított dicséretre méltó hazafias készsége szinte bizonyossá teszi, hogy ők ebben a munkában is tevékeny részt vesznek.

Ezért megfelelő további eljárás végett értesitem a tanfelügyelő urat, hogy a hadvezetőség a magyar nők ezen jótékony munkájának elősegítésére az idén bizonyos mennyiségű kincstári (ingyenes) kötőfonalat bocsát a Honvédelmi Miniszterium Hadsegélyző Hivatala útján rendelkezésre azzal a kötelezettséggel, hogy abból csakis meghatározott mintájú cikkek készíttessenek és azok a Hadselyző Hivatalhoz szolgáltassanak be.

Az iskolák vezetőinek a mellékelt Nyilatkozat ellenében óvadék letévése nélkül bocsáttatik rendelkezésre ilyen kötőfonal.

Az ilyen munkák tankerületében az összes áll. és községi elemi népiskolák és gazdasági népiskolák leánynövendékeinek a női kézimunka tanítás keretében történő igénybevételel végezhetők.

Különös gondot fordítson a Tanfelügyelő úr arra, hogy e tekintetben semmi visszaélés ne történjék, vagy panaszra ok ne adassék.

A hitfelekezeti népiskolákra nézve egyidejűleg megkerestem az egyházi főhatóságokat.

Budapest, 1915. december hó 27.

Jankovich.

166

1916

Kisdédóvók
nyitvatartása.

A háboru által előidézett rendkívüli közállapotok megkívánják, hogy a kisdédóvók ezen a télen is megszakítás nélkül működjenek és a felügyeletre szoruló gyermekeknek otthont biztosítsanak. Épen ezért a nm. vallás és közokt. minister úr az 1915. dec. 18-án 141888. szám alatt vonatkozó korábbi rendeletének hatályát az 1916. évre is kiterjesztette. Ennek kapcsán 1914. évi XXVI. sz. körlevelemben 4676/1914. szám alatt kiadott hasonló rendelkezésemet megújítom, illetve a folyó évre szintén kiterjesztem.

167

1916

Donat I. dr.:
A tudomány
szabadsága.

A budapesti növendék-papság magyar egyházirodelmi iskolája ez évi lelkes munkásságának ékesen szóló bizonyosságául kiadta Donat József dr. innsbrucki hirneves egyetemi tanárnak jeles munkáját: „A tudomány szabadsága“-t magyar fordításban. A kiváló műben a modern bölcseleti és világnézeti elméletek rendszeres ismertetése és szakszerű, mélyreható bírálata olvasható, mi a külföldi irodalomban általános feltűnést és mély benyomást keltett. Az értékes munkát szívesen ajánlom a tiszt. papság és az intelligens világi hivek figyelmébe.

Datum Quinque-Ecclesiis, 8. Januarii 1916.

† Julius m. p.
episcopus.

1916.

II.

410

1916

Quum in aliquibus locis et Dioecesibus dubium exortum sit: Utrum De precibus in fine Missae a Summo Pontifice Leone XIII praescriptae, adhuc in fine missae recitandis. sint recitandae, Sacra Rituum Congregatio respondendum censuit: Affirmative, servatis decretis et normis ab ipsa Sacra Congregatione traditis.

Atque ita rescripsit, declaravit et approbante Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papa XV, servari mandavit.

Die 24 novembris 1915. A. Card. Vico, S. R. C. *Praefectus*. L. † S. Alexander Verde, *Secretarius*.

411

1916

Ssmus D. N. D. Benedictus div. prov. XV, in audientia R. P. D. Pium exercitium XV feriarum in honorem S. Dominici Conf. per quocumque anni tempore peragi potest. Adessori S. Officii impertita, benigne concedere dignatus est, ut indulgentiae tributae per Decretum d. d. 6 maii 1915 christifidelibus qui piis interfuerint exercitationibus ac supplicationibus in honorem S. Dominici Conf. per quindecim ferias tertias continuas festum eiusdem Sancti immediate antecedentes, acquiri possint quocumque anni tempore, semel tamen infra annum, firmis remanentibus de cetero conditionibus et clausulis memorati Decreti. Praesenti in perpetuum valituro, absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Die 25 Novembris 1915. R. Card. Merry Del Val, *Secretarius*. L. † S. † Donatus, Archiep. Ephesin., *Adessor S. O.*

412

1916

Adimplemen-
tum praecepti
paschalis.

Vigore facultatis a Sede Apostolica 11. Februarii a. 1915. sub Nro 716. ad triennium impetratae adimplementum praecepti paschalis — multiplici fidelium necessitati consulere exoptando — hoc anno praesentibus a Dominica prima Quadragesimae usque ad festum Sanctissimae Trinitatis inclusive statuimus. Iis autem in locis, ubi sacrae missiones, exercitia spiritualia, instructiones catecheticae publicae, aliaeque huiusmodi piae conciones ad populum habentur, aut sacrorum ministrorum quoquo modo deerit copia, aliave suppetit rationabilis causa, adimplementum praecepti paschalis quoque anni tempore permittimus.

413

1916

Pensio sa-
cerdot. dioec.

Magna cum animi nostri satisfactione praesentibus publicamus, ea omnia, quae in causa melioris sustentationis fratrum nostrorum pensionatorum in litteris circularibus die 28 Nov. a. 1915. sub numero 3504 emis- sis delineavimus, unanimi quasi totius cleri curati, maiorisque partis cleri gremialis voto libentissime acceptata esse. Accedente igitur consensu Ven. Capituli Nostri pensionem annuam sacerdotum dioecesanorum iuxta normas instituti pensionalis ordinarie rudedonatorum inde a 1. Januarii 1915. in annuis 2400 coronis constituimus ita, ut haec summa aequaliter divisa a 1. Januarii a. c. ad finem cuiusvis mensis competentibus consi- gnetur. Numerus item eorum, qui pensionari possunt, pro necessitate in dies crescente, ad 24 elevatus, cuiusvis autem sacerdotis dioecesani — tam- quam membri instituti pensionalis — accessus in tribus procentibus suae congruae inde a 1. Januarii a. 1916 determinatus est. Summa autem haec iuxta schema proxime publicandum in duabus aequalibus partibus — initio mensium scilicet Junii et Decembris cuiuslibet anni — solvi oportebit. Ad schema perfecte concinnandum beneficiati, quorum congrua ab anno 1908., quando nempe in Litt. Circ. V. sub numero 936. schema procentuum ul- tima vice publicabatur, via officiali quoquo modo immutata (elevata aut diminuta) est, hanc mutationem usque 15-um huius mensis Ordinariatui insinuare tenentur. Organisationem pensionis dioecesanae novam et ex omni parte convenientem temporibus pacis reservamus.

Sensu autem huius novae ordinationis pensionis dioecesis tria stalla pensionalia impleri possunt. Praesentibus igitur provoco Ven. Clerum, ut qui in statum quietis recedere et supradicta annua pensione providendi cupiunt, recursus suos — iuxta statuta instituti pensionalis — in Litt. Circ. V. a. 1908. publicata — exarandos et instruendos usque 1-um Martii a. c. Officio dioecesano exhibeant.

414

1916

Post diuturnam, gravem et patientissime toleratam infirmitatem die 26. Januarii a. 1916. totius dioecesis luctu placide in Domino obdormivit Geysa Onczay dr., emeritus vicearchidiaconus districtus Dunaföldvár-ensis, parochus pensionatus Németskér-ensis, anno aetatis suae 73-o, sacerdotii vero 48-o. Tribus quasi decenniis magna cum solertia boni pastoris rexit parochiam Németskér-ensem, paulo minus vero quam per quattuor lustra — qua vicearchidiaconus — extensum districtum Dunaföldvár-ensem nullo adiutorio usus, alacri semper animo, singularique dexteritate administravit. Ultimum vitae suae annum laboribus et morbo fractus in lecto doloris transiit, unde nunc ad meliorem vitam fidelem servum Dominus evocavit.

Obitus Gey-
sae Onczay
dris.

Animam denati confratris piis omnium precibus, suffragiisque trium sacrorum praescriptorum enixe commendo. Requiescat in pace!

415

1916

Pro beneficio parochiali Németskér, patronatui fundi R. Scientiarum Universitatis obnoxio, de iure vacanti praesentibus usque 1-um Martii a. c. concursum publico. Sacerdotes dioecesani, in examine prosynodali approbati, beneficiumque dictum appetentes inviantur, ut recursus suos Exmo Domino Ministro Cultus et Instit. publicae inscribendos legalique timbro provisos usque praefixum terminum Ordinariatui substernant.

Concursus
pro parochia
Németskér.

416

1916

Per impositionem manuum Nostrarum Episcopali in Capella Nostra residentiali Quinque-Ecclesiensi diebus 20. et 21. Januarii a. c. ad sacrum Ordinem Diaconatus, respective Presbyteratus promovimus *Ernestum Bencze* et *Stephanum Simon* subdiaconos dioecesis nostrae,

Ordinatio.

417

1916

Subsidium
Szeredy pro
sacerdotibus.

Census foundationis Szeredy-anae pro sacerdotibus dioecesanis ex anno 1915. *Antonio Fényes* et *Francisco Szabó* cooperatoribus adiudicati sunt. Census suprafati erga apocham de 250 coronis rite tymbratam et ad Officium Fund. Dioec. Gen. mittendam levare possunt.

418

1916

Census fun-
dationis
Trollinae pro
sacerdotibus.

Subsidia foundationis Francisci Troll ad succolandos sacerdotes aegrotos atque egenos pro anno 1915. sequentibus sacerdotibus dioecesanis distribuentur:

Davidi Aulik, Geysae Éber, Carolo Horváth, Michaeli Horváth, Josepho Józics, Aloysio Koch, Josepho Léh, Francisco Márovics, Guilelmo Mindszenti, Joanni Palócz, Francisco Paulay, Francisco Rösler, Josepho Szeitz, Francisco Sebestyén, Ignatio Szánthó, Bartholomaeo Tolnai.

Apochae de 200 coronis rite tymbrandae ad Officium Fund. Dioec. Gen. sunt mittendae, unde subsidia supra enumeratis subito consignabuntur.

419

1916

Disciplina
ieiunii et
abstinentiae
pro anno
1916.

Vigore facultatis a Sancta Sede Apostolica 18. Septembris a. 1912. et 11. Maii a. 1914. Episcopis Hungariae concessae disciplinam ieiunii et abstinentiae in Dioecesi Nostra Quinque-Ecclesiensi per annum 1916. observandam sequentibus stabilimus, dispensationesque ibidem contentas ad spatium anni currentis in Domino concedimus.

Norma haec Dominica Quinquagesimae fidelibus per extensum publicanda atque interpretanda est.

Bőjti rendelet.

Az Apostoli Szentszéktől 1912. szept. 18-án és 1914. május 11-én hét évre nyert felhatalmazás alapján a pécsi egyházmegye területén az 1916. évre a következő bőjti rendeletet állapítjuk meg:

I. *Szigoru bőjti napok*, amelyeken tilos a húsfélék élvezése és csak egyszer szabad napjában jóllakni:

1. Hamvazó szerda;
2. nagybőjt és ádvent minden péntekje;
3. kántorhetek péntekjei;
4. nagyszombat délig (a meridie ieunium et abstinentia cessant);
5. Karácsony, Pünkösd és Nagyboldogasszony vigiliája.

II. *Enyhített böjti napok*, amelyeken szabad ugyan húst enni, de a többszöri jóllakás tiltva van:

1. péntek kivételével a nagybőjt minden hétköznapija (nagybőjt vasárnapjain nemcsak a húsevés, hanem a többszöri jóllakás is meg van engedve);

2. advent szerdái;
3. a kántorbőjtök szerdái és szombatjai;
4. szent Péter és Pál apostolok és Mindenszentek ünnepének vigiliái.

Jóllehet meg van engedve, hogy ezen felsorolt enyhített böjti napokon a világi hívek az esti étkezésnél — a jóllakás kizárásával — hús eledelt vehessenek magukhoz, mégis megkívánjuk, hogy az egyházmegyei papság, a papnevelőintézet növendékei, a bármily módon joghatóságunk alá tartozó szerzetes rendházak és intézetek a böjt eredeti szigorának és az Apostoli Szentszék óhajának megfelelően az esti étkezésnél a húseledelektől lehetőleg tartózkodjanak.

III. *Megtartóztatási napok*, amelyeken csupán a húsételek élvezése tilos, többször jóllakni azonban szabad:

az évnek minden fentebb nem említett péntekje.

IV. Minden egyes böjti napon szabad az ételeket zsirral készíteni. Az enyhített böjti napokon ugyanazon étkezés alkalmával szabad húst és halat együtt élvezni.

V. A hadsereg, honvédség, pénzügyőrség, csendőrség, fegyházi őrség és rendőrség tagjai részére az Apostoli Szentszéktől 1912. február 1-én 5 évre nyert felhatalmazás, illetve 1914. március 2-án adott kiterjesztés értelmében (Litt. Circ. VIII. a. 1914. sub. Nro 1935.) a következő felmentést engedélyezem:

1. Karácsony vigiliájának és Nagypénteknek kivételével mindennap húsételekkel is táplálkozhatnak;

2. nehéz szolgálatukra való tekintettel minden böjti napon többször is jóllakhatnak;

3. a megtartóztatásra nézve adott kedvezmény a családjukhoz tartozó személyekre is kiterjed.

VI. *Kivételes felmentvényben részesülnek a böjt és a húselektől való tartózkodás parancsa alól:*

1. Az egész egyházmegye hivei, ha valamely parancsolt vagy eltörölt (de az ájtatos hívő nép buzgó részvételével megült)* ünnepnap böjti vagy megtartóztatási napra esik.

2. Egyes községek, midőn egyháznapijuk, védőszentjük ünnepe (bucsjuk) böjti vagy megtartóztatási napra esik. (Ha országos vásárunk megtartóztatási napra esik, a húselektől való tartózkodás parancsa alól szintén felmentetnek.)

3. *Egyes személyek:*

A) Minden böjti napon — kivéve hamvazó szerdát, nagypénteket és nagyszombatot (délig), Karácsony és Pünkösöd vigiliáját — a böjt alól felmentetnek:

a) a gyári és bányamunkások;

b) mindazon világi személyek, akik kénytelenek vendéglőkben étkezni, vagy az ételeket vendéglőkből hozatni, amennyiben böjti ételt könnyen nem kaphatnának.

B) Nagypénteket kivéve mindennap húst ehetnek:

a) a vasuti vonatokon és hajókon szolgálatot teljesítő személyek;

b) mindazon utasok, akik vasuti vonatokon vagy hajókon kénytelenek étkezni;

c) mindazon utasok, akik egészségük helyreállítása végett fürdőhelyeken tartózkodnak, kíséretükkel együtt;

d) alkalmazottak és függő viszonyban levő személyek (cselédek), akik oly családoknál kapnak ellátást, ahol böjti eledelt nem nyújtanak nekik.

C) Minden szegény, aki mások alamizsnájából él, a húseledelektől való tartózkodás kötelezettsége alól teljesen fel van mentve.

VII. A hústól való tartózkodásra a fentebb megjelölt módozatok mellett köteles minden katolikus hívő, aki hetedik életévét betöltötte.

A teljes böjt azonban, mely magában foglalja ugy a húseledelektől való tartózkodást, mint az egyszeri jóllakást, azon kath. hívőket kötelezi, akik huszonegyedik (21) életévüket betöltötték, de koruk hatvanadik (60) évét még nem érték el. A többszöri jóllakás tilalma azokra a hivekre, akik koruknál fogva teljes böjtre lennének ugyan kötelezve, de fáradságos, nehéz munkát végeznek, nem vonatkozik.

* Litt. Circ. XIV. a. 1912 sub Nro 2880.

A húseledelektől való tartózkodás parancsa és a többszöri jóllakás titalma alól teljesen fel vannak mentve a súlyos betegek, sőt a lábbadozók is, amennyiben orvosi utasítás szerint hústáplálékra van szükségük, vagy a bőjti eledlek egészségüknek árthatnának.

VII. Mindazok, akik a fent elsorolt kedvezményeket igénybe veszik, az Apostoli Szentszék eme kegyességét az irgalmasság lelki és testi cselekedeteinek gyakorlásával, buzgóbb imádság és alamizsna osztogatás által törekedjenek pótolni és meghálálni, amire most a szokottnál is nagyobb szükség van és több alkalom kínálkozik.

Az alamizsnálkodóknak különös figyelmébe ajánljuk a „Péter-fillér“-t, misszióinkat, a kath. egyesületeket (minők a kath. Sajtó-egyesület, Szent-Vince-egyletek, Oltáregylet, Népszövetség), templomainkat és iskoláinkat.

420

1916

Miután a bíróságok amaz igazságügyminiszteri rendeletnek, mely szerint az elhalt r. kath. lelkészeknek és segédlelkészeknek a bíróság előtt kihirdetett végrendeleteit hiteles másolatban az illetékes egyházmegyei hatóságnak kötelesek megküldeni, ujabban sokszor nem tesznek eleget, a m. kir. igazságügyminiszter úr a következő kijelentést tette:

Lelkészek
végrendelete
bíróság által
az egyhm.
hatóságnak
kézbesítendő.

„57231/1915. I. M. IV. szám. — Főmagasságú és Főtisztelendő Bibornok, Hercegprimás Úr! Folyó évi november hó 1-én 5667. szám alatt kelt nagybecsű átiratára van szerencsém Eminenciádat tisztelettel értesíteni, hogy az 1881. évi 14507. I. M. számú rendelet helyébe az 1895. évi 43194. I. M. számú rendelet (Ig. Közl. IV. évf. 12. sz. mell., 1895. évi R. T. II. köt. 548. I.) 33. §-a lépett. A vezetésem alatt álló m. kir. igazságügyminiszterium hivatalos lapja, az Ig. Közl. legközelebbi számában megjelenő közlemény útján felhívom az igazságügyi hatóságokat az utóbb idézett §-ban foglalt annak a rendelkezésnek a megtartására, mely szerint a római és a görög-katholikus, valamint a görög-keleti lelkészek és segédlelkészek végrendeleteit hivatalból hitelesített másolatban meg kell küldeni az illetékes egyházmegyei hatóságnak. — Ha ezután is merülne fel olyan eset, hogy valamelyik bíróság a kérdéses közlést elmulasztaná, teljes tisztelettel kérem Eminenciádat, hogy az ilyen esetet a további intézkedés megtehetése végett velem közölni méltóztassék. Fogadja Eminenciád kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budapest, 1915. évi december hó 7-én *Dr. Balogh Jenő* s. k. Főmagasságú és Főtisztelendő *Csernoch János* bibornok, hercegprimás úrnak Esztergom.“

421

1916

Az egyházi
javak állagára
végrehajtás
nem vezet-
hető.

Az egyházi javak állagának sértetlenségéről szóló kuriai határozat kivonatát oly felhívással közlöm a tiszt. egyházmegyei papsággal, hogy abban az esetben, ha bármely telekkönyvi hatóság az egyházi ingatlanok állagára rendelve el zálogjogi bekebelezést, még ha adóhátralék volna is a bekebelezés tárgya, az illető lelkész a bekebelező végzést az átvétel napjának kitüntetése mellett azonnal küldje az egyházmegyei hatósághoz, hogy ellene kellő időben jogorvoslattel lehessen élni.

A m. kir. Kuria 1915. október 5-én hozott Pk. V. 4925/1915. számú határozata szerint:

A római és görög katolikus Egyháznak nem csupán plébániai, hanem más javai is általános elidegenítési és terhelési tilalom alatt állanak, minélfogva azoknak állagára végrehajtást vezetni nem lehet.

A határozat indokolása a következő:

A fennálló jogszabályok értelmében, amint az a királyi Kuria 81. sz. polgári jogi döntvényének indokolásából is kitűnik, a római és görög katolikus Egyháznak nem csupán plébániai, hanem más javai is általános elidegenítési és terhelési tilalom alatt állanak, minélfogva azoknak állagára végrehajtást vezetni nem lehet és a kellő előfeltételek fennforgása esetében is *csak haszonélvezetük vonható végrehajtás alá.* Végrehajtató a kielégítési végrehajtást kifejezetten a p—i. görög katolikus egyház ingatlanságaira kérven, azt ez ingatlanságok *állagára* vonatkozó tkvi betét ismerete nélkül sem volt szabad elrendelni.

A királyi Kuriának a fenti indokolásban hivatkozott 81. sz. polgári jogi döntvénye így hangzik:

„Ha a per bírósága a kielégítési végrehajtást római vagy görög katolikus plébánia nevén álló ingatlan *állagára* rendeli el, a telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjog bekebelezése iránti megkeresést az 1881. évi LX. t.-c. 136. §-ának második bekezdése értelmében telekkönyvi akadály miatt *köteles megtagadni.*“

422

1916

Koronai té-
telek az

A folyó évi koronai ülésekre az egyházmegyei zsinat határozatai értelmében a következő tételeket tűzöm ki megfelelő kidolgozás céljából.

A tavaszi koronai ülésre a sociológiából benyújtandó az alábbi tétel 1916. évre.
kidolgozása: „Fejtessék ki — különös tekintettel hazánk községi életére —
minő valószínű hatása lesz a jelenleg dúló háborúnak gazdasági, társadalmi,
erkölcsi és szoros értelemben vett egyháztársadalmi szempontból. Melyek
volnának ezzel szemben az állami, társadalmi, valláserkölcsi és speciálisan
egyházi (papi) feladatok? Kiknek és mi módon lehet és kell ezen feladatok
megoldásában közreműködniök?”

Az őszi koronai ülésre kidolgozandó a következő tétel az egyházjog-
ból: „Exponentur ea, quae ad impedimentum criminis referuntur.”

423

1916

Vonatkozással 1910. évi IV. körlevelemben 1191/1910. sz. a. közze-
tett intézkedésekre, tudomásvétel s szoros mihez tartás végett alább közlöm
a nm. vallás és közokt. m. kir. miniszter úrnak átiratát, mely szerint a fel-
ügyelete alá tartozó uradalmak kegyuri plébániáiban tűzkár elleni biztosítás
címén az egyes hitközségek, vagy templompénztárak az eddiginél magasabb
összegű hozzájárulást nem tartoznak fizetni. — Vallás és közoktatásügyi m.
kir. miniszter. 153982/1915. IX. szám. A pécsi egyházmegye területén a m.
kir. közalapítványi uradalmak kegyurasága alá tartozó egyházi épületek tűz-
kár elleni biztosítása tárgyában 1915. évi december hó 19-én ad 3684/915.
sz. a. kelt nagybecsű átiratára van szerencsém Méltóságodat értesíteni, hogy
Ő Felsége legfelsőbb elhatározása folytán az összes uradalmi és az urada-
lom kegyurasága alá tartozó egyházi épületek a folyó évi január 1-től kez-
dőddőleg a közalapítványi uradalmak épületeinek tűzkár elleni önbiztosítási
alapjánál biztosítatnak. Az épületek becslését szakközegeim által már el is
készíttettem s elhatároztam, hogy az ennek alapján létesített magasabb érté-
kelésű tűzbiztosítás dacára az egyes hitközségektől, vagy templompénztárak-
tól az eddiginél magasabb összegű hozzájárulást nem kívánok. Budapest,
1916. január hó 19-én. A miniszter rendeletéből: *Justh Ferenc*, s. k. minisz-
teri tanácsos.

Tűzkár elleni
biztosítási dí-
jak a m. kir.
közalapítv.
uradalmak
kegyuri plé-
bániáiban.

424

1916

A m. kir. belügyminister a kolerát, bél tifuszt, vérhast, foltos tifuszt, Belügyi-
pestist és hólyagos himlőt és az ellenök való védekezés módját röviden is- nisteri nyom-
mertető nyomtatványokat állíttatott elő és volt szives egyházmegyém minden tatványok.

plebániája számára rendelkezésemre bocsátani. E nyomtatványok egy-egy példányát azzal küldöm meg minden egyes plebániahivatalnak, hogy a tiszt. lelkész urak a bennök foglaltakat tanulmányozni s a betegségek esetleges fellépése esetén azokra a hívek figyelmét hatékonyan felhívni s ezzel a hatóságok védekező tevékenységének sikeréhez hozzájárulni sziveskedjenek.

425

1916

Egyházm.
tűzbiztosítá-
si megbízott.

Az egyházmegyei tűzbiztosítások ügyében az egyházmegyei megbízott Rumsauer János papnevelő intézeti alkormányzó lévén, felhivom az érdekelteket, hogy minden vonatkozó ügyben közvetlenül hozzá forduljanak.

426

1916

Adományok a
„Nemzeti Fo-
gadalmi
Temp-
lom“-ra.

Múlt évi XXII. körlevelemben 3422. szám alatt a Nemzeti Fogadalmi Templom céljaira gyűjtést rendeltem el azzal, hogy annak eredménye december végeig püspöki Irodámhoz küldessék. A mozgalmat általában lelkesen felkarolták, több plebániában a gyűjtés a legszebb eredménnyel járt, egyes helyekről azonban a gyűjtés eredményét még nem küldték be. A késedelmesekeket felhivom tehát, hogy a gyűjtött összegeket a múlt évi kimutatók lezárása céljából haladéktalanul terjesszék be.

427

1916

Lelkészek
korpótléka.

Alább közlöm azon lelkészek neveit, kik az 1916. I. félévben korpótlékjogosultak s felhivom ugyanazokat, hogy a nevük mellett kitett összegről szóló, a II. fokozat szerint szabályszerű okmánybélyeggel ellátott nyugtatójukat kellően felülbélyegzett s kitöltött postautalvány kíséretében a korpótlék folyósíthatása céljából püspöki Irodámnak mihamarabb beküldjék.

Mózes András 1 K. 66 f., Krisztánics István 17 K. 90 f., Bődy Károly 37 K. 75 f., Dobos Henrik 79 K. 71 f., Nyári Simon 200 K., Dréher Arnold 400 K., Aulik Dávid 400 K., Pataki Antal 147 K. 17 f., Lerch István 134 K. 50 f., Rösler Ferenc 168 K. 07 f., Riedlinger Dezső 314 K. 08 f., Fuchs Vilmos 400 K., Rajczi János 44 K. 94 f., Szánthó Ignác 64 K. 22 f., Klein Tivadar 6 K. 11 f., Fent Gyula 167 K. 27 f., Schmeller Alajos 53 K. 69 f., Arányi Géza 200 K., Éber Géza 234 K. 45 f.

428

1916

Közlöm azon egyházmegyei tanítók névsorát, akik a Troll-féle segély-
nek 1915. évi kamataiban részesülnek:

Troll-féle ta-
nítói segély-
ben részesül-
tek.

I. Glatt Adolf gyakorlóiskolai tanító, Járányiné Hellmich Mária somogyi tanítónő. II. Udvardy Antal gyódi tanító, Koleszárits Kálmán szalántai k. tanító. III. Breczkó Antal magyarszentiváni tanító. IV. Ruzsicska Lajos hercegszentmártoni tanító, Saághy Ferenc gyüdi kántortanító. V. Terbócz Béla bolmányi tanító. VI. Buschbacher Ferenc baranyabáni tanító. VII. Strumberger Antal ráczgörcsönyi tanító. VIII. Jaksits Sándor püspökmároki tanító, Jávor István szebényi tanító. IX. Koleszárics Ferenc lotárdi tanító, Steiner Ferenc szőkédi kántortanító. X. Propszt Jakab hosszúhetényi tanító, Schubert Károly püspökszenterzsébeti kántortanító. XI. Harmat József császtai tanító, Hipp Imre komlói kántortanító. XII. Fülöp Antal mánfai tanító. XIII. Hiller Gizella szentlászlói tanítónő. XIV. Koch Ádám valpói tanító. XV. Zupán Ignác šljivoševcii tanító. XVI. Schlenker Mihály bonyhádi tanító, Tóth Klára bonyhádi irg. nővér, tanítónő. XVII. Pongrácz Etelka túskei tanítónő. XVIII. Szelestey Ilona magyarkeszii tanítónő. XIX. Nem jelölt. XX. Szabó Jozefa paksi irg. nővér, tanítónő. XXI. Darányi István várdombi tanító. XXII. Pech Jakab szárászi tanító, Keleti Márton tormási kántortanító.

Az érdekelt tanítókat, illetve tanítónőket az iskolaigazgató-plébános urak értesítsék, hogy szabályszerűen felbélyegzendő 100 koronáról kiállított nyugtáikat az egyházmegyei alapítványi hivatalhoz küldjék címük pontos jelzésével, hogy a segély utalványozható legyen.

429

1916

Az 1915. évi őszi koronára kitűzött: „Miként egyeztethető össze a háború az isteni Gondviseléssel“ című tételre beérkezett dolgozatok kellő dogmatikai megalapozással általában helyesen oldották meg a feladott kérdést. Számosan a tétel gyakorlati alkalmazása szempontjából is érdemes munkát végeztek. Az összes dolgozatok között különösen kimagaslók Loschert Kázmér munkája. Dicséretet érdemelnek még: Cserti István, Hauser Imre, Leicht Emil, Stefan Arthur, Perényi Pál, Gratzl Gyula, Bótz József, Tóbi József, legifj. Horváth Lajos, Tillinger Ferenc, Marek József, Blandl György, Hal Pál, Faust Antal, Faludi Ádám, Palkó József.

Mult évi
őszi koronai
tételek
bírálata.

430

1916

Hitvédelmi
füzetek

A budapesti növendékpapság a közelmúltban a kor igényeit helyesen megértve templomi könyvestáblák útján széleskörű terjesztésre szánt három füzetet fordított magyarra és adott ki a német Volksvereinnak „Apolog. Volksbibliothek“ című vállalatából, melyek általános használatra számítanak, de hitvédelmi tartalmuknál és feldolgozásuknál fogva a tanuló ifjuság és művelt közönség számára is igen hasznos olvasmányt képeznek. Egy-egy füzet 28 oldalra terjed. „Az egyház küzd és győz“ című füzet az egyház üldöztetésének szükségességét és misztériumát tárgyalja. Az „Életünk a halál után“ című hittani védirat a túlvilág ellenében népies természet tudományi alapon felhozható ellenvetésekkel foglalkozik. „Az ember lelke“ című füzet pedig az emberi lélek létezéséről és szellemiségéről szól. Mind a három füzet rendkívül élénken, lendülettel és meggyőző erővel van megírva, s épen azért melegen ajánlom azokat a tiszt. papság és a hívek érdeklődésébe. Egy-egy füzet ára 20 fillér. Megrendelhetők a kiadónál (Magyar Egyházirodalmi Iskola, Budapest, IV. Papnövelde u. 7.) A vállalat természeténél fogva a füzetek tömeges elterjedésére számít, azért 50 példány együttesen megrendelve 8 korona, 100 drb. 16 korona. Kapható minden jobb könyvkereskedésben is.

Datum Quinque-Ecclesiis 4. Februarii 1916.

† Julius m. p.
episcopus.

1916.

III.

750
1916

Tisztelendő Testvéreim és Kedves Hiveim!

A háboru véres zivatara két éve tombol már. Gyászos utját a *harcok* Bőjti szózat. *mezőin* üszkös romok, elpusztult városok, porrá égett falvak, felturt földek, vértől ázott hegyek és síkságok, s új temetők jelzik, melyekben hőseink ezerszám pihennek. S az ítélet harsonája tovább zúg és harsog fegyver ropogásban, ágyuk dörgésében, gyilkos bombák sivitó hangjában, s míg fiaink piros vére patakokban hullik idegen földeken, addig *itthon* a szülők, hitvesek, testvérek, gyermekek szivei véreznek — s ó hány meg is szakad — a nagy fájdalomtól. Másodszor fakad már a virágos tavasz e véres időben, s a béke reménye alig-alig dereng. Könnytől áznak továbbra is milliók szemei, bútól-gondtól fakulnak az arcok, azoknak arcai, akiknek családját veszteségek érik — minden nap hoz ilyent —, elszorulnak a szerető szívek azokért a harcoló hősökért, akik életükkel védnek bennünket és vérüket ontják a közös anyáért, a magyar hazáért. És buzgó fohászok törnek fel szivünkéből, fáradt kezeinket napról-napra imára kulcsoljuk, s bizakodó reménységgel az égre tekintünk onnan várva-kérve a vihar elmúltát és a régtől fogva nélkülözött békét.

És a béke nem jön. Mert a bűnök áradata elvágja az utját. Keve-

sek imája, a tiszta szivűek buzgó könyörgése viaskodik Isten színe előtt sokaknak bűnével. S e szörnyű kontrasztban másodszor virrad ránk a bűjti szent idő. S míg a csaták gyilkos fergetege naponta friss embervérben gázol, életeket olt ki és sziveket tör le, s mialatt sokfelé — künn is meg itthon is — üres, hitvány, Istent, hazát nem ismerő lelkek bűnös örömeiben keresik kedvüket, felhangzik az Üdvözítő komoly, intő szava: „Tartsatok bűnbánatot,”¹ mert különben „mindnyájan elvesztek.”²

Az Ur Jézus szavát ismétlem most én is, s az Ő szerelmére kérlek benneteket, hogy tartsatok bűnbánatot: 1. mert bűnösök vagytok, 2. mert az Isten végtelen irgalmas.

* * *

I. Amióta ősszüleink reánk is átszálló végzetes bűnükkel eljátszották az Isten kegyelmét, azóta nincs béke itt a földön. Harcba áll az ember az egész világgal és önmagával is. A jó és rossz tusakodnak benne. „Más törvényt látok tagjaimba — mondja az apostol — ellenkezőt elmém törvényével, mely engem rabbá tesz a bűn törvénye alá.” S amint már az éden kertjében is a gonosz indulat verte le lábáról az első emberpárt, pedig akkor még az Úr kegyelme, Isten igaz barátsága ragyogott a lelkén, azon módon, sőt azóta sokkal erősebben hajlunk mindannyian a rossz, a bűn, a gonosszság felé, mert az áteredő bűn lappangó mérge hályogot von a lélek szemére, hogy az igazságot ne láthassa tisztán s megrontja az akaratot, hogy a szép, jó s nemes helyett inkább azt keresse, ami beszennyezi.

Ennek igazságát bizonyítja megrázzó erővel az első emberek fiainak sorsa. Alig záródtak be Ádám s Éva mögött a siralmas bűnbeesés után az éden kapui, a bűnös szenvedély szinte nyomban áldozatot kívánt. Az ártatlan, istenfélő Ábelt testvérének gyilkos irigysége, Kain véres dorongja öli meg. S Ábel első kiontott vércseppje patakokká duzzadt, melyekbe ma milliók vére hull. Ezt mind a bűn: az önzés, a harag, az irigység, a gyűlölet ontja.

Nézzetek csak körül a harcos világban s vegyétek szemügyre, honnét támadt ez a világégés, ez a minden képzeletet messze tulszárnyaló rémes katasztrófa. A vétkes irigység két évvel ezelőtt gyilkosságra tüzelt egy egész nemzetet, déli szomszédunkat. Golyóik találtak. Koronás fők hullottak a porba, s ravataluk körül országok s nemzetek öltöttek gyászruhát. S a hitvány gyilkosok nem szálltak magukba, észretérés helyett még több vért

¹ Máté 3. 2.; 4. 17. ² Luk. 13. 5. ³ Róm. 7, 23.

¹ Zsolt. 144. 9.

akartak. Mi több, melléjük állt hatalmas nemzetek ellenünk lobogó vészes gyűlölete, lelketlen önzése, kalmár kapzsisága, gyászos hitszegése, s lángba borult tőlük az egész világrész, mely azelőtt a békét hordozta. Azóta a bűnös szenvedélyek tombolnak a földön, romba döntve századok munkáját, vérbe fojtva millió életet, elsöpörve mindent, ami útjában áll, s amit fenkölt lelkek s fáradhatlan kezek verejtékes, kitartó munkával terveztek s alkottak az ember javára.

E pusztulás nyomán, amit a bűn okoz, már eddig is országok estek szét, trónok dőltek össze, koronák veszttek el, népek szabadsága szakadt foszlányokká s a vészes fergeteg ott lebeg a harcos népek felett, s nem lehet sejtetni, mit hoz még a jövő. *Mert azok a bűnök, melyek e háboru véres furiáit reánk zuditották, még ma sem csökkentek.* A kaján irigység, a barbár gyűlölet, a féktelen harag és a mindent elnyelő kapzsiság még ma is tombolnak. Elvakítják azoknak elméit, akik ezt a szörnyű felfordulást előkészítették. Kiölik az intézők szívéből azt a jó hajlamot, mely az engesztelés, a nemes megértés útját egyengeti, s megragadja azt a békejobbot, melyet felkinálnak. Visszaüzött elleneink nem így tesznek velünk. Megvetnek bennünket. És bár Isten kegyelmével mi volnánk a győzők, ki akarnak éheztetni, fel akarnak darabolni, le akarnak igázni bennünket. Fenhéjázó, dőre büszkeséggel, szívtelen önzéssel saját népük millióit viszik vágóhidra, hogy végre is letörve bennünket tetemeink felett diktálják a nekik tetsző békét.

De ez csak az ellenségek bűne. Hát itthon mit látunk? Vajjon a háboru, ez a mindent pusztulással fenyegető vihar, Isten-félelemre, magába szállásra, önmegtagadásra és önzetlen, áldozatkész szeretetre tanít-e mindenkit? Tanítani tanít, ó de hányan vannak, akik e tanítást hallatlanba veszik, nem törődnek vele! Hányan vannak, akik már letörtek, mert az Isten megengedte, hogy csapások érijék; akik nem remélnek, mert a földi élet szükös határán túl nem ér tekintetük; akik fásult szívvel és üres lélekkel merednek az égre, mintha az is olyan üres volna, mint az ő életük. S viszont hányan vannak, akiket e véres idők sem tudtak megrázni, mert nincsen senkijök, akit féltenének; akiket a haza sorsa-gondja nem illet meg soha; akik ezt a félelmes vihart is üzletnek tekintik, melyben könnyű szerrel pénzt, vagyont gyűjtenek, hogy azután léha örömök közt tobzódjanak színházakban, mulatókban, nyilvános helyeken ital, zene s minden egyéb mellett, amit a bűn kínál a gyenge lelkeknek. A nehéz munkában robotoló hazafiak mögött hány munkakerülő here is bujkál még, a szegények, szükölködők nemeslelkű se-

gitői mellett hány szivtelen csaló és zsugori, árdrágító és uzsorás szipolyozza szegény nemzetünket; a gyászruhás, kisírt szemű özvegyek és árvák mellett hány lelketlen céda, éretlen divathős, feltűnésre vágyó, ékszerrel, ruhával, fényüzéssel kérkedő teremtés kísérti az Istent s kényszeríti reánk az ő büntetését!?

Csoda-e hát, ha az Isten büntető ostora még felettünk suhog és ha a háboru pusztító vihara még mindig nem szűnt meg? Inkább az a csoda, hogy még mindig élünk s hogy az Isten hosszútűrésének világos jeléül ismét reánk virrad a bőjti szent idő, az eszmélés, a megtérés komoly szent ideje, melyben minden fegyverropogásnál erősebben füleinkbe s sziveinkbe hangzik az Ur Jézus szava: „Tartsatok bűnbánatot“, mert tudjátok, hogy bűnösök vagytok.

II. Ámde bármily sötét, szinte vígasztalan a háboru okainak, a bűnös embernek, az Istent támadó vétkes sokaságnak fentebb vázolt képe, nem szabad csüggednünk. Mert az Isten végtelen irgalmas. Az irgalom az ő lényegének legszebb sajátsága. „Könyörületessége — mondja a Zsoltáros — minden műve fölött.“ Mert bár mindent betölt s végtelen nagy az Ur hatalma is, mellyel a világot pusztá szóval semmiből teremté s az eget és földet az élő és élettelen lények milliárdjaival benépesítette, mégis fönségesebb az Isten irgalma. „Az Ur könyörületessége minden műve fölött“ legelső helyen áll. Mérhetetlen az ő bölcsessége is, mellyel a nagy világ és benne a különféle nemzetek és népek sorsát szövi és intézi s még a rosszszak terveit is saját imádandó céljainak valószínűsítésére tudja felhasználni. Ámde még csodásabb az isten jósága és az ő irgalma. „Az Ur könyörületessége minden műve fölött“ magasan töndöklik. Utolérhetetlen s mindennél megrázóbb az isteni igazságosság is, mellyel bíraskodik, fentart vagy összetör, jutalmaz vagy büntet s igazságot szolgáltat mindenütt. Ámde nagyobb, fönségesebb — mint ő maga mondja — jósága s irgalma. „Az Ur könyörületessége minden műve fölött“ biztatóan ragyog. „Az Ur irgalmassága öröktől fogva van.“¹ „Az Ur minden útja irgalom s igazság“². „Az Ur irgalmával tele vagyon a föld“³ Igen! A bukott embernek egész története tulajdonképp nem más, mint az Isten irgalmának végeszakadatlan, szerves láncolata. Isten tudta, hogy az ember, akit enkezével alkotott a földből, elpártol majd tőle. Mégis megteremti, hogy végtelen irgalmával beleszöjje magába e pártütésbe a megváltás tervét. Az első emberpár tényleg hátat fordít az ő jóságának. S bár az Isten igazságossága kutasztja őket az éden

kertjéből, irgalmával nyomban megkönyörül rajtuk, s megigéri nekik a nagy szabadítót. Midőn pedig a bűnös emberek mindig jobban eltávoztak tőle, angyalokkal, vezérekkel, birákkal és prófétákkal térítgeti őket az igazság ösvényére és az Ur útjára. De végre is kifogy minden eszköz és az emberiség a bűn fertőjében szinte elmerül már. Elküldi hát egyszülött szent Fiát, az Ur Jézus Krisztust, a testté lett isteni irgalmat, hogy drága vérével lemossa az emberiség bűnét, s megnyissa számára az eljátszott eget.

S amit Isten így az egész emberi nemért tett, ugyanazt teszi most napról-napra mindenegyünkért. Ha hűtlenül elpártolunk tőle, végtelen irgalma nem hagy el bennünket. Utánunk jön és kopogtat a lélek ajtaján. „Mért akarsz meghalni?”¹ kérdi tőlünk a próféta hangján. Ha te el is feleded magadat, s ha az édes anya elfelejti szívének magzatát, én akkor sem feledlek el téged.² Én hív és vonz és szinte kényszerít, hogy a bűnök útját végre is elhagyva visszasieless hozzá. Ő hív s biztat folyton a lelkiismeret benső szava által, mely annyiszor zakatol szivedben. Ő szól hozzád a szerencse és a jólét által, melyet neked juttat, hogy hálára eszmélj. De ha mindez nem használna semmit, az ő hívó szava, az Isten irgalma szólal meg tehozzád a fájdalmak, szenvedések, csapások és szerencsétlenségek minden fájában is, melyeket rád bocsát ha másra nem hallgatsz.

Ezek mind az Isten irgalmának hangos szócsövei, hogy lelkedet mentsd meg, ameddig nem késő. Így lett ez a háboru is Isten örök gondviselésében az ő irgalmának egyik nagy eszköze. Mert míg az emberek egymás romlására, kipusztítására indították e szörnyű vérengzést, amelyhez foghatót e föld még nem látott, addig Isten végtelen jósága az irgalom forrásait nyitotta meg benne.

Irgalmas volt azokhoz az ártatlan hősökhez, akik büntelenül ávagy megtisztulva életüket áldozták fel a haza oltárán. Irgalmas volt, mert sietett kivezetni őket e siralom völgyből, „sietett kivinni a gonoszság közül”³ és a haza vértanuit szent hitüknek mártírpálmájával tüntette ki bennök. Ó boldog katonák, a hazának és a hitnek egyaránt hősei, akik a nagy áldozatban örök, dicső céljukhoz jutottak.

De irgalmas azokhoz is, akikre a haza védelmének nemes feladata utánuk háramlik, s akiknek élete állandóan nagy veszélyben forog. Mert már ez a veszély, a földi életnek tartós veszedelme és a mindig leselkedő halálnak tudata a magábaszállás, az Istenheztérés egyik fő eszköze. Ezért

¹ Ezek 18. 31. ² Izai. 49. 15. ³ Bölcs 4. 14.

mondja már az Isten lelke: „Emlékezzél meg utolsó dolgaidról és nem fogsz vétkezni.”¹ Jusson eszedbe minden tetteidnél, hogy életedre halál, halálra ítélet, ítéletre pedig örökké boldog vagy boldogtalan örökkévalóság következik. Ha ezekre emlékezel, akkor nem vétkezel. Kegyelem hát az ilyen állapot, mit az Isten jóságos irgalma a testet környező veszedelmek révén a léleknek juttat.

Az Isten irgalma szól még azokhoz is, akiket gyász, csapások és veszteségek értek. Mert hisz ezek mindegyike egy-egy szálát tép el, mely a szívet e földhöz köti. Minél többen mentek át már szeretteink közül az örök hazába, s minél kevesebb az, ami lelkeinket a röghöz láncolja, amelyet taposunk, annál elevenebb a mi honvágyunk is lelkünk örök célja, Isten társasága s szeretteink után, akik bennünket már megelőzték nála. Amilyen mértékben tünedeznek szemünkből, szívünkből a földi örömök s vigasztalódások, ép úgy emelkedik a tulvilág becse, melyért teremtetünk. A csapások tehát a hit szellemében a lélek szárnyai, melyek, míg a test roska-
doz, a szív pedig megszakadni készül, nemesebb énünket az égbe emelik.

És végül az Isten irgalma rezg minden fájdalomban, szükségben és aggodásban, mit e nehéz idő mindnyájunknak okoz. Mert az Úr mondotta: „Én akit szeretek, megdorgálom s megfenyítem; buzdulj tehát és tarts bűnbánatot.”² Szálljunk hát magunkba, s értsük meg a Mindenható jóságos szándékát, mely a ránk bocsátott bűnbánat, rettegés s minden csapás közt is lelkünk üdvét akarja menteni s azért mondja prófétája által: „Hagyja el utját az istentelen és térjen az Urhoz,”³ mert az Isten végtelen irgalmas.

* * *

Ó tartsatok bűnbánatot, hangzik az Úr sürgető intése és szavának isteni ereje túlcsendül a fegyverek zaján is, mert míg ezek csak a testig érnek, az Isten igéje a lélek mélyéig megrázza az embert.

Tartsatok hát bűnbánatot ti, akik az Isten irgalmából népeket és országokat kormányoztok ideig-óráig, mert számolni fogtok uralkodástokról s kormányzástok minden tetteiről. S ó mily nehéz lesz ez a számadás annyi vérről, kioltott életről, letört boldogságról, ha nem az Úr félelmében, s az igazság szent parancsa szerint jártok el mindenben, s hogyha a ti mulasztástok okozza e rettentő pusztulás tovább folytatását.

De tartsatok bűnbánatot ti is, vezérek s katonák, kik még harcban

¹ Eccl. 7. 40. ² Jel. 2. 22, ³ Izai. 55. 7.

álltok vagy oda indultok, hogy tiszta lélekkel teljesíthessétek Isten, király és hazátok iránt köteleességeket. Hogy ne a bűn, vagy a vak gyűlölet s a merő vérontás, hanem Isten akarata, a szülőföld lelkes szeretete, a hazának drága szabadsága, a szebb, jobb és *büntelenebb* jövő kiküzdése buzdítson titeket arra a nagy harcra, melynek minden perce halált hozhat rátok és az örök Bíró ítélete elé állíthat titeket.

És tartsatok bűnbánatot ti is mindannyian, akik itthon vagytok: katonák, civilek, ifjak és öregek, minden rendű és rangu fiai ennek a hazának! Mert ha nem is volna senkitek a harcban, akiért szívetek hangosabban dobog, akinek életét aggódva féltitek, s akinek javáért önkéntelen térdre rogytok üres ágya, padja, széke vagy szobája előtt és imára kulcsoljátok kezeiteket: a közös anyáért, drága hazánk jövőjéért mindnyájan aggódunk s kötelesek vagyunk érte minden áldozatot szívesen meghozni, hogy Isten irgalmát megnyerjük számára e világítélet szörnyű óráiban.

Am az Isten irgalmára csak az lehet méltó, aki tiszta szívvel fordul az Istenhez és a bűn salakját leveti lelkéről.

Tartsatok hát bűnbánatot egyformán mindnyájan, de főleg ti, szenvedő jó szülők, akiknek fiai még a harcban állnak, s akiknek életét a halálnak ezerféle neme környékezi folyton. A tiszta szív esdeklő imája s az Istennek ráhajló irgalma lesz a legjobb paizs, mely őket megvédi. És ti aggodalmas, bánatos hitvesek, és ti ragaszkodó, szerető gyermekek, akik férjeteget, avagy atyátokat tudjátok a viharzó csatákban, a halál torkában, ti is siessetek igaz bűnbánattal ahoz az Istenhez, aki közös, szerető jó Atyánk, hogy megtisztult szívvel kérhessétek az ő segítségét.

De tartsatok bűnbánatot legfőként ti, megrögzött bűnösök, kiket eddig nem hatott meg semmi a háboru ezerféle pusztulás a között. Akiket nem ér bú, mert nincsen senkitek, akit féltenétek. Akik nem vesztek, hanem gyarapodtok. Akik nem szenvedtek semmiben sem hiányt, hanem dűskálkodtok minden földi jóban. Akik nem érzitek mások keserveit, mert a rideg önzés nem ismer részvétet. Akik nem aggódtok a haza sorsáért, mert azt sem tudjátok, hogy a hazát szeretni is lehet. Akik nem mondtok le közös gyászunk nehéz idején sem a léha örömről, hanem csak mulattok s tobzódtok még ma is bűnt bűnre halmozva s kihíva az Isten büntetését. „Ó tartsatok bűnbánatot, mert különben mindnyájan elvesztek.“ Elveszhetek bármely pillanatban. Mert hisz életetek Isten kezében van és annak fonálát ő akkor vágja el, amikor akarja. És ha a halálban lezárja szemedet

és hogyha az örök Bíró előtt bűnökkel szennyezve kell rettegve állnod s ha épen emiatt a földi élettel az örök életet is el kell veszítened: ó akkor mit használt a rövid földi kéj, a bűnös tobzódás, mellyel örök kárhozatot szereztél magadnak? Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri — ideig-óráig — de lelkének örök kárát vallja.¹

Tartsatok hát bűnbánatot, mert bűnösök vagytok s ennek tudatában lelketek nyugtalan, s mert az Isten végtelen irgalmas és szelid szavaival egyre hív és sürget benneteket. Ő a bűnbocsátás isteni tényével felszárítja szemitek könnyét, eloszlatja lelketek bánatát és magához emel benneteket.

Tartsatok hát bűnbánatot, mert ez szerez békét a léleknek s békét s világnak, amelyért azután tiszta szívvel, erős bizalommal és közös erővel fogunk imádkozni: „Ó adj Uram békét a mi napjainkban, mert nincsen más, aki értünk küzdjön, mint te Urunk Isten!” Amen.

Jelen bőjti körlevél nagybőjt első vagy második vasárnapján a hiekeknek a szószékről egész terjedelmében felolvasandó.

Kelt Pécsen, 1916. február 27-én.

Gyula s. k.
püspök.

¹ Márk 8. 36. Luk. 9. 25.

IV.

762

1916

Ssmus D. N. D. Benedictus div. prov. Pp. XV, in audientia R. P. D. Adessori S. Officii impertita, exhibitis postulationibus satisfacere volens, benigne declarare dignatus est, privilegia et facultates, indulgentias respicientia, sive apud omnes nationes, sive apud aliquot earum, occasione diuturni belli hodieque per Europam grassantis, tributa, nimirum: 1° privilegium Missarum, quae ubilibet in suffragium animarum illorum, qui in bello obierunt, celebrantur (S. C. S. Officii, die 28 ianuarii 1915) 2° dispensationem a clausula *De consensu Ordinarii*, circa benedictionem devotionalium pro Sacerdotibus, qui inter milites versantur (S. C. S. Officii 4 februarii 1915) 3° et 4° facultatem pro Sacerdotibus militiae adscriptis, impertiendi christifidelibus apostolicam Benedictionem cum plenaria Indulgentia *in articulo mortis*, et applicandi, unico signo Crucis, coronis, crucibus, crucifixis, ss. numismatibus et parvis statuis Indulgentias apostolicas nuncupatas (S. C. S. Officii, 17 iunii 1915), extendi ad omnes nationes bello dimicantes, usque ad exitum belli valitura. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Declarantur
et
extenduntur
concessiones
quaedam pro
tempore belli.

Die 16 decembris 1915.

R. Card. Merry Del Val, *Secretarius*.

L. † S.

† Donatus, Archiep. Ephesimus, *Adessor S. O.*

763

1916

Decretum S.
Congr. S. O.
circa vulgo
dictum „Sec-
ret de la
Salette.“

Ad Supremae huius Congregationis notitiam pervenit quosdam non deesse, etiam ex ecclesiastico coetu, qui, posthabitis responsionibus ac decisionibus ipsius S. Congregationis, per libros, opuscula atque articulos in foliis periodicis editos, sive subscriptos sive sine nomine, de sic dicto Secret de la Salette, de diversis ipsius formis, nec non de eius praesentibus aut futuris temporibus accomodatione disserere ac pertractare pergunt; idque non modo absque Ordinariorum licentia, verum etiam contra ipsorum vetitum. Ut hi abusus qui verae pietati officiunt, et ecclesiasticam auctoritatem magnopere laedunt, cohibeantur, eadem Sacra Congregatio mandat omnibus fidelibus cuiuscumque regionis ne sub quovis praetextu vel quavis forma, nempe per libros, opuscula aut articulos sive subscriptos sive sine nomine, vel alio quovis modo, de memorato subiecto disserant aut pertractent. Quicumque vero hoc Sancti Officii praeceptum violaverint, si sint sacerdotes, priventur omni, quam forte habeant, dignitate et per Ordinarium loci ab audiendis sacramentalibus confessionibus et a missa celebranda suspendantur: et si sint laici ad Sacramenta non admittantur donec resipiscant. Utrique insuper subiaceant sanctionibus latis tum a Leone PP. XIII per Constitutionem Officiorum ac munerum contra eos qui libros de rebus religiosi tractantes sine legitima Superiorum licentia publicant, cum ab Urbano VIII per decretum Sanctissimus Dominus Noster datum die 13 martii 1625 contra eos qui assertas revelationes sine Ordinariorum licentia vulgant. Hoc autem decretum devotionem non vetat erga Beatissimam Virginem sub titulo Reconciliatricis vulgo de la Salette nuncupatam.

Datum Romae, ex Aedibus Sancti Officii, die 21 decembris 1915.

Aloisius Castellano, S. R. et U. I. *Notarius*.

764

1916

Pensionari
petunt.

Nova pensionis sacerdotum dioecesanorum ordinatione tres e fratribus rudedonari cupientibus pensione annua hac vice provideri possunt, prout sub Nro 413. Litt. Circ. II. anni currentis publicavimus.

Infra terminum praefixum recursus suos iuxta statutum instituti pensionalis adornatos sequentes sacerdotes dioecesani Mihi exhibuerunt:

1. *Georgius Zányi*, cubicularius intimus Suae Sanct. ad hon., paro-

chus Fadd-ensis, spiritum promptum, zelumque ingenuum in honorem Dei ultra exerendum propecta aetas, debilitasque corporis testimonio medici comprobata graviter prohibent. Ideoque tamquam sacerdos iubilans iure meritoque in statum quietis recedere cupit. Fratres districtuales vehementer eundem commendant.

2. *Josephus Kuzmics*, canonicus ad hon., parochus Dolnji-Miholjacensis, postquam per semisaeculum multimode in cura animarum desudasset, annisque ultimis gravi infirmitate diutius premeretur, e consilio medici a districtu commendatus pensionem iure desiderat.

3. *Martinus Molnár*, parochus Pellérd-ensis, qui iam plus quam quadraginta et duobus annis curae animarum vires intendebat, laboribus fractus, atque iuxta testimonium medici variis infirmitatibus agitatus semet retrahere et a curis aliorum liber sibi magis vacare exoptat.

4. *Geysa Éber*, parochus Szálka-ensis, qui non tam aetate, quam plurimis malis corporis et animi miserando fato ita depressus est, ut iam anno anteacto administrationem parochiae alteri cedere, atque in xenodochiis variis solamen quaerere usque nunc cogitur. Et cum haud ulla spes ipsi affulgeat, salutem integram unquam recuperandi, a medicis et a districtu commendatus pensionem petit.

5. *Rudolphus Kiss*, qui ob infirmiores salutem, variasque difficultates nuper a servitio relevari debuit, quique item testimonio fultus medici pro pensione demisse concurrit.

Cum igitur tria tantum sint hac vice stalla pensionalia, praesentibus provoco ven. clerum, ut vota sua in scriptis distincte depromant significando, quibus e suprafatis pensionem adiudicari velint. Vota autem *per vice-archidiaconos* usque 10-um Aprilis Officio Dioecesano exhibenda erunt.

765

1916

Beneficium parochiale Németsmárok per translationem vacans, iuri ^{Concursus} patronatus Serenissimi Domini Principis Adolphi Schaumburg Lippe obnoxium ^{pro parochia} praesentibus usque 20-um Martii a. c. concursui publico exponitur. Sacerdotes dioecesani secus approbati, qui animo ducuntur beneficium istud obtinendi, recursus suos Serenissimo Domino Patrono inscribendos infra terminum suprafatum Officio Dioecesano submittendos habent. ^{Németsmárok.}

766

1916

Personalia.

Sua Sacratissima Caes. et Apostolica Regia Maiestas altissima sua resolutione *Dri Joanni Jozgits*, vicearchidiacono et parcho Bonyhád-ensi praeposituram tit. de Oront, *Aloysio Zádor*, vicearchidiacono et parcho Baranyabán-ensi abbatiam tit. Sancti Georgii de Mogyoród clementissime conferre dignata est.

Josephus Kuhl parochus Németmárok-ensis nominatus et investitus est parochus in Tevel.

Antonius Faust administrator interimalis parochiae Tevel in qualitate eadem translatus est ad parochiam Németmárok.

P. Odilo Oberten O. S. F., concionator Quinque-Ecclesiensis nominatus est catecheta penes scholas status elementares Quinque-Ecclesienses.

Josephus Bótz cooperator in Püspöklak et *Joannes Fejes* cooperator in Laskafalu, qua curati castrenses, ad servitium activum militare vocati sunt.

Ludovicus Berta cooperator Egerág-ensis factus est subsidiarius parochi Dunakömlőd-ensis, *Stephanus Simon* neomysta missus est cooperator in Pécsbányatelep, *Paulus Vizsy* tamquam cooperator translatus est ex Abaliget in Szabadszentkirály.

767

1916

VI. fiu elemi
osztályosok
évvizsgá-
lata és a bi-
zonyítvány-
ürlapok ügye.

A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 9481/1916. VII/b sz. megkeresése s a velem közölt, a kir. tanfelügyelőségekhez intézett ugyanazon számú körrendelet alapján közlöm az iskolaszéki elnökökkel és iskolagazdagokkal, valamint mindazon tanítóimmal, akik a most folyó tanévben a mindennapi VI. osztályban tanítottak, illetőleg tanítanak, hogy mult évi VI. körlevelemben 913/1915. sz. alatt kiadott rendeletem a VI. osztályu tanulók évvizsgálata ügyében a most folyó tanévre is egész terjedelmében érvényben marad s a szóban forgó ügyben eme rendelet értelmében kell az összes érdekelteknek eljárni. Alábbiakban tudomásvétel céljából közlöm a fenti számú ministeri rendeletet.

„A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől. 9481/1916. VII/b. sz. Az elemi népiskolai VI. osztályu záróvizsgák, figyelemmel a háboru okozta rendkívüli viszonyokra, a folyó tanévben is, miként tavaly, indokolt esetekben április hó folyamán tarthatók meg.

A mult tanévben kiküldött iskola feügyelők megbizását a folyó tan-
évre is kiterjesztem.

Amennyiben ez alól akár az iskolafelügyelők személyét, akár a meg-
állapított körzeteket illetőleg eltérés szüksége mutatkoznék, tegyen erre vonat-
kozólag mielőbb jelentést.

Az iskolafelügyelők minden iskolához külön-külön csak az esetben
szállnak ki, ha az illető iskolában legalább 5, záróvizsgát tevő tanuló van.
Ellenkező esetben a tanulók könnyen hozzáférhető központba csoportositan-
dók. A községi iskola tanulói az állami iskola tanulóival csoportosítandók.
A hitfelekezeti iskolák növendékei azonban akár állami, akár községi, akár
más hitfelekezeti iskolák növendékeivel csak úgy csoportosíthatók, ha ehhez
az illetékes egyházi hatóságok előzetesen írásban hozzájárultak. Csoportosi-
tás esetén a tanulók megvizsgálásánál az illető tanítók résztvesznek.

Egyébként a záróvizsga megtartására, a végbizonyítványok kiadá-
sára stb. az 1914. évi 57729—VI. a. szám alatt kiadott utasítás irányadó
amelynek rendelkezései a folyó tanévben is csak a fiutanolokra vonatkozó-
lag hajtandók végre.

A fenti utasítás 11. §-ában foglaltak részbeni módosításával megen-
gedem, hogy az iskolafelügyelők a lakóhelyükön kívül tartott záróvizsgákon
való részvétel esetén a folyó évben kivételesen 10 (tiz) korona napidíjat szá-
mithatnak fel.

A végbizonyítvány és törzskönyvnyomtatvány szükséglet legkésőbb
folyó évi február hó végéig közvetlenül az egyetemi nyomdának jelentendő
be. Budapest, 1916. évi február hó 4-én. *Jankovich.*"

768

1916

Alábbiakban tudomásvétel és szigoru miheztartás céljából közlöm a A tanítókra
nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 2516/1916. eln. sz. ren- vonatkozó
deletét és az ezzel kapcsolatos kimutatási ürlap mintát azzal, hogy a ren- összeirási la-
deletben megjelölt és az ürlapon előirt módon minden iskolaszéki elnök, pok kitöltése.
akinek plébániájához felmentés alatt álló tanító tartozik, vagy ezután fog
felmentésre felterjesztetni, az illetékes katonai hatóságokhoz a kimutatást
küldje meg. A jelen esetben az ürlap aláírására jogosult hatóság gyanánt
kivétel nélkül minden tanítóra avagy kántorra nézve az iskolaszéket és
iskolagondnokságot, illetőleg az azt képviselő iskolaszéki vagy gondnoksági
elnököt jelölöm meg.

„A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől. 2516/1916. eln. szám.

A m. kir. honvédelmi miniszter úrnak a cs. és kir. hadügyminiszter úrral egyetértően folyó évi február hó 14-én 44.386/4.—1916. sz. alatt hozzám intézett megkeresése folytán van szerencsém felkérni a Főtiszt. Főhatóságot, hogy az alárendelt és ügyköréhez utalt azon hatóságokat, hivatalokat és intézeteket, melyek felmentésre javaslatba hozott népfölkelésre kötelezett alkalmazottaikat felmentésük elintézéséig alkalmazásukban visszatartani jogosultak, utasítani méltóztassék, hogy azon népfölkelésre kötelezett alkalmazottaikról, akiket a jövőben fölmentésre javaslatba hoznak s e címen felmentésük elintézéséig alkalmazásukban visszatartanak, a mellékelt minta szerinti névjegyzéket *azonnal* azon honvédkiegészítő, illetve cs. és kir. kiegészítési kerületi parancsnokságnak küldjék meg, amelyhez az illető népfölkelésre kötelezetteknek a bemutató szemlénél nyert népfölkelési igazolványi lapon feltüntetett beosztás szerint bevonulniuk kellene. A már eddig felmenteni kért oly népfölkelésre kötelezett alkalmazottaikról, akikre vonatkozólag a felmentési határozat ezideig hozzájuk még be nem érkezett volna, azonnal ugyancsak a mellékelt minta szerinti névjegyzék küldendő meg az említett parancsnokságoknak.

Ugyanilyen eljárás követendő a Főtiszt. Főhatóság hatóságánál, (hivatalánál vagy intézeténél) működő felmentésre javaslatba hozott népfölkelésre kötelezett alkalmazottakra vonatkozóan is.

Ez intézkedésnek az a célja, hogy a kiegészítő (kiegészítési kerületi) parancsnokságok azon népfölkelésre kötelezettekről, akik névszerint még felmentve nincsenek, de felmentésükig alkalmazásukban megmaradni jogosultak, felesleges kérdezősködések és iratváltások elkerülésével hiteles értesülést nyerjenek.

Azok az alkalmaztatásbeli kategóriák, amelyek felmentésüket felmentésre való javaslatba hozataluk esetén alkalmazásukban várhaiják be a következők:

1. A közhatóságok, hivatalok és intézetek alkalmazottai:
2. a hadi forgalomban részes vasutak bármely kategóriájú népfölkelésre kötelezett alkalmazottai, akár tartósan, akár ideiglenesen vannak alkalmazva, akár pedig csak kisegítő munkásokul vagy napszámosokként vannak felfogadva:

3. a tengerhajózási vállalatok alkalmazottai. Budapest, 1916. évi február hó 22. *Jankovich,*“

769

1916

A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úrnak 2400/1916. eln. sz. megkeresése alapján alább egész terjedelmében közlöm az ugyanezen eln. sz. alatt valamennyi kir. tanfelügyelőséghez intézett vkm. rendeletet azzal, hogy a fenhatóságom alá tartozó iskolaszéki elnök urak a kir. tanfelügyelőség által hozzájuk küldött összeirási lapokat a rendeletnek megfelelően pontosan töltsék ki s a kitűzött határidőig a kir. tanfelügyelőséghez származtassák vissza, egyben elrendelem, hogy mindazon adatokat, melyeket a kir. tanfelügyelőség által küldött összeirási lapokba bejegyeznek, *egyidejűleg* egyházmegyei főtanfelügyelőségemnek is beszolgáltatassák, mert magam is érdeklődöm és tájékozódni kívánok ezen uton egyrészt tanítóim, másrészt az iskolák állapotáról.

A felmentésre
javaslatba
hozott tanítók
és kántorok
kimutatása.

„A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől 2400/1916. eln. sz.

Tájékoztatást kívánván szerezni a felől, hogy a tanítók katonai szolgálatra történt bevonulása folytán, a tanítás az egyes iskolákban miképpen van biztosítva, felhivom Tanfelügyelő Urat, hogy a kellő számban idecsatolt „Összeirási lap”-okat tankerülete minden egyes iskolája részére az illető iskolaszéknek megküldje azzal, hogy ezekbe az összeirási lapokba a *folyó évi március hó 1-én* fennálló állapot szerint az iskola tanszemélyzetére vonatkozó, teljesen megbízható adatokat jegyezze be és a jelzett összeirási lapokat az iskolaszéki elnök aláírásával s az iskola pecsétjével hitelesítve, Tanfelügyelő Urhoz oly időben származtassa vissza, hogy Tanfelügyelő Ur tankerületének összes iskoláiról, az összeirási lapokat Tanfelügyelő Ur által kitöltendő „Összeirási kimutatás”-sal *együtt legkésőbb folyó évi március hó 20-áig okvetlen* felterjeszthesse.

Egyben utasítom Tanfelügyelő Urat, hogy az összeirási lapokba beírt adatok helyességét a lehetőség szerint ellenőrizze. Budapest, 1916. évi február hó 18. Jankovich s. k.“

770

1916

Az Országos Kath. Szövetség, mint kath. társadalmi mozgalmainknak egyik leglelkesebb és legerőteljesebb irányítója, a katolikus hadiárvak ügyé-

Az Orsz.
Kath. Szövet-

ség felhívása
a kath. hadi-
árvák ügyé-
ben.

nek felkarolása érdekében fenkölt felhívással fordul az ország összes plebánosaihoz és plebánia vezetőihez, hogy ezt a mozgalmat egyöntetű és középonti irányítás mellett oly eredményekre vezesse, aminőket a haza védelmében elesett hősök emléke, az apavesztett árvák, a nemzet és az egyház elsőrangú érdekei egyaránt elvárnak és megérdemelnek. Az árvák összeírása hatósági uton fog történni, elhelyezésük, gondozásuk és a vallásos nevelésükre való felügyelet azonban ránk hárul. Hogy ennek az óriási feladatnak megfelelhessünk, szükséges, hogy a kath. társadalom e nagy cél szolgálatában teljes erővel részt vegyen s ehhez a munkához maga a papság a legmesszebb menő támogatást nyújtsa. Midőn az Orsz. Kath. Szövetség fentjelzett megkeresésére a tiszt. egyházmegyei papság figyelmét a leghatékonyabban felhivom, egyben arra is figyelmeztetem, hogy minden erre a célra megindult avagy ezentul meginduló mozgalmat az Országos Katholikus Szövetség működésének körébe vonjanak be, mert a kívánt és elengedhetetlenül szükséges eredményt csakis egyesült erővel biztosíthatjuk.

771

1916

Az „Egyházi
Zeneközlöny“ meg-
rendelése.

Az Országos Magyar Cecilia-Egyesület kiadásában megjelenő „Egyházi Zeneközlöny“ havi füzetéhez 1916. január 1-étől kezdve évi 6 korona előfizetési díj mellett kottamellékletet is ad, mely számonkint a kiadandó *egységes* kántorkönyv négy revideált népénekét foglalja magában. A magyar püspöki kar legutóbbi tanácskozmányában a létesítendő egységes kántorkönyv eszméjét nemcsak szívesen fogadta, hanem azt is kilátásba helyezte, hogy az új mű beszerzését — annak teljes elkészülte után — a templompénztárak terhére engedélyezni fogja. Tekintettel arra, hogy a kántorkönyv anyagának részletekben való kibocsájtása igen sok előnnyel jár, mert a kántoroknak, mivel így havonta csak négy éneket vesznek kézhez, idejük és alkalmuk nyílik a kántorkönyv új szellemét egyik óról a másikra megvalósítani, célszerűnek látom e kiadvány beszerzését már most lehetővé tenni. Megengedem tehát, hogy a tiszt. lelkészek egyházmegyéim mindazon plebániáiban, amelyekben a templompénztárak ezen kiadást könnyen megbírják, az Egyházi Zeneközlöny-t s vele az egységes kántorkönyv alkotórészeit képező mellékletet 1916. január 1-től kezdődőleg évi 6 korona előfizetési díj mellett a templompénztár terhére megrendelhessék. Megkivánom azonban, hogy az összes megrendelések egyidejűleg Nekem is bejelentessenek, amenny-

nyiben nagyobb számu megrendelések esetén az egyesület jóvoltából néhány szegényebb plebánia részére ingyen példányok lesznek kieszaközölhetők. A melléklet magyar és német nyelven jelenik meg, miért is az előfizetésnél pontosan megjelölendő, hogy a megrendelő milyen nyelvű mellékletet kíván. Az ingyen példányt óhajtó szegényebb plebániák idevonatkozó indokolt kívánságukat szintén Nekem tartoznak bejelenteni. Igen kívánatos, hogy a zeneértő lelkészek és a tehetösebb kántorok az „Egyházi Zeneközlöny“-t a saját költségükön is megrendeljék. A mellékletek, melyek a létesítendő egy- séges kántorkönyv alkotó részeit képezik, mindenütt gondosan megörzendők. Az „Egyházi Zeneközlöny“ megrendelhető a lap kiadóhivatala útján (Temes- vár, papnevelőintézet).

772

1916

A „Egyházi Zeneközlöny“ egyre fokozottabb mértékben szolgálja a kántori állás hivatásbeli érdekeit. E célból nemcsak szöveg részében, hanem zene mellékleteiben is szorosán ragaszkodik plebánia templomaink kánto- rainak igényeihez, hogy a lap állandó olvasása és kotta mellékleteinek gyakorlása hivatásuk teljesítésére fokozottabb mértékben képesítse őket. Így lett e lap a tanítói és kántori testület organumává, melynek érdekeit most azzal is szolgálni kívánja, hogy az idei évfolyamban pályázati hirdetések címén rovatot nyitott, melyben a tanítói és főként a kántori állásokat teszi közzé a legmérsékeltebb díjszabás mellett. A lap minden irányu felkarolása kívánatossá teszi, hogy az önálló kántori, továbbá a tanítói állással össze- kapcsolt kántori állások pályázatai hozzá is beküldessenek. A pályázatok sikerének előmozdítása érdekében felhivom tehát az iskolaigazgató plebáno- sok és a gondnokok figyelmét, hogy adandó alkalmakkor az ily hirdetéseket a lehetőség szerint az „Egyházi Zeneközlöny“-nek is beküldjék.

Tanítói és kántori álla- sok hirdetése az „Egyházi Zeneköz- löny“-ben.

773

1916

Az „Erzsébet Otthon“ Egyesület, mely a háboruban elesett vagy egyébként elhalt katonatisztek és katonai tisztviselők özvegyeinek és leány- árváinak megfelelő elhelyezését és ellátását igyekszik nemes buzgósággal biztosítani, legutóbb egy művészi kivitelű emléklapot hozott forgalomba, mely a „Miatyánk 1914—1916.“ címet viseli. Az emléklap, mely imádkozó vitéz katonáinkat ábrázolja, a kép alatt olvasható szöveg pedig felemelő

„Miatyánk 1914—16.“

körülírásban a Miatyánk könyörgéseit tartalmazza, igen alkalmas a vallásos és általa a hazafias érzések megszilárdítására. Kedves emlékül szolgálhat tehát a világháboruban részes magyar családok számára. Az emléklapok portómentes szétküldéssel darabonként 2 korona 80 fillérért rendelhetők meg az egyesületnél („Erzsébet Otthon“-Egyesület, Budapest, I. Budafoki-ut 41/a. I. em. 5.) Melegen ajánlom a tiszt. papság és hiveim figyelmébe.

774

1916

Krisztánics —
Paksy: „Két
háborus
ének.“

Krisztánics István baranyakisfaludi plebános Paksy Gáspárnak két háborus énekét az elesett hősök gyászmiséjére s a háború árváiért megzenésítette és külön füzetkében kiadta. Ugy a szöveg, mint a dallam felette alkalmasak a legnemesebb érzések keltésére, miért is melegen ajánlom azokat a tiszt. papság és kedvelt tanítóim figyelmébe. A tiszta jövedelmet a szerzők a hadban elesett tanítók árváinak felsegítésére fordítják. A kiadvány ára 80 fillér, megrendelhető fentnevezett kiadónál.

775

1916

Györkö Ferenc
adománya.

Györkö Ferenc bátai plébános a Bátán építendő új plebániatemplom céljaira eléggé nem méltányolható áldozatkészséggel 10000 irva Tízezer koronát adományozott. Midőn a hiveinek lelkiüdveért buzgólkodó plebános példás áldozatkészségét e helyütt is megörökítem, egyuttal felette főpásztori elismerésemet is kifejezem.

776

1916

Olaj helyett
az öröklámpában
Resch-égő használható.

A rendes öröklámpaolaj beszerzése a legtöbb helyen már lehetetlenné vált. Hogy ennek dacára az öröklámpákban jó és a célnak megfelelő anyag legyen alkalmazható, a zombori jó hírnevű Resch-cég¹ viaszból, stearinból és cerasinból olyan keveréket állított össze és hoz forgalomba Resch-égő név alatt, amely 8 napig ég és épen olyan fényt ad, mintha rendes olaj égne az öröklámpa üvegében. Ahol a rendes öröklámpa olaj elfogy, ezen anyagnak használatát a jelen kényszerhelyzet tartamára megengedem.

777

1916

Kimutatás

a pécssegyházmegyei papi nyugdíjlapra befizetendő járulékokról 1916. évtől:

Egyházmegyei papi nyugdíjjárulékok.

Plebánia	Összeg		Plebánia	Összeg	
	Kor.	fill.		Kor.	fill.
I. Pécsi kerület.			IV. Siklói kerület.		
Székesegyház	87	30	Beremend	140	58
Pécsbelváros	191	34	Gyűd	—	—
„ budaiváros	191	48	Lapáncsa	70	50
„ szigetiváros	—	—	Lippó	61	74
„ bányatelep	98	64	Németmárok	71	94
Kővágószőlős	143	16	Siklós	—	—
Mecsekszabolcs	147	54	Villány	111	48
Püspökbogád	177	96		456	24
Ráczváros	109	32			
	1146	74	V. Dárdai kerület.		
II. Németi-i kerület.			Baranyaszentistván	73	44
Garé	82	32	Bellye	83	64
Göröcsöny	184	32	Dárda	87	90
Keszü	153	78	Herczegszőlős	105	06
Németi	119	46	Laskafalu	101	10
Pellérd	147	18	Lőcs	91	20
Siklósbodony	130	14	Vörösmart	85	50
Vajszló	86	52		627	84
	903	72	VI. Baranyavári kerület.		
III. Szentlőrinci kerület.			Baranyabán	139	38
Bakonya	94	20	Baranyakisfalud	73	38
Bükkösd	78	90	Baranyavár	80	70
Kisasszonyfa	179	16	Darázs	141	42
Magyarszentiván	106	38	Dályok	146	98
Nagybicsérd	133	74	Izsép	132	—
Sumony	100	92	Kiskőszeg	94	56
Szabadszentkirály	143	58	Pélmonostor	73	44
Szentszentes	106	32		881	86
Szentlőrincz	119	76			
	1062	96			

P l e b á n i a	Összeg		P l e b á n i a	Összeg	
	Kor.	fill.		Kor.	fill.
VII. Mohácsi kerület.			XI. Mágocsi kerület.		
Babarcz	123	54	Alsómocsolád	63	66
Bár	50	10	Bikal	47	88
Dunaszekcső	180	—	Kárász	120	78
Lánycsók	80	34	Kisvaszar	49	50
Majs	53	16	Köblény	88	14
Mohács-belv. (Sz. Mihály)	178	98	Mágocs	123	66
Mohács-külv. (Sz. Kereszt)	—	—	Mecsekjánosi	90	96
Püspökpusztá)	24	—	Szalatnak	46	02
Nagynyárád	81	84	Szászvár	105	18
Somberek	93	54			
	865	50		735	78
VIII. Máriakémendi kerület.			XII. Gödrei kerület.		
Feked	49	56	Abaliget	146	94
Himesháza	94	62	Baranyaszentgyörgy	91	98
Máriakémend	91	84	Felsőmindszent	152	46
Palotabozsok	116	88	Gödre	89	94
Püspöklak	114	54	Hetvehely	84	24
Ráczmecske	68	78	Magyarhertelend	122	46
Szebény	84	06	Magyarszék	155	76
Véménd	88	04	Sásd	136	26
	708	32	Vásárosdombó	156	48
IX. Németbólyi kerület.				1136	32
Egerág	205	74	XIII. Szigetvári kerület.		
Németbóly	162	90	Bogdása	120	54
Olasz	163	92	Felsőszentmárton	72	24
Ráczpetre	135	—	Ibafa	56	22
Rácztöttös	54	96	Lakócsa	153	06
Szajk	119	94	Mozsgó	105	24
Vókány	88	20	Szentlászló	99	60
	930	66	Szigetvár	131	16
X. Pécsváradi kerület.				738	06
Berkesd	127	68	XIV. Valpovói kerület.		
Hird	104	52	Bizovac	90	—
Hosszuhetény	126	48	Brodjanci	102	—
Lovászhetény	61	26	Čepin	84	—
Pécsvárád	93	66	Harkanovci	114	—
Püspöknádasd	102	66	Petrijevci	105	60
Püspökszentlászló	50	76	Valpovó	168	—
Püspökszenterzsébet	78	16			
	745	18		663	60

P l e b á n i a	Összeg		P l e b á n i a	Összeg	
	Kor.	fill.		Kor.	fill.
XV. Dolnji-Miholjaci kerület.			XIX. Simontornyai kerület.		
Marijanci	90	60	Felsőnyék	75	84
Dolnji-Miholjac	114	—	Kisszékely	70	44
Podgajci	120	60	Miszla	51	72
Radíkovci	96	—	Ozora	150	48
Šljivoševci	102	—	Pálfa	69	96
Veliškovci	73	20	Pinczehely	101	04
Viljevo	106	20	Regöly	99	84
	702	60	Simontornya	—	—
XVI. Bonyhádi kerület.			Tamási	137	16
Apar	77	84		756	48
Bonyhád	103	74	XX. D.-Földvári kerület.		
Czikó	107	52	Bölcske	75	96
Grábócz	90	—	Dunaföldvár	232	74
Kakasd	129	24	Dunakömlőd	94	10
Nagymányok	83	94	Kajdacs	60	30
Szálka	59	16	Németkér	81	—
	651	44	Paks	204	90
XVII. Dombóvári kerület.				749	—
Dombóvár	143	40	XXI. Szekszárdi kerület.		
Döbröcköz	122	34	Báta	142	68
Gyulaj	110	34	Bátaszék	213	48
Kocsola	127	20	Fadd	130	14
Kurd	100	68	Harcz	51	84
Nak	119	64	Kistengelicz	48	—
Szakály	111	54	Mözs	155	64
Szakes	121	80	Sióagárd	134	46
	956	94	Szekszárd-belváros	229	32
XVIII. Értényi kerület.			Szekszárd-ujváros	142	74
Bedeg	73	80	Tolna	185	22
Értény	100	98	Várdomb	75	24
Felsőireg	143	34		1508	76
Kánya	68	94	XXII. Völgységi kerület.		
Koppányszántó	119	52	Bonyhádvarasd	66	78
Magyarakeszi	96	54	Diósberény	76	74
Nagykónyi	124	08	Högyész	112	08
Pári	104	64	Kisdorog	87	66
Tengőd	64	74	Lengyel	63	94
	896	58		Átvitel : 407	20

P l e b á n i a		Összeg		P l e b á n i a		Összeg	
		Kor.	fill.			Kor.	fill.
Áthozat :		407	20	Áthozat		654	52
Mucsi		92	10	Tevel		74	52
Nagyvejke		70	56	Závod		96	24
Szakadát		84	66	Zomba		104	94
Átvitel :		654	52			930	22

Összesítés :

Pécsi kerület	K	1146·74
Németi-i „	„	903·72
Szentlőrinczi kerület	„	1062 96
Siklósi „	„	456·24
Dárdai „	„	627·84
Baranyavári „	„	881·86
Mohácsi „	„	865·50
Máriakéméndi „	„	708·32
Németbólyi „	„	930 66
Pécsváradi „	„	745·18
Mágocsi „	„	735·78
Gödrei „	„	1136·32
Szigetvári „	„	738·06
Valpovói „	„	673 60
D.-Miholjaci „	„	702·60
Bonyhádi „	„	651·44
Dombóvári „	„	956·94
Értényi „	„	896·58
Simontornyai „	„	756·48
Dunaföldvári „	„	749—
Szekszárdi „	„	1508·76
Völgységi „	„	930·22
K		18755·80

Nem javadalmas egyháziak:

		Kor.	fill.
I.	Dr. Mosonyi Dénes, püspöki irodaigazgató	114	—
	Dr. Mérő József, szentszéki jegyző	90	—
	Dr. Gebauer Miklós, püspöki levéltáros	66	—
II.	Rézbányay János, székesegyh. árvaházi igazgató	78	—
	Glatt Ignác, székesegyh. énekisk. igazgató	118	—
	Dr. Késmárky István jogakadémiai igazgató	246	—
	Dr. Gyömörey Zsigmond, tanítóképzőint. igazgató	192	—
	Dr. Szőnyi Ottó, jogtanár	126	—
	Dr. Jakab Béla, tanítónőképzőint. igazgató	150	—
	Lajos Gyula, énekiskolai tanulm. felügyelő	55	—
	Györkös József, tanítóképzőint. tanár	60	—
	Dr. Hajós György, tanítóképző int. hittanár	54	—
	Gedeon Sándor, hitoktató	57	60
	Scharfenberger János, hitoktató	70	80
III.	Dr. Rézbányay József, theol. tanár	153	—
	Szentkirályi István, theol. tanár	90	—
	Komócsy István, kisszem. subregens, hittanár	150	—
	Dr. Sipos István, theol. tanár, lelkiigazgató	120	—
	Dr. Gere Gábor, theol. tanár, tanulm. felügyelő	78	—
	Rumsauer János, szem. aligazgató	72	—
IV.	Gábor György, székesegyh. sekrestyeigazgató	78	—
	Dr. Bencze László, karkáplán	57	—
	Sperai János, karkáplán	54	—
V.	80 káplán egyenkint fizet 30 koronát, összesen	2400	—
	Összeg:	4729	40
I.	A plebániák évi járulékainak összege	18755	80
II.	A nem javadalmas egyháziak járuléka	4729	40
	Összesen:	23485	20

778

1916

Hadi pósta-
bélyegek
gyűjtése a
tanuló ifjuság
utján.

Az Országos Hadsegélyző Hivatal, mely a háborus jótékonyság já-
vára különféle mozgalmával tetemes összegeket gyűjtött, az ugynevezett
hadi póstabélyegek értékesítése révén is jelentékeny bevételeket remél. Cél-
ját azonban csak úgy érheti el, ha nemes szándékának megvalósításában
jóindulatu támogatásban részesül. Evégből a nm. vallás és közokt. minister
ur óhaja alapján felhivom a joghatóságom alá tartozó iskoláknál alkalm-
zott tanerőket, hogy az említett bélyeggyűjtésbe az ilyen ügyek iránt amugy
is lelkesen érdeklődő tanuló ifjuságot bevonni sziveskedjenek. Az iskolák
többszörösen kipróbált közreműködésétől a Hadsegélyző Hivatal a jelen
esetben is számottevő eredményt remél. Az így gyűjtendő bélyegeket min-
den iskola havonként küldje be (utalással a vkm. 13057/1915. eln. számú
rendeletre) közvetlenül a Hadsegélyző Hivatalhoz (Budapest, országház); a
tanév végén pedig tegyenek a tanítók a gyűjtés eredményéről összefoglaló
jelentést a vármegyei kir. tanfelügyelőséghez. Figyelembe veendő, hogy a
bélyegek ne legyenek leválasztva, hanem keskeny szegély meghagyásával
kivágva a borítékból.

Datum Quinque-Ecclesiis 2. Martii 1916.

† Julius m. p.
episcopus.

1916.

V.

958

1916

Quum in nonnullis regionibus, Parochi a civili lege graviter prohibeantur quominus matrimonio assistant, nisi praemisso civili connubio, quod non semper praemitti potest, et tamen ad mala praecavenda et pro bono animarum matrimonium celebrari expediat; quidam horum locorum Antistites a Sacra Congregatione de Disciplina Sacramentorum efflagitarunt: „An et quomodo his in adiunctis providendum sit.“

S. Congr.
Sacram. de
clandestini-
tate.

Eadem Sacra Congregatio, in plenario Conventu habito die 28 curr. ianuarii, re mature perpensa, respondendum censuit: „Recurratur in singulis casibus, excepto casu periculi mortis, in quo quilibet sacerdos dispensare valeat etiam ab impendimento clandestinitatis, permittendo ut in relictis adiunctis matrimonium cum solis testibus valide et licite contrahatur.“

Expositam vero Emorum Patrum Ssmus Dnus noster Benedictus PP. XV, in audientia concessa die 30 eiusdem mensis infrascripto huius Sacrae Congregationis Secretario, ratam habere et confirmare dignatus est, ac publici iuris fieri mandavit.

Datum Romae, ex aedibus eiusdem Sacrae Congregationis, die 31 ianuarii 1916.

Philippus Card. Giustini, *Praefectus*.

L. + S.

† Aloisius Capotosti, Ep. Thermen., *Secretarius*.

959

1916

Summo mane diei 15. Martii a. c. in nosocomio Quinque-Ecclesiensi
Adamus Gött parochus Palotabozsok-ensis, sacramentis iterato pie suscep-

Obitus
Adami Gött.

tis, animam pacificam Creatori suo reddidit anno aetatis 77-o, sacerdotii vero 52-o. Gravi tormentatus ulcere solatium in nosocomio quaesivit, unde sacerdotem suum iubilarem, qui decem lustra in cura animarum superavit, Dominus vitae ad aeternam haereditatem evocavit. Versus finem vitae suae in Palotabozsok domus sororum S. Crucis e fundatione Khálíana pro educanda iuventute feminili erecta est, pro qua ipse e propriis mille coronas libenter contribuit.

Animam denati confratris trium sacrorum suffragiis, precibusque fervidis ven. clero enixe commendo. Requiescat in pace!

960

1916

Concursus
pro Palotabozsok.

Beneficium parochiale Palotabozsok, decessu proprii pastoris vacans, iurique patronatus Fundi R. Scientiarum obnoxium, praesentibus usque 1-um Maii a. c. concursui exponitur. Sacerdotes dioecesani, in examine prosynodali approbati, beneficiumque istud obtinere anhelantes, recurcus suos Exmo Ministro cultus et publicae institutionis inscribendos, legalique tymbro providendos usque dictum terminum Ordinariatui exhibere debent.

961

1916

Változások a
Kis Katekizmusban.

A Kis Katekizmusban a következő változtatások történtek:

A 68. lapon: „Jézus szent nevenapja (vizkereszt után való második vasárnap)” helyett „Jézus szent nevenapja (az év első vasárnapja)”.

Szűz Mária nevenapja (szept. 12.) „Szeptember 8. után következő vasárnap” helyett.

A 71. lapon: a magyarországi bőjti fölmentésnél ki kellett hagyni a kántorbőjtök szerdáit.

A püspöki kar konferenciájának határozata következtében az elemi iskola harmadik osztályában már tanítani kell az Oltáriszentségről szóló kérdéseket, miért is ezeket a szokásos aláhúzással kellett a III. osztály részére kijelölni.

962

1916

Gyűjtés a
hadi árvák
javára.

A háboru megindító emlékei között különösen két csoport ragad meg minden érző szívet: a hősök sirjai és a hadi árvák. Azoknak sirjain, akik legszebb, legdrágább kincsüket — saját életüket áldozták fel értünk, a zsendülő tavasz virágokat hint szét, a nemzet hálája, hazafias kegyelele pedig

fából, kőből, s ércből emlékeket állít, hogy a haza tartozását és e tartozásnak szives lerovását hirdessék mindenkor. S ennek így kell lenni, mert azoknak, akik a hazáért s benne mindnyájunkért vérüket ontották, ez a legkevesebb, amit mi adhatunk.

Ám ha sírjaikat örömmel gondozzuk, melyek csupán kihült poraikat ölelik magukba, akkor lelkük folytatását, régi boldog életük tanuit, gyászba borult özvegyeik s árváik ezreit sem szabad felednünk. Sőt ha van kegyelet, hazafias hála, magyar becsületből fakadó tartozás, akkor szeretetünk minden áldozatra készséges melegét ki kell terjesztenünk azokra a megtört szívű, reményekben szegény, de bánatban, könnyben már annál gazdagabb özvegyekre és kicsiny árvákra, akik férjeikben s édes atyáikban nemcsak lelkük felét, hanem boldogságuk, jövőjük zálogát veszítették el, hogy a haza az ő veszteségük mérhetetlen árán sértetlen maradjon, mi meg benne nyugodtan élhessünk.

És a társadalom, úgy látszik, megérti súlyos tartozását. Szervezkedik, hogy közös erővel segíthesse letörölni a szegény özvegyek és a hősök árváinak fájdalmas könnyeit. Az Országos Kath. Szövetség lelkes mozgalmára már mult körlevelemben felhívtam a tiszt. lelkészkedő papság és hiveim figyelmét. Ezuttal pedig a nemes cél érdekében elrendelem, hogy egyházmegyém összes templomaiban a kath. hadiárvák javára bőjt negyedik vasárnapján gyűjtés rendeztessék s annak eredményét az illetékesek megfelelő kimutatás kíséretében haladéktalanul püspöki Irodámhoz küldjék. A gyűjtéshez, már beküldött első adományomon kívül, itt újból 2000 koronát ajánlok fel és bizvást remélem, hogy egyházmegyém tiszt. papsága és lelkes hívei, kik a háborús gyűjtésekben a nemes áldozatkészségnek felemelő jeleit nyújtották eddig is, példás buzgalmukkal a szegény árvák javára a legjobb eredményt biztosítják ismét. Csengjen füleinkbe az Ur buzdítása: „Frangē esurienti panem tuum, egenos, vagosque induc in domum tuam, operi nudum et carnem tuam ne despexeris.“ „Szegd meg kenyeredet az éhezőknek s a szegényeket és bujdosókat fogadd házádba; . . . akkor könyörgesz és az Ur meghallgat . . . és nyugodalmat ad neked az Ur mindenkoron és betölti lelkedet fényességgel.“¹

963

1916

Mindenki előtt ismerteseek azok a nagyarányu s rendkívüli kiadásokkal járó feladatok, melyek a magyar vörös-kereszt-egyletre nem csak a háboru

A Vörös Kereszt Egylet támogatása.

¹ Izai. 58., 7., 9., 11.

tartama alatt eddig hárultak, hanem a háboru további folyamában, valamint az azt követő békeidőben reá még ezentúl is várnak. A háboruban a hadiszínhely mögött az egylet fenntart 1722 egészség-ügyi intézetet, fenntartja a tudósító irodát, a hadifoglyokat gyámolító és tudósító hivatalt, a harctéren levő katonák részére szeretet-adományokat közvetít, anyagilag támogatja a sebesült, beteg katonákat és családjaikat, sebesült s beteg katonákat szállít a mögöttes országrészekbe; békeidőben szervezi a hadielőkészültséget, fenntart 3 kórházat, s ápolónői intézményt; anyagilag segíyezi a vagyontalan betegeket, rokkantakat, s ezek családjait. A vörös-kereszt-egylet központja 38 évi fenállása alatt jótékony és közhasznu célokra már a mostani háboru előtt közel 9000000 koronát fordított, a háboru alatt pedig átlagos napi kiadása felülhaladja a 11000 koronát.

Azon célból, hogy az egylet a mostani háboruban reáháruló feladatoknak megfelelhessen s ezeket a jövőben is megoldhassa, elsősorban szervezettségét óhajtja megerősíteni s ennek elérésére azon van, hogy a fiókegyletek és ezek tagjai számát a lehető legnagyobb mértékben gyarapítsa.

A magyar vörös-kereszt egylet közhasznu és humanus működése az ország majdnem minden polgárát érinti, mindenkinek tehát, — aki csak teheti — az egylet tagjává kell lennie. Nem jár ez tulságosan nagy anyagi áldozattal, mert legalább 40 korona lefizetése mellett már alapító, 20 korona lefizetése mellett örökös rendes, évi 2, s 1 korona lefizetése mellett pedig rendes, illetőleg rengkivüli tagjai lehetünk az egyletnek. Ahhoz pedig, hogy egy fiókegylet megalakuljon, már 10 alapító vagy rendes tag jelentkezése elégséges. A szervezésre vonatkozó minden kérdésre készséggel ad felvilágosítást az egylet központi igazgatósága (Budapest, I., Vár, Disz-tér 1.), valamint bármely vármegyei, vidéki, városi választmány és fiókegylet.

A nemes intézmény érdekében szeretettel kérem egyházmegyéim lelkészeit, tanítóit s tanitónőit, hogy saját hatáskörükben a vörös-kereszt egylet ügyét, különösen uj fiókegyletek alakítását a rendelkezésükre álló eszközök felhasználásával teljes erejükből támogatni s előmozdítani sziveskedjenek.

Min. rend. 964
tankönyvvál- 1916
toztatások-
nak további
felfüggesz-
tése tárgya-
ban.

A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 2965/1916. eln. sz. körrendelete alapján felhivom a hatóságom alá tartozó összes elemi-, polgári- és felsőbb leányiskolák, valamint a tanító- és tanitónőképző intéze-

tek igazgatóságait, hogy a tankönyvváltoztatások tárgyában kiadott 1098/1915 sz. körlevéli rendelkezésemet az 1916/17. tanévre nézve is tartsák irányadóul és aszerint járjanak el, mert a tankönyvváltoztató tantestületi értekezletek függőben tartását a múlt évi és jelenleg is fennálló okok teljesen indokolttá teszik az 1916/17. tanévre is.

965

1916

A nm. vallás- és közoktatásügyi minister úr a Kárpátokban megvitt világtörténelmi jelentőségű nagy csaták emlékétől indítva, 30000/1916./VI—a. ü. o. sz. alatt rendeletet adott ki, amelyben aként intézkedik, hogy f. évi május hó 1-én délelőtt 10 órakor az összes elemi- és ismétlő népiskolákban, az alsófoku iparos- és kereskedő tanonciskolákban, a felső kereskedelmi iskolákban, a kisdédvönőképző intézetekben, az elemi- és a polgári iskolai tanító- és tanítónőképzőintézetekben, valamint a gimnáziumokban és a reáliskolákban a Kárpátok nagy, a most dúló világháboruban beigazolást nyert védelmi jelentőségének méltatása érdekében a tanulóifjúság számára ünnepély tartassék. Megengedi egyuttal, hogy ez alkalommal az ünnepély után közvetlenül a tanulóifjúság és a résztvevő közönség tettekben nyilvánuló áldozatkész hazaszeretetének kifejezésére a Kárpátoknak hazánk védelmében elpusztult falvai javára gyűjtés rendeztessék.

A nagy kárpáti csaták iskolai megünneplése és az ezzel kapcsolatos gyűjtés.

Az ünnepélyre, melynek programját a himnusz, az iskola tanítója-, tanárja-, vagy igazgatója részéről megtartott alkalmi beszéd és a Szózat előadásában állapította meg, nemcsak az iskolai, hanem a helybeli egyházi és világi hatóságok és a nagyközönség is alkalmas módon meghivandók.

A gyűjtést egy vagy két tanító iskolákban a tanító és a gondnoksági, iskolaszéki elnök együttesen végzik; a több tanító iskolában, valamint minden más egyéb tanintézetben az igazgató elnöklete alatt működő 2—3 tantestületi tagból álló bizottság intézi.

Az adományok teljesen önkéntesek. A begyűlt pénz a Néptanítók Lapja április 20-iki számában minden iskolának megküldendő postai befizető lapon még május 1-én postára teendő.

Ugyancsak már május 1-én jelentés teendő az egyházmegyei főtanfelügyelői hivatalhoz minden egyes gyűjtés eredményéről, mely jelentésben csak a gyűjtés végeredményét kell feltüntetni. E jelentés természetesen jelzi azt is, hogy az ünnepély megtartatott. Kivételesen az itt szóban forgó jelentéseket nem az egyházkerületi tanfelügyelői hivatalok útján, hanem közvetlenül kell az egyházmegyei főtanfelügyelői hivatalhoz megküldeni.

Midőn a nm. vallás- és közoktatásügyi minister úr említett rendeletét, mely a hivatalos lapban és a Néptanítók Lapjában biztonnyal egész terjedelmében meg fog jelenni, bő kivonatban a hatóságom alá tartozó összes népoktatási intézetek iskolaszékeinek, gondnokságainak, iskolaigazgatóságainak és tanítóinak tudomására hozom, egyben nem mulaszthatom el ama reményem kifejezését, hogy nevezettek nemzetünk legujabb történelmének csak a közeli napokban az események által véres betűkkel írott eme lapjait azokhoz méltó módon fogják a tanuló ifjuságnak s a nagy közönségnek bemutatni, valamint nem mulasztják el a rettenetes csaták által sújtott kárpáti falvak nyomorát és annak enyhítését a közönség áldozatkészségébe ajánlani, hogy a nemes adományok által a tátongó sebek, melyeket a harcok viharai okoztak, amennyire lehet, gyógyíthatók legyenek.

966

1916

Ehm. rk.
tanítók szabadságolása
a gabona
rekvirálásához.

A vallás- és közoktatásügyi nm. m. kir. minister urnak 2823/1916. eln. sz. körrendelete alapján megengedem, hogy a most elrendelt gabona-requirálásoknál a püspöki fenhatóságom alá tartozó rk. elemi iskolák tanítóinak munkája a felmerült szükséghez képest 1535/1915. sz. körlevélileg kiadott rendeletem elveinek szem előtt tartása mellett igénybe vétessék.

A törvényhatóság vezetőjének hozzám intézett átiratára ehm. főtanfelügyelőmet bizom meg az igénybeveendő rk. tanítók szabadságolásával.

Ez a szabadság azonban 8 napnál tovább nem tarthat.

Több tanerős iskolánál a szabadságolt tanítót a tantestület többi tagjai helyettesítik akár osztályösszevonással, akár pedig váltakozó tanítási renddel.

967

1916

A gyűjtött
csalán be-
kül-
désének fel-
függesztése.

Vonatkozással az egyházmegyei főtanfelügyelői hivatal által az összes plébánia hivatalokkal közölt 12421/1915. eln. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletre, tudomásvétel és miheztartás céljából értesitem az összes t. iskolaigazgató plébános urakat, hogy a nm. vallás- és közoktatásügyi minister urnak f. évi február 12-ikén kelt s valamennyi kir. tanfelügyelőnek szóló 1426/1916. eln. sz. rendelete értelmében a csalánszárok további szállítása a vallás- és közoktatásügyi m. kir. nagymélt. minister urnak újabb intézkedéséig felfüggesztendő.

968

1916

Felhivom a főhatóságom alá tartozó összes egyházi hivatalokat, köz-
oktatási s egyéb intézményeket, hogy hivatalos pecsétjeik (bélyegzőik) egy-
egy lenyomatát félíven püspöki Irodámnak sürgősen beküldjék.

Hivatalos pe-
csétek lenyo-
mata bekül-
dendő.

969

1916

Az egyházmegyei alapítványi hivatalnak 1915. évi számadási kivona-
taif azon alapokról, melyek az egyházmegyei papságot közelebbről érdek-
lik, jelen körlevelem mellékleteként minden plebániahivatal részére egy-egy
példányban csatolom. E kivonatokat legcélszerűbb az illető évi körlevelek-
kel egybekötteni, nehogy elkallódjanak.

Az alapítv.
hivatal 1915.
évi száma-
dásai.

970

1916

I. A „Nemzeti Fogadalmi Templom” céljára a pécsi egyházmegyé-
ben az 1915. év folyamán rendezett gyűjtés eredménye:

Adományok
a „Nemzeti
Fogadalmi
Templom”
céljaira.

Gróf Zichy Gyula dr., megyés püspök 2000 K, Plébániák: Alsómo-
csolád 3 K, Apar 10 K, Babarcz 126 K, 12 f. Bakonya 2 K 37 f., Baranyabán
80 K, Baranyakisfalud 38 K 30 f., Baranyaszentgyörgy 10 K, Baranyaszent-
istván 75 K, Baranyavár 10 K, Bár 14 K, Bata 15 K 11 f., Báticasék 36 K,
Bedeg 10 K, Bellye 10 K, Berkesd 400 K, Bikal 2 K, Bogdása 57 K,
Bölcske 10 K, Brodjanci 20 K, Czikó 4 K 20 f., Dályok 15 K, Dárda 12 K,
Diósberény 15 K, Dolnjl-Miholjac 10 K, Dombóvár 46 K, Döbrököz 24 K
77 f., Dunaföldvár 320 K 10 f., Dunakömlőd 23 K 89 f., Dunaszekcső 83 K
72 f., Egerág 22 K 24 f., Értény 34 K 50 f., Fadd 10 K, Feked 5 K, Fel-
sőireg 30 K, Felsőmindszent 12 K, Felsőnyék 6 K 40 f., Garé 38 K 90 f.,
Gödre 10 K, Görcsöny 30 K, Grábócz 4 K 50 f., Gyulaj 13 K 48 f., Har-
kanovci 5 K, Herczegszöllős 21 K 40 f., Hetvehely 9 K 30 f., Himesháza
45 K, Hird 20 K, Hosszuhetény 10 K, Högyész 112 K, Izsep 7 K, Kakasd
40 K, Kánya 15 K, Kárász 5 K, Keszü 15 K 20 f., Kisasszonyfa 27 K,
Kisdorog 18 K, Kiskőszeg 75 K, Kistengelicz 17 K 35 f., Kisvaszar 7 K,
Kocsola 72 K 43 f., Köblény 21 K 52 f., Kővágószöllős 10 K, Kurd 69 K,
Lapáncsa 8 K, Lengyel 6 K, Lovászhetény 16 K, Lőcs 195 K, Magyarher-
telend 15 K, Magyarkeszi 20 K. Magyarszentiván 8 K 80 f., Magyarszék
11 K 05 f., Majs 10 K, Mágocs 158 K 50 f., Máriakéménd 19 K 14 f.,
Mecsekszabolcs 18 K 50 f., Mohács külvárosi pleb. 46 K, Mohács

belvárosi plebánia 3190 K, Mozsgó 8 K, Mözs 10 K, Mucsi 12 K 36 f., Nagybecsérd 47 K 40 f., Nagykónyi 16 K, Nagymányok 20 K, Nagynyárad 5 K, Nagyvejke 8 K, Nak 5 K, Németkér 12 K, Olasz 90 K, Palotabozsok 12 K 32 f., Pellérd 10 K, Petrijevczi 10 K, Pécs-belváros 105 K, Pécsvárad 40 K, Pélmonostor 5 K, Pinczehely 40 K, Podgajci 5 K, Püspöklak 20 K, Püspökszenterzsébet 16 K, Püspökszentlászló 30 K, Ráczmecske 7 K 60 f., Regöly 256 K, Sásd 10 K 42 f., Simontornya 10 K, Sióagárd 25 K, Somberek 27 K, Sumony 6 K, Szajk 15 K, Szakadát 15 K, Szakály 8 K 62 f., Szalatnak 7 K, Szászvár 70 K, Szebény 9 K, Szekszárd-belváros 33 K, Szekszárd-ujváros 30 K, Szentdienes 10 K, Szentlászló 33 K, Szentlőrincz 4 K 50 f., Szigetvár 22 K, Tengőd 120 K, Valpovo 15 K, Várdomb 2 K 30 f., Vásárosdombó 37 K 50 f., Veliškovci 4 K, Véménd 75 K, Viljevo 30 K, Villány 20 K, Vókány 4 K 30 f., Vörösmart 45 K, Závod 15 K, Püspöki iroda 40 K 46 f., összesen 9582 K 45 f.

II. A „Nemzeti Fogadalmi Templom“-ra Streicher József c. apát, kanonok, püspöki megbizottnál 1916. jan. 1-től március 1-ig befolyt kegyes adományok:

1. Streicher József kanonok Pécs 200 K., 2. Steindl nővérek tanító-nők Högyész 10 K., 3. Magyar Miklós plébános Lánycsók 20 K., 4. Kath. hivek Lánycsók 16 K., 5. Kath. hivek Lőcs 10 K. 14 f., 6. Kath. hivek Koppányszántó 30 K., 7. Ujjné özv. Kary Mária Szentkirály 200 K., 8. Kath. hivek Tolna 135 K., 9. Bognár Mihály urad. kocsis Pusztá Bácsfa 1 K., 10. Mesterházy Nagy Jolán Lánycsók 25 K., 11. Ifj. Truka István gazdatiszt Bácsfa 25 K., 12. Truka Mária Bácsfa 25 K., 13. Truka Jolán Bácsfa 25 K., 14. Truka Ferenc Bácsfa 25 K., 15. Kath. hivek Bakócza 20 K., 16. Mindszenti Vilmos administrator Bikal 5 K., 17. Wajdits Gyula praelatus Pécs 1000 K., 18. Dr. Igaz Béla kanonok Pécs 200 K., 19. Döbrössy Alajos, kanonok Pécs 200 K., 20. Hanny Gábor praelatus Pécs 400 K., 21. Dr. Wurster József praelatus Pécs 50 K., 22. Szeifricz István c. püspök Pécs 500 K., 23. Walter Antal praelatus Pécs 400 K., 24. N. N. Pécs 1 K. Összesen: 2323 K 14 f. Magyar Miklós lánycsóki esperes-plébános 10 év alatt fizetendő 1000 koronát ajánlott fel.

Datum Quinque-Ecclesiis 16. Martii 1916.

† Julius m. p.
episcopus.

1916.

VI.

1145

1916

A magyar nemzet hagyományos szeretettel és ragaszkodással viseltetik hazánk Nagyasszonya, a boldogságos Szűz Mária iránt. Bizalomteljes gyermeki hódolata nemcsak abból fakad, hogy őt az Ur Jézus haldokolva a keresztfán édes anyánkul rendelte, szent István királyunk pedig hazánkat és nemzetünket az ő különös anyai pártfogásába ajánlotta, hanem onnét is származik, hogy a szent Szűz szorongatott nemzetünket sok és nagy válság közepett csodálatosan megsegítette már — kézzelfogható bizonyosságát adva nekünk ezzel, hogy pártfogói tisztét annál szívesebben és hathatósabban teljesíti, minél több baj környékez bennünket s minél nagyobb bizalommal menekülünk hozzá jó és balsorsunkban.

Közös szent
áldozás má-
jus hó első
vasárnapján.

E világháboru véres idején is sokszor tapasztaltuk az ő édes anyai oltalmát, s bizonyára mindnyájan eleven és mélységes hálával emlékezünk arra, hogy hősiecsapataink a mult év folyamán épen május havában, a különösebb módon neki szentelt időszakban aratták ama dicsőséges győzelmeket, melyek révén hazánk a pusztító ellenség szorongatása alól felszabadult.

Bizodalmas reménység ébred tehát lelkünkben most is, midőn a virágos május, s vele a boldogságos szent Szűz különösebb tiszteletének vonzó ideje közeledik.

Az ő istenanyai szíve szeretettel és megértéssel hajlik mindig az ő szorongatott, buzgó gyermekeinek könyörgésére, május hó folyamán azon-

ban — úgy érezzük — fokozottan hallgat azoknak esdeklő szavára, akik megtisztult lélekkel közelednek oltárai felé.

Kedves alkalmul kínálkozik tehát a közeledő május hava arra, hogy egyfelől mélységes hálánkat fejezzük ki neki a multban élvezett drága segítségért, másrésztől gyermeki bizalommal kérjük az ő pártfogását a várva-várt döntő győzelemhez s a nyomában fakadó üdítő békéhez. Azon célból pedig, hogy a nemzet közös imádsága minél hathatósabb és kedvesebb legyen a Mindenható előtt, a nagyméltóságú magyar püspöki kar elhatározta, hogy Magyarország katolikus hivei s közöttük is főként a tanuló ifjuság s az ártatlan gyermekek május hava első vasárnapján közös szent áldozást végezzenek azzal a szándékkal, hogy hálát rebegve az eddig élvezett égi segítségért forró imáinkkal a győzelmes békét kieszközölhessük.

Elrendelem tehát, hogy egyházmegyéim összes lelkészei és hitoktatói híveiket és a tanuló ifjuságot a közös nemzeti hálaadó és könyörgő ájtatosságra idejekorán buzdítsák, gondosan előkészítsék és a közös szent áldozást méltó ünnepélyességgel mindenütt megtartsák.

Bármily nagyok is a nehézségek, melyek részben a lelkészek megfogyatkozott száma, részben pedig a mindjobban halmozódó teendők miatt e fenséges ájtatosság méltó kivitele elé gördülnek, bízva-bizom tiszt. papságom nemes buzgalmában és testvéri összetartásában, mely közös erővel és lan-
kadatlan kitartással a nagy nemzeti hódolat és könyörgés méltó megtartását lehetővé teszi.

Az előkészítő közös gyóntatásokban a szomszédok céltudatos beosztással siessenek egymás segítségére, hogy a nagy munkát könnyebben végezhessek.

Az ájtatosság megtartásáról az áldozók számának pontos feljegyzésével kerületi esperesek útján nekem is jelentés küldendő.

Magyarország Nagyasszonyának lelkes szeretete s édes hazánk boldogulásának forró óhajta serkentsen mindenkit a nemes munkára!

1146

1916

A harangok
átvétele hadi
célokra.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől. — 4316/1916 eln. szám. — Valamennyi egyházi Főtiszt. Főhatóságnak.

A harangoknak hadi célokra való igénybevétele tárgyában mult évi aug. hó 18-án 7903. eln. szám alatt kelt átiratommal bevezetett akció im-
már annyira előrehaladt, hogy a harangoknak a hadvezetőség által leendő

átvétele az egyházi főhatóságok által rendelkezésre bocsátott kimutatások alapján rövid időn belül megkezdhető lesz.

Ezen akció nagy jelentőségének teljes méltánylásával az egyházi főhatóságok szem előtt tartva az állam legéletbevágóbb érdekeit, a hadvezetőségnek hadianyagokban leendő megfelelő ellátásában áldozatkészen és befolyásuk érvényesítésével a kívánt mértékben bizonyára megfeleltek.

Az egyházi főhatóságoknak ezen akció tekintetében elfoglalt álláspontja, valamint az egyházaknak sokszor tapasztalt áldozatkészsége bizonyára lehetővé teszik, hogy a harangoknak a hadiszolgáltatási törvény alapján való igénybevétele mellőzhető lesz s hogy a rendelkezésre bocsátott harangok térítés ellenében való átengedése akadálytalanul keresztülvihetőnek mutatkozik.

A szükséges intézkedéseknek már a jelen időpontban való előkészítése érdekében van szerencsém a Főtiszt. Főhatósággal a következőkben közölni, hogy mikép van tervbe véve ezen akció végrehajtása.

Mihelyt az egyes egyházmegyék (egyházkerületek) harangjairól szóló kimutatás az átvételre alkalmasnak találtatott, annak egyik példányát a hadügyministeriumnak fogom megküldeni, a kimutatás másik példányát pedig az illető egyházi főhatóságnak visszaszármaztatom.

A hadügyministerium a neki megküldött kimutatást haladéktalanul az illetékes katonai parancsnoksághoz továbbítja, amely a maga részéről a harangok leszerelési munkálatainak biztosítására pályázatot hirdet és az ez alapon történt döntés után a harangok leszerelését megkezdi.

A katonai parancsnokság a harangok leszerelésének és átvételének keresztülvitelével egy tisztet, népfelkelő mérnököt, vagy katonai hivatalnokot fog megbízni. A katonai parancsnokság e képviselője oly utasítást nyerend, mely szerint a harangok levétele a hadügyministerium által a katonai parancsnokságnak megküldött kimutatások alapján eszközlendő, mely kimutatásokban a legeminensebb vállalási érdekek, valamint a művészeti, illetve történelmi műemlék szempontjából meghagyandó s így az átvétel tárgyát nem képező harangok *zöld tintával* vannak megjelölve.

E kimutatások alapján a katonai parancsnokság képviselője érintkezésbe lép az illető plébánossal, lelkésszel, illetve helyettes-lelkésszel, miközben a leszereléssel kapcsolatos építési és egyéb műszaki teendőknek a helyszínén való megbeszélhetése és megállapítása végett a hadvezetőség részéről a harangok leszerelésével *megbízott vállalkozó* is tartozik jelen lenni,

A vállalkozónak kötelessége lesz a harangok leszerelése, közben az épületeken netán okozott károknak saját költségén a katonai parancsnokság által megállapítandó időn belül eszközrendő helyreállítása.

Erre nézve tisztelettel megjegyzem, hogy a hadügyi kormányzat intézkedése folytán a vállalkozó szavatosságára *egy év* állapított meg, miért is felhivandók volnának a lelkészek, illetve az erre hivatott közegek, hogy a harangok levétele következtében az épületekben esetleg beálló károkat és pedig a netalán később észlelhetőket is, annyival is inkább jelentsék be ezen határidő letelte előtt az illetékes katonai parancsnokságnál, mert ezen időn túl a hadvezetőség ebbeli kötelezettsége megszűnik.

Az átvétel céljából a harangok pontos súlya arra alkalmas időpontban a katonai parancsnokság képviselője által a plebános, lelkész vagy helyettes-lelkész jelenlétében állapítandó meg. Könnyen elválasztható alkatrészek, amelyek anyaga rezet nem tartalmaz (haranglábak, harangnyelvek stb.) nem fognak átvétetni s így az átveendő haranggal nem mérlegelendők. Ellenben a haranggal együtt mérlegelendők az abba beolvasztott alkatrészek, ha azok réztartalommal nem is bírnak (a harangnyelv felakasztására szolgáló gyűrű stb.)

A harangok átadása, illetve átvétele jegyzőkönyvileg eszközrendő.

A vonatkozó jegyzőkönyvbe a következő adatok lesznek felveendőek:

a) a *helység* megnevezése, amelyben az illető templom van és a *templom* közelebbi megjelölése;

b) az átvett harangok *száma*;

c) azok *súlya*;

d) a kilogrammonként 4 *koronában* megállapított egységár alapján járó *térítési összeg*;

e) azon *katonai hatóság megnevezése*, amely az átvett harangokért járó térítési összeget a lelkészi hivatalnak kiutalja.

A jegyzőkönyv *három eredeti példányban* állítandó ki s mind a három példány a plebános, lelkész vagy helyettes-lelkész és a katonai parancsnokság képviselője által irandó alá. A jegyzőkönyv két példánya a plebános, lelkész vagy helyettes-lelkésznel marad, aki annak egyik példányát saját egyházi főhatóságához terjeszti fel, a harmadik példányt pedig a katonai parancsnokság képviselője veszi át.

A leszerelési munkálatokat a nagyobb helységeken kezdik meg.

Ahol pedig különböző vallásfelekezetek templomai vannak, ott a harangok leszerelése lehetőleg egyidejűleg fog eszközöltetni.

Egyben tisztelettel megjegyzem, hogy a harangok leszerelésével jelentkező összes költségeket a hadvezetőség viseli. Ugyancsak felel az egyházakkal szemben a fentjelölt korlátok között mindazon károkért, melyek a harangok leszerelésével az épületekben netán okoztatnának. A hadvezetőség viszont a leszerelési munkákat vállalót fogja kötelezni ezen károknak záros határidőn belül való megszüntetésére. A harangok elszállításáról ugyancsak a hadvezetőség fog gondoskodni.

Ezek szerint az egyházakat a harangok levételével semminemű költség nem fogja terhelni. Az egyházak a kilogrammonként 4 korona egységgel számított térítés egész összegét megkapják, de ezeken felül természetesen semmiféle igény ez ügyből folyólag részükről támasztható nem lesz.

Az átvételre alkalmasnak talált kimutatásnak a hadügyminisztériumban történt elküldéséről lesz szerencsém a Ft. Főhatóságot annak idején külön értesíteni. A vonatkozó átiratom megérkezte után az illető lelkészek nyomban értesítendőik volnának arról, hogy a keresztülvitel alapjául szolgáló kimutatás szerint mely harangok tartandók meg.

Jelen átirat előkészítésénél felvetett az a kérdés, hogy a lelkészek értesítése nem volna-e a leggyorsabban olyképp eszközölhető, ha az általuk bemutatott harang-kimutatások — miután azokban a részben legeminensebb vallási érdekek, részben történelmi műemlék szempontjából meghagyandó harangok zöld tintával megfelelően megjelöltettek — nekik az egyházi főhatóság részéről visszaküldetnének.

Kivánatos volna ezenkívül, ha az egyes lelkészek tájékoztatást nyernének a Főtiszt. Főhatóság részéről, hogy a harangok átvétele miként fog keresztülvitetni s különösen arról, hogy a katonai parancsnokság képviselője miként fog velük érintkezésbe lépni. A Főtiszt. Főhatóság részéről a lelkészeknek adandó utasítások közé felveendő volna az is, hogy az átvételről kiállított és az illető lelkész által átveendő jegyzőkönyvi példány a plebánia levéltárában lesz elhelyezendő és a befolyó térítési összeg, mint új harangok beszerzésére és felállítására szolgáló külön alap, gyümölcsözően megfelelően kezeltessék.

Amennyiben egyes harangokról, amelyek felirásokat vagy öntési jegyeket tartalmaznak, lenyomatok, vagy fényképfelvételek készítése kívántat-

nék, a katonai parancsnokságok képviselői utasítottak, hogy erre az illető harang elszállítása előtt a lehetőséghez képest alkalmat adjanak.

Végre tisztelettel megjegyzem, hogy annak a lehetőségnek kizárása érdekében, hogy a katonai parancsnokság képviselője az illető lelkészt tájékoztatlanul találja, az egyházi főhatóságoknak lelkészeik tájékoztatására három heti idő fog rendelkezésére állani, amely *három heti időhatár* azon átiratom keltétől veszi kezdetét, amellyel a harangokról szóló kimutatásnak a hadügyministeriumba részemről történt elküldését lesz szerencsém a Főtiszt. Főhatósággal közölni.

Ennélfogva tisztelettel kérem a Főtiszt. Főhatóságot, hogy az egyes lelkészek sürgős tájékoztatásának előkészítése érdekében a szükséges intézkedéseket már most megtételre méltóztassék. Budapest, 1916. évi márc. hó 21-én. *Jankovich s. k.*

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől. 4897/1916. eln. szám. Méltóságos és Főtisztelendő Gróf, Püspök Ur!

A harangoknak hadicélokra való igénybevétele tárgyában folyó évi március hó 21-én 4316. eln. szám alatt kelt átiratom kapcsán tisztelettel értesitem Méltóságodat, hogy a bölcs kormányzata alatt álló egyházmegye harangjairól bemutatott kimutatást a mai napon a cs. és kir. hadügyministeriumnak küldöttem meg, amely ezen kimutatás alapján az illetékes katonai parancsnokságok útján a fenthivatkozott átiratomban foglaltak szerint fog a rendelkezésre bocsátott harangok átvétele iránt intézkedni.

Miként hivatkozott átiratom utolsóelőtti bekezdésében már volt szerencsém közölni, a katonai parancsnokságok képviselői jelen átiratom keltétől számított három hét eltelte után fognak az illető lelkészekkel a harangok levétele céljából érintkezésbe lépni. Tiszteletteljesen kérem ennélfogva Méltóságodat, méltóztassék lelkészeit a szükséges tájékoztatásokkal sürgősen ellátni.

Egyben tisztelettel újból megjegyzem, hogy azok a harangok, amelyeket Méltóságod részben vallási, részben műtörténeti okokból a bemutatott kimutatásban mint visszatartandókat megjelölni méltóztatott, az átvétel tárgyát nem képezik.

A fentebb hivatkozott átiratom azon pontja kapcsán, amely szerint az ott említett kimutatások alapján a katonai parancsnokság képviselője érintkezésbe lép az illető plébánossal, lelkésszel, illetve helyettes-lelkésszel — van szerencsém Méltóságodat tisztelettel felkérni, méltóztatassék intézkedni,

hogy a fiókegyházközségekben és általában mindazon helyeken, ahol az egyháznak ily illetékes képviselte minden magyarázatot kizáró kétségtelen biztonsággal rendelkezésre nem állana, a katonai hatóság előtt határozottan megjelöltessék az a közeg, aki az egyházi részről való ezen képviselet gyakorlására illetékes.

Ennek megfelelően tisztelettel kérem Méltóságodat, hogy ahol a keresztyénrendjének biztosítására más mód nem mutatkozik célirányosabbnak, ott az anyaegyházak lelkészei az illető fiókegyházban a képviselőre valakit írásban hatalmazzanak fel.

Mindenesetre szükséges, hogy a katonai hatóság megjelenésekor már megjelöltessék az az illető egyén, illetve organum, aki a szóban levő képviselőre egyházi részről illetékes.

Jelen átiratom tartalmáról a hadügyminister urat egyidejűleg azzal értesítettem, hogy amennyiben ezeknek kivitele netalán a katonai hatóságok részéről az egyházi hatóságokkal való érintkezést igényelné, azt közvetlenül eszközöljék.

Ez alkalommal idezárta tisztelettel megküldöm Méltóságodnak a bölcs kormányzata alatt álló egyházmegye hívei részéről minden ellenszolgáltatás nélkül felajánlott harangokra vonatkozólag az országos hadsegélyző bizottságnak „Fémet a hadseregnek” című albizottságához intézett és a kereskedelemügyi ministerium által hozzám átküldött átiratot oly értesítéssel, hogy a nevezett albizottság időközben működését beszüntette, miért is az ingyen felajánlott harangok általa átvehetők nem voltak.

Minthogy ezen harangok átvételére most már más mód nem kínálkozik, legcélravezetőbb volna, ha ezen ingyen felajánlott harangok a jelen aktio keretében adatnának át a hadvezetőségnek a megállapított térítés ellenében, az így nyert összeg pedig felajánltnék a hadsegélyzés céljaira. Budapest, 1916. évi április hó 3-án. *Jankovich*.

A vallás és közoktatásügyi minister urnak fentebb közölt átiratait kapcsán a következőkben rendelkezem:

1. A pécsi egyházmegye területén levő templomok harangjairól készített jegyzékeket, mihelyt azok a vallás és közoktatásügyi minister urtól hozzám érkeznek, haladéktalanul megküldöm a ker. espereseknek, akik azokat betekintés után az illetékes lelkészekhez azonnal továbbítani tartoznak. A jegyzékbe felvett harangok — azok kivételével, melyek zöld tintával vannak megjelölve — a hadügyi kormányzatnak átadandók. A jegyzék az illetékes

templomgondnokoknak is bemutatandó. Minden lelkész köteles az átadásig még rendelkezésre álló idő alatt az átadásra kerülő harangok köriratait és jegyeit — amennyiben ez eddig nem történt volna meg — leírni és az iratot a plebánia levéltárában elhelyezni.

2. Amint a lelkész értesítést kap az átvétel idejéről, illetve az illetékes katonai parancsnokság képviselőjének és vállalkozójának megérkezéséről, tartozik a templomgondnokokat, s amennyiben lehetséges, a kerületi esperest is értesíteni, s őket az átvételhez meghívni.

Ha a fióktemplomok harangjainak átvétele ugyanazon napra esnék, amelyen az anyaközség templomának harangjai átadatnak, s a lelkész semmiképen sem lehetne jelen a fiókközségek harangjainak átadásánál, írásban hatalmazza fel az illető fiókközség rk. tanítóját és az illetékes templomgondnokokat az átadás eszközzésére.

3. Az átvételnél, a harangok levételénél és megmérésénél, valamint a jegyzőkönyv kiállításánál a lelkészek tanusítsanak kellő éberséget, viszont azonban igyekezzenek minden lehetséges módon a katonai hatóság kezére járni és annak feladatát megkönnyíteni.

A hívek idejekorán kioktatandók a harangok átengedésének szükségességéről, a köteles hazafias áldozatról és a hadikincstár által nyújtandó kárpótlásról, amelyből a béke helyreálltával a templom új harangokat szerezhet. A harangok anyagának fölhasználása a végső siker és a béke biztosítására szolgál.

4. Az ellenszolgáltatás nélkül felajánlott harangok ugyanezen alkalmal lesznek a hadvezetőségnek átadandók a megállapított térítés ellenében. Az értük nyert összegek külön megjelöléssel az egyházmegyei hatósághoz küldendők, hogy alkalmas hadsegélyezési célra fordíttassanak.

5. Az átvételi jegyzőkönyvet minden lelkész két példányban vegye át. Az egyik példány a ker. esperes útján az egyházmegyei hatósághoz terjesztendő be, a másik pedig a plebánia levéltárában helyezendő el.

6. A harangokért kézhez veendő térítési összeg gyümölcsöző elhelyezés céljából haladéktalanul beküldendő az egyházmegyei hatósághoz, s ugyanaz a templomszámadásokba is beveendő. A térítési összegek mindaddig az egyházm. alapítványi főpénztárban fognak kezeltetni, míg az egyh. hatóság engedélyével új harangok lesznek beszerezhetők.

A kerületi esperesek kötelesek ellenőrizni és az egyházmegyei hatóságnak bejelenteni, hogy az egyes templomok megkapták a térítési összegeket.

7. A harangok leszerelése közben az épületen okozott károkat — ha a vállalkozó a rongálmányokat nem állítaná azonnal helyre — minden lelkész jelentse be (legalább egy éven belül) az illetékes katonai parancsnokságnál. A kerületi esperesek kötelességévé teszem, hogy egy éven belül az összes templomokat meglátogatván meggyőződést szerezzenek, vajjon a haranglevétel kapcsán okozott károk pótolttak, illetve bejelentettek-e? Tapasztalataikról tartoznak jelentést tenni az egyházmegyei hatóságnak.

1147

1916

Múlt évi 1099/1915. sz. rendeletemben figyelmebe ajánlottam kedves tanítóimnak a Madarak és Fák napjának pontos és megfelelő megtartását. Ez alkalommal nem akarok hivatkozott rendeletem ismételésébe bocsájtkozni s midőn hangsúlyozom, hogy eme rendelet adminisztratív részeit ez alkalommal is érvényben tartom, újabban felmerült körülmények folytán ugyanazt még a következőkkel egészítem ki:

Madarak és
Fák napja.

Mivel az ünnepélyről szóló úrlapok a Néptanítók Lapja áprilisi számában mellékletként jelennek meg, ez okból az ott küldött kérdőívet felhasználva, a jelentések az ünnepélyről a kir. tanfelügyelői hivataloknak június végéig még az esetben is megküldendők, ha az ünnepély megtartható nem lett volna, előadva az okokat, hogy miért kellett annak elmaradnia.

Közlöm továbbá, hogy a jelentésttevő az Orsz. Állatvédő Egyesület VII. évkönyvét, melyben a jelentések adatai napvilágot látnak, könyvalakban megfogja kapni. A VI. évkönyv immár sajtó alatt is van s amint készen lesz, szétküldése is azonnal meg fog történni.

Felhivom ezek alapján összes tanítóimat és az iskolaigazgatóságokat, hogy emez ünnepélyeket a már többször előadott indokok alapján minél megfelelőbb módon tartsák meg s jelentéseiket tegyék meg, hogy a központi egyesületnek is módjában álljon az így begyűlt adatok alapján a természet megkedveltetésének emez iskolai módozatait szakadatlanul tökéletesíteni s ezáltal emez intézmény jótékony hatását minden irányban érvényesíteni.

1148

1916

A szellemileg gyenge egyének védkötelezettsége tárgyában a vallás és közokt. minister urnak vonatkozó rendelete és megkeresése kapcsán múlt A szellemileg gyenge egyé-

nek védköte-
lezettségé.
évi II. körlevelem 261/1915. száma alatt intézkedtem. A vallás és közokt.
minister ur ezen korábbi rendeletét folyó évi márc. 31-én 4529/1916. eln.
szám alatt most azzal egészítette ki, hogy a gyengeelméjűeknek a katonai
sorozó bizottságok által való könnyebb megbírálása céljából a C. minta
alapján kiállítandó kimutatásokon ezentul az illető járás és vármegye neve
is feltüntettessék. Ugyanezt a hatóságom alá tartozó intézetek igazgatói, is-
kolaszékei és iskolagondnokságai is tartoznak figyelembevenni és betartani.

1149

1916

A Hadi
Zászlószög
beszerzése.

Az Országos Hadsegélyző Bizottság Jelvényosztálya által forgalomba
hozott hadi zászlószögre mult évi XVI. körlevelem 2520. száma alatt felhív-
tam már egyházmegyém tiszt. papságának és híveimnek figyelmét. Egyes te-
hetősebb egyházközségek részéről történtek is megrendelések, de olyan kis
arányban, hogy azok a nemes célu akció sikerét alig mozdíthatták elő. A
hadi jótékonyág felkarolása, a hadbavonultak özvegyeinek, árváinak és nél-
külözést szenvedő hozzátartozóinak segélyezése semmiféle jótékonyági ak-
ciótól sem lehet idegen, épen ezért megengedem, hogy ott, ahol a hadi
zászlószöveget másként nem szerezhetik be, az illetékes lelkészek egy-egy pél-
dányban a templomokban felállított Szent Antal perselyek terhére is meg-
rendelhessék és templomi zászlójukon alkalmazhassák. A díszes kiállítású 15
koronás hadi zászlószög az Orsz. Hadsegélyző Bizottság Jelvényosztályánál
(Budapest, Képviselőház) kapható, illetve rendelhető meg.

1150

1916

Katonai
rokkantház
Győrött.

Azon hősök részére, akiket a véres harctereken hazájuk védelmében
szerzett sebesülésük vagy betegségük a további nagy életküzdelemre harc-
képtelenné tett, a katonai Rokkantház Bizottság Győrött menházat készü-
l létesíteni. Az építési költségeknek összegyűjtése céljából a bizottság művészi kivite-
lű plakettet készített boldog emlékü és magasztos lelkü Erzsébet királynénk
képével, melynek ára 3 korona. A nemes célu mozgalmat szívesen ajánlom
tiszt. papságom és híveim figyelmébe.

Datum Quinque-Ecclesiis, 4. Aprilis 1916.

† Julius m. p.
episcopus.

VII.

1278

1916

A magyar nemzet élet-halál harcainak huszadik havában, midőn hősi
fiaink hihetetlen nagy küzdelmek árán Isten segítségével messze űzték ellen-
ségeinket a hazai földtől, s mikor már a fiuk mellett az apák küzdenek, hogy
kivívják a végső győzelmet s mindannyiunk vágyainak célját: a győzelmes
békét, a kormány a küzdő hősök szükségleteinek biztosítása céljából a ne-
gyedik hadikölcsön miatt újból hozzánk fordul. Hogyha e felhívást nyu-
godtan olvassuk s közben ama rendkívüli előnyöket látjuk, melyeket az ál-
lam a hadikölcsön jegyzőinek most újból biztosít, egy gondolat és egy kö-
zös érzés kell hogy minden magyar szívet teljesen átjárjon, az, hogy ne en-
gedjük veszendőbe menni az eddig kivívott fényes sikereket. Ezek drága ára
fiaink vére volt. S hogy a küzdő hősök, akik ma is védenek bennünket, érc-
fal gyanánt megállják helyüket s kivívhatták a győzelmes békét, meg kell
adnunk mindent, amit a háboru és harcos fiaink mindennemű ellátása tő-
lünk megkívánnak. És hogyha ez áldozatba kerül, hozzunk áldozatot kész-
séges örömmel. Adja oda első sorban minden magyar ember hadikölcsön
alakjában minden nélkülözhető s talán eddig elrejtett készpénzét. Ez oly
hasznos befektetés, mely a kölcsön adójának bőséges kamatot, a hazának
pedig győzelmet és várva-várt békét hoz annál biztosabban, minél nagyobb
lélekkel és áldozatkészséggel teljesítjük a haza kérelmét. A negyedik hadi-
kölcsön felkarolása ügyében a nm. vallás és közoktatásügyi miniszter urnak
hozzám intézett felhívását alább egész terjedelmében abban a rendíthetetlen

A negyedik
hadikölcsön
ajánlása.

meggyőződésben közlöm, hogy tiszt. papságom és kedvelt tanítóim — úgy mint eddig — ezuttal is mindent el fognak követni a mindnyájunk által óhajtott siker érdekében.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől. 5355/1916. eln. sz.

A kormány az 1912. évi LXIII. t.-cikkben nyert felhatalmazás alapján a közel jövőben negyedik hadikölcsönt fog kibocsátani, mely hadikölcsön sikerének biztosítása érdekében ez alkalommal is közvetlenül fordul az ország közönségéhez. A pénzpiac helyzete most is kedvező, s az új kölcsön feltételei is nemkevesebb előnyösek, mint az előző kölcsönöknél s ugyancsak úgy vannak megállapítva, hogy e kölcsön jegyzésénél is mindenki kiveheti a részét. A siker anyagi feltételei tehát a döntő szempontokból mindenképen meg vannak. Kétségtelen azonban, hogy egyrészt azért, mert a hadi kiadások fedezésére igen nagy összegek szükségesek, másrészt, mert a háborus időkben még ilyen egyébként az anyagi élet körébe tartozó kérdések sikeres megoldása is fokozottabb mértékben függ az erkölcsi rugók érvényesítésétől: a várt eredmény ez alkalommal is csak úgy lesz elérhető, ha az ország lakosságának hazafias áldozatkészsége is teljes mértékben fel lesz költve.

A siker eléréséhez azonban nélkülözhetetlen, hogy most is áthasson mindnyájunkat az a tudat, hogy elsőrendű hazafias kötelességet teljesítünk akkor, amidőn minden nélkülözhető készpénzünket hadikölcsön alakjában a haza oltárára letesszük.

Az előző hadikölcsönök jegyzésénél tapasztalt fényes eredmények méltóan bebizonyították úgy a lakosság hazafias áldozatkészségét, mint annak jogos harcunk teljes sikerébe vetett rendíthetetlen hitét.

Eme nagy sikerek nagyrészt azon hatékony intézkedéseknek is köszönhetők, amelyekkel a Főtiszt. Főhatóság a papság buzdítása és a hivek kioktatása útján méltóztatott a cél érdekében közreműködni.

Erre való tekintettel ez alkalommal is azzal a kéréssel fordulok a Főtiszt. Főhatósághoz, hogy a hazafias áldozatkészségnek a lakosság széles köreiből való ébrentartása és fokozása érdekében úgy a saját, mint a kezelése alatt álló javadalmak és alapok részéről előljárva, a joghatósága alatt álló papságnak hasonló irányban való buzdítása, de főként a hivek megfelelő kioktatása útján a cél elérésére ezuttal is közrehatni méltóztatassék.

Tájékozás céljából van szerencsém megjegyezni, hogy az előző hadikölcsönökhöz hasonlóan ismét 6%-os járadékkölcsön fog kibocsátásra ke-

rülni, ezenkívül azonban ezuttal 5 $\frac{1}{2}$ -os, 10 év múlva névértékben visszafizetendő állami pénztárjegyek is fognak aláírásra bocsáttatni, amivel szemben a 6%-os járadékkötvények ez alkalommal zárolt darabok elhagyásával, csak szabad darabokban fognak kiadatni.

A közönségnek a hadikölcsön iránti érdeklődésének növelése és így a jegyzések sikerének előmozdítása szándékolta eme új kölcsön-typus kibocsátásával, amelynek az előző 6%-os járadékkölcsönök zárolt kötvényeivel szemben az az előnye, hogy míg a jegyzésük alkalmával zárolt járadékkölcsön-kötvények elidegenítésük esetén zárolt jellegüket elveszítik s így az új tulajdonos részére a zárolási időtartam elteltével névértékben leendő visszafizetést nem biztosítják, addig a most kibocsátásra kerülő pénztárjegyekben kifejezett tőkekövetelés bárkinek, aki azokat 10 év múlva leendő lejáratukkor bemutatja, minden levonás nélkül ki fog fizettetni, ami a most történő kibocsátás alkalmával jegyző fél részére, a jegyzett pénztárjegyeknek kedvező értékesíthetését kétségtelenül elősegíti.

A kibocsátásra kerülő 6%-os járadékkölcsön úgy a kiadandó címletek typusa és kamatlába, mint a befizetési módozatokra vonatkozó feltételek tekintetében azonos lesz a harmadik 6%-os járadékkölcsönnel s az új kölcsön kibocsátási árfolyama is, figyelemmel a befizetési időpontoknál mutató eltérésekre, lényegileg megfelel az említett előző kölcsön kibocsátási árfolyamának.

Az 5 $\frac{1}{2}$ %-os állami pénztárjegyek kibocsátási árfolyamát a pénzügyminiszter ur olyképp állapította meg, hogy a jegyzett pénztárjegyek tényleges kamatozása, figyelemmel a 10 év múlva névértékben történő tőkevisszafizetésben rejlő árfolyam nyereségre körülbelül megfeleljen a 6%-os zárolt járadékkötvényekkel biztosított tényleges kamatozásnak.

A kibocsátásra kerülő mindkét kölcsönre történő befizetésekre ezuttal az 1914. évi augusztus 1-je előtt elhelyezett egyébként a moratorium feloldó rendeletben foglalt korlátozások alá eső betétek is, — a kikötött felmondási idők érvényben tartása mellett — *teljes mérvben* igénybe vehetők.

Az Osztrák Magyar Bank és a Magyar kir. hadikölcsönpenztár a most kibocsátásra kerülő kölcsönöknél és a harmadik hadikölcsön kibocsátása alkalmával megadott kedvezményeknek megfelelő messzemenő kedvezményeket fognak a jegyzésben résztvevők részére nyújtani. Sőt a kiadandó aláírási felhívásban kilátásba fog helyezett az is, hogy a kormány gondoskodni fog arról, hogy az Osztrák Magyar Bank és a M. kir. hadi-

kölcsönpénztár által 1917. évi december hó 31-ig nyújtandó kedvezmények ezen idő eltelte után az állami pénztárjegyekre vonatkozólag 1919. évi június 30-ig a járadékkölcsön-kötvényekre vonatkozólag pedig 1921. évi június 30-ig a jegybank vagy valamely más a kormány által kijelölendő intézet által nyújtassanak.

Azok a kedvező tapasztalatok, amelyek az előző alkalmakkor s különösen a harmadik hadikölcsön jegyzése alkalmával a hadikölcsönök iránti érdeklődésnek a közönség mind szélesebb rétegeiben való elterjedése tekintetében tétettek, nemkülönben a kedvező harctéri helyzet és az a körülmény, hogy a közönség kezei között terményeiknek, áruiknak kedvező értékesítése folytán ismét jelentékeny összegű készpénz van, azt engedik reményleni, hogy ha sikerül az akciót jól szervezni, akkor az új hadikölcsönnél is szép eredményt fogunk elérni.

A főszlyt nézetem szerint a negyedik hadikölcsönnél is a közönség otthon tartogatott készpénzének a jegyzésbe való bevonására kellene helyezni s hiszem, hogy ez a jelen alkalommal annál is inkább sikerülni fog, mert a közönségnek ama rétegei is, amelyek azelőtt a megtakarított pénzeik elhelyezésének állampapírok vásárlásából álló módját nem ismerték, ma már meggyőződven arról, hogy a korábbi hadikölcsönök szelvényei postahivatalnál, adóhivatalnál, hitelszövetkezetnél vagy banknál pontosan és könnyen beválthatók, az értékpapírokkal szemben fennállott bizalmatlanságukat jórészt elvesztették.

Igen fontos azonban, hogy sikerüljön megértetni a közönséggel azt, hogy akkor, amikor otthon rejtgetett készpénzét és a közeljövőben várható megtakarításait a hadikölcsön jegyzésére fordítja, ezzel a haza iránti kötelességének tesz eleget, de ugyanakkor saját érdekében is helyesen cselekszik.

E célból igen kívánatos volna tehát, ha ez alkalommal is a hivek a hadikölcsön jegyzésére megállapított időbe eső vasárnapi és ünnepnap iistentiszteleteken lehetőleg a szószékről, vagy más alkalmas módon buzdítatnának lelkipásztoraik által a jegyzésben való minél tömegesebb és nagyobb arányú részvételre.

Midőn ily irányu kegyes közreműködését kérem, fogadja a Főtiszt. Főhatóság őszinte tiszteletem nyilvánítását. Budapest, 1916. évi április hó 12-én.

Jankovich.

A negyedik hadikölcsönnél aláírás alá kerülnek 6%-os államadóssági kötvények és 5½%-os pénztári jegyek.

Jegyzéseket készpénzfizetés mellett a Pécs-egyházmegyei alapítványi hivatal is elfogad és a hivatalnak járó 50 fillér jutalékról a felek javára lemond.

Az esetben tehát, ha valaki 6%-os államadóssági kötvényt jegyez, minden 100 korona jegyzés után május hó 5-ig bezárólag 96 kor. 70 fillér május 6-tól május 23-ig pedig 97 kor. fizetendő.

Ezen kölcsönkötvények 50, 100, 1000, 5000 és 10,000 koronás címletekben bocsáttatnak ki.

A pénztári jegyek 2000, 5000, 10,000 és 50.000 koronás címletekben lesznek csak kaphatók, kisebb összeg tehát nem is jegyezhető.

Ha az aláíráskor 1916. május 5-ig az aláírt összeg egészben lefizetetik, akkor minden 100 kor. után 91 kor. 40 fillér, május 6-tól 23-ig pedig 91 kor. 70 fillér küldendő be az alapítványi hivatalnak.

A kamatok (szelvények értéke) utólag és pedig: a 6%-os kötvények után 1916. november 1-én, az 5½%-os pénztári jegyek után 1916. december 1-én lesznek adó és bélyegmentesen kifizetve.

Takarékbetétekkel is lehet jegyezni, de csak az illető intézetnél, ahol a tulajdonos a betétet elhelyezte.

1279

1916

Cum nonnulli Episcopi supplices preces Supremae Sancti Officii Congregationi exhibeant ad facultates pro haereticorum vel apostatarum reconciliatione obtinendas, Emi ac Rmi Dni Cardinales Inquisitores Generales, in consessu habito feria IV die 16 febr. 1916, ad omne dubium hac super re amovendum, haec declaranda mandarunt:

Declaratio circa facultatem episcoporum in reconciliandis haereticis vel apostatis.

1. Absolutio ab excommunicatione, qua quis ob haeresim vel apostasiam sit irretitus, in foro conscientiae impertienda, est speciali modo, secundum praescripta in Constitutione *Apostolicae Sedis*, Summo Pontifici reservata.

2. Si tamen crimen haeresis vel apostasiae ad forum externum episcopi aut praelati episcopalem vel quasiepiscopalem auctoritatem habentis, aut per spontaneam confessionem vel alio quovis modo deductum fuerit, episcopus vel praelatus sua auctoritate ordinaria resipiscentem haeticum vel apostatam, praevia abiuratione iuridice peracta, aliisque servatis de iure servandis, in foro exteriori absolvere poterit. Absolutus autem in foro exte-

riori potest deinde absolvi a quolibet confessario in foro conscientiae absolute sacramentali. Abiuratio vero iuridice peracta habetur cum fit coram ipso episcopo vel praelato, aut eorum delegato, et saltem duobus testibus.

Datum Romae, ex aedibus Sancti Officii, 19 febr. 1916.

L. † S. Aloisius Castellano, S. R. et U. I. *Notarius*.

1280

1916

De lampade
coram Sanctissimo
Sacramento.

Instantibus pluribus Ordinariis locorum, in quibus ad nutriendam lampadem coram SSmo Sacramento ardentem, ob peculiare circumstantias, sive ordinarias sive extraordinarias, oleum olivarum non habetur vel ob gravem penuriam aut summum pretium, non absque magna difficultate, comparari potest, S. Rituum Congregatio, inhaerens decreto n. 3121. *Plurium Dioecesium*, d. d. 14 iunii 1864, aliisque subsequentibus declarationibus etiam recentioribus, rescribendum censuit: „Inspectis circumstantiis enunciatis iisque perdurantibus, remittendum prudentiae Ordinariorum, ut lampas, quae diu noctuque collucere debet coram Sanctissimo Sacramento, nutriatur, in defectu olei olivarum, aliis oleis, quantum fieri potest, vegetalibus, aut cera apum pura vel mixta, et ultimo loco etiam luce electrica adhibita; si Sanctissimo placuerit.“

Quibus omnibus Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papae XV per infrascriptum Cardinalem Sacrae Rituum Congregationi Pro-Praefectum relatis, Sanctitas Sua rescriptum eiusdem sacri Consilii ratum habens quoad lampadem accensam ad SSmum Sacramentum debite honorandum praescriptam, in casibus et modis superius expositis, rem omnem prudenti iudicio Ordinariorum, cum facultatibus necessariis et opportunis benigne remisit. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 23 februarii 1916.

A. Card. Ep. Portuen. et S. Ruf., S. R. C. *Pro-Praefectus*.

L. † S. Alexander Verde, *Secretarius*.

1281

1916

De sacerdotum
et sacerdotum
ministrorum
numero in

Quum ob praesens immane diuturnumque bellum sacerdotes et sacri ministri, qui ad benedictionem et consecrationem sanctorum oleorum peragendam iuxta Pontificale Romanum requiruntur, utpote militiae addicti et obstricti ita deficient, ut pauci tantum sacrae caeremoniae interesse pos-

sint, nonnulli sacrorum antistites SS^mum Dominum nostrum Benedictum <sup>benedictione et consecra-
tione sancto-
rum oleorum.</sup> Papam XV suppliciter exorarunt, ut in hisce circumstantiis a praescripto sacerdotum et sacrorum ministrorum numero, in casu et ad effectum enunciatum, dispensare dignaretur. Sanctitas porro Sua, has preces ab infra-scripto Cardinali Sacrae Rituum Congregationi Pro-Praefecto relatas peramanter excipiens, indulgere dignata est, ut R^mi Archiepiscopi et Episcopi intra fines nationum belligerantium, tum hoc anno, tum durante clericorum defectu proveniente ex hoc bello, consecrationem sanctorum oleorum conficere valeant eo presbyterorum et sacrorum ministrorum numero, qui pro loci rerumque adiunctis reperiri poterit; dummodo tamen minor non sit ternario numero ex quolibet gradu, cum facultate deficientibus substituendi acolythos. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 23 februarii 1916.

A. Card. Ep. Portuen. Et S. Ruf., S. R. C. *Pro-Praefectus*.

L. † S. Alexander Verde, *Secretarius*.

1282

1916

A Sacra Rituum Congregatione expostulata fuit sequentium dubiorum Dubia.
solutio; nimirum:

In Decreto S. R. C. diei 28 octobris 1913 (tit. I, n. 2) legitur: „Ubi solemnitas externa festorum quae hucusque alicui Dominicae perpetuo affixa erant, *in ipsa Dominica* celebratur, de solemnitate festi duplicis I classis *permittuntur* missae omnes; . . . de solemnitate vero festi duplicis II classis *permittuntur* tantum unica Missa sollemnis vel lecta“; quaeritur:

I. An solemnitas externa cum enunciato privilegio recolenda in Dominica cui prius affixum erat festum, intelligi possit celebranda tam in praefata Dominica quam in altera Dominica diversa festum insequente?

II. An in Ecclesiis ubi praefata solemnitas externa agitur, Missae a memorato decreto concessae de ipsa solemnitate celebrari tantum possint, vel etiam debeant?

Et sacra Rituum Congregatio, audito specialis Commissionis suffragio, propositis quaestionibus ita respondendum censuit:

Ad I et II *affirmative* ad primam partem, et *negative* ad secundam, seu standum terminis Indulti. Atque ita rescripsit ac declaravit.

Die 12 februarii 1916.

A. Carp. Ep. Portuen. et S. Ruf., S. R. C. *Pro-Praefectus*.

L. † S. Alexander Verde, *Secretarius*.

1283

1916

Custodes S.
Sepulchri.

Necessitas subsidii custodum S. Sepulchri Domini Nostri Jesu Christi Jerosolymis in dies accrescit, cum plurium subsidia nationum penitus deficiant. Meminerint igitur DD. Parochi — vigore praescripti in Litt. Circ. VIII. a. 1913. sub Nro 1394. emanati — e collectis ad sepulchrum D. N. Jesu Christi in ecclesiis institutis summam quandam a *quolibet* officio parochiali Cancellariae dioecesanae immediate eo magis transponendam esse, quia e his subsidiis quaedam pars etiam pro missionibus orientalibus erit offerenda.

1284

1916

Mors Aloysii
Szalay.

Tristi cum animo ven. clero notifico Aloysium Szalay, parochum pensionatum 10. huius mensis repentina morte in Kispest obiisse anno aetatis suae 71-o, sacerdotii vero 48-o. Ab anno 1889. parochus erat in Pári, unde a. 1892. translatus est ad Döbrököz.

Animam defuncti confratris suffragiis communibus, triumque sacrorum eo magis dolenter commendo, quia ipse — etsi diutius aegrotasset — in ultimo suo morbo provideri minime potuit. Requiescat in pace!

1285

1916

Obitus Caroli
Körmendi.

Adoranda divinae Providentiae visitatio novi super nos inducere decrevit doloris diem, cum 14-o huius mensis Carolum Körmendi, canonicum ad hon., vicerectorem Seminarii nostri rudedonatum, sacramentis rite refectum, de hac mortali vita ad aeternam evocavit. E 69 annis, quos divina Bonitas ipsi in terra donavit, 46 sacro altaris ministerio litavit, tria vero quasi decennia in vicerectoris munere clero iuniori omnimode excolendo impendit. Fragili corpore, debiliq[ue] sanitate, forti attamen animo, vivaciq[ue] semper caritate bonum seminarii et alumnorum promovere iugiter studuit. Memoria eius manet in generationes.

Properemus igitur iam omnes fervidis precibus, atque tribus saltem sacris quantocyus offerendis Deum exorare, ut cui in terra sacerdotale donavit meritum, in regno coelesti donet et praemium.

1286

1916

Stalla pensionalia vacantia votis cleri diocesani conformiter cum accessu Ven. Capituli Cathedralis nostri *Georgio Zányi* cubic. intimo Suae Sanct. ad honores, parochi in Fadd, *Josepho Kuzmics* canonico ad hon., parochi in Donji-Miholjac, *Martino Molnár* parochi in Pellérd, et *Geysae Éber* parochi Szálka-ensi adiudicavimus.

Pensiones

1287

1916

Pro beneficiis parochialibus: *Donji-Miholjac*, sub patronatu Illmi Domini Ladislai e Comitibus Majláth, *Pellérd*, sub patronatu Spect. Domini Colomanni Brázay, et *Szálka*, sub patronatu Celsissimi Domini Alfredi Principis Montenuovo praesentibus usque 1-um Junii a. c. concursum publicamus. Sacerdotes dioecesani secus approbati inviantur, ut supplices libellos respectivis Dominis Patronis inscribendos usque praefatum diem Mihi exhibeant.

Concursus
pro parochiis Donji-Miholjac,
Pellérd et
Szálka.

1288

1916

Joannes Tihanyi relevatus a munere curati castrensis parochiam suam in Hetvehely occupavit.

Personalia.

Petrus Frost vicarius adusque in Palotabozsok et *Joannes Baranyai* subsidiarius in Szálka administratores iisdem in parochiis nominati sunt.

Carolus Hofman administrator parochiae Hetvehely, qua cooperator in Báticasék translatus est.

Georgius Folnegović veletudinarius munere coop. functurus in Püspöklak missus est.

1289

1916

7228. szám/1915. K. A magyar királyi közigazgatási bíróság Alsókaból községben a latin szertartású katolikus hitfelekezetnek *egyházi célokra* községi segély iránt támasztott igénye megállapítása céljából folyamatba tett ügyben Bács-Bodrog vármegye törvényhatósági bizottsága által 1915. évi február hó 6. napján 44676—27. jkv/915. szám alatt hozott véghatározat ellen Alsókaból község képviselőjében a községi bíró részéről beadott

Közig. bíróság ítélete hitfelekezetek arányos segélyezése tárgyában.

panaszt 1915. évi november hó 10. napján tartott nyilvános ülésében az 1896. évi XXVI. t.-c. 48. szakasza alapján tárgyalás alá vevén, következőleg ítelt:

A magyar királyi közigazgatási bíróság a panasznak helyt nem ad:

Indokolás: A törvényhatósági bizottság megtámadott határozatában Alsókabol politikai községet az 1868. évi LIII. t.-c. 23. §-a alapján arra kötelezte, hogy az alsókaboli latin szertartásu (római) katolikus fiókegyház-község részére 1910. évi január hó 1. naptától kezdve mindaddig, míg az évi 2200 korona hitfelekezeti segélyt az ottani görög szertartásu keleti egyházközség részére is kiszolgáltatja, — a hivek lélekszáma (1652 gör. kel. és 226 latin szert. kath.) arányában *évi 300 korona hitfelekezeti segélyt* szolgáltatson ki és pedig a lejárt összegeket egyszerre, a később lejárandókat minden év *január hó 1-én előre.*

Ez ellen a határozat ellen a politikai község két okból él birói panasszal.

Panaszos ugyanis egyrészt azt vitatja, hogy marasztalásánál nem vétetett figyelembe az a körülmény, hogy 1910. évtől kezdve a katolikus lelkészek „hitoktatói díj” címen évi 200 koronát fizetett és hogy általában a latin szertartásu katolikus egyházközséget nem különben annak tanítóját mindenkor támogatásban részesítette.

Másrészt pedig panaszos az ellen emel kifogást, hogy vitás kötelezettsége 5 évre visszamenőleg is megállapított.

Azonban a panaszban felhozott egyik ok sem vehető figyelembe.

Az 1868. évi LIII. t.-cz. 23. §-a ugyanis megállapítja a politikai községek azt a kötelezettségét, hogy amennyiben a községben létező vallásfelekezetek számára a községi pénztárból egyházi vagy iskolai célokra segélyt nyújt, abban a községi segélyben mindegyik vallásfelekezet igazságos arány szerint részesítendő.

A jelenleg fennforgó olyan esetben tehát, amikor a politikai község egyházi célokra csak az egyik vallásfelekezetnek adott községi segélyt, a másik vallásfelekezetnek jogos igénye nyílt meg arra, hogy az adott segély igazságos arányában ő is községi segélyben részesíttessék.

Panaszos nem teszi vitássá azt, hogy az egyik vallásfelekezetnek (görögkeleti) a lelkész fizetésére, tehát egyházi célokra 1910. évtől kezdve évi 2200 K fizet.

Azt sem teszi kifejezetten vitássá, hogy igazságos arány szerint

ennek a görögkeleti vallásfelekezetnek adott évi 2200 korona segélynek a latin szertartású katolikus vallásfelekezet által igényelt évi 300 korona segély megfelel.

Az arány igazságossága ellen aggály nem is foroghat fenn akkor, amikor az igényelt összeg a lélekszám szerint kiszámítható arányt megüti és amikor panaszos község képviselőtestülete az 1914. évi február hó 18. napján tartott ülésében maga beismerte, hogy az alsókaboli latin szertartású hivek „mind földhöz ragadt szegények” és így a hivek anyagi helyzetére való tekintettel sem kifogásolható.

A panasznak elsősorban említett része nem is annyira az arány megállapítása, mint inkább az ellen irányul, hogy *latin szertartású felekezetnek adott korábbi segély be nem számított.*

Ilyen korábbi segély gyanánt panaszos tüzetesen egyéb segélyt nem sorol fel, mint azt az évi 200 koronát, amelyet 1910. évtől kezdve a latin szertartású katolikus felekezet lelkészének „hitoktatói díj” címén adott.

Ugy, de az 1914. évi február hó 18-án tartott képviselő-testületi határozatban foglaltak szerint panaszos község ilyen segélyt külön a görög szertartású keleti vallásfelekezetnek is adott és így az ezen a címen adott összeg az ezen felül 1600 korona rendes lelkészi fizetés és 600 korona személyi pótlék címén adott összeg arányában kiszámított segély összegébe be nem számítható.

Az igényelt segélynek visszamenőleg 5 évre történt megítélése sem kifogásolható, mert a törvény értelmében a mellőzött felekezetet az arányos községi segély attól az időponttól kezdve illeti meg, a melyben a másik vallásfelekezet segélyben részesítették és panaszos község annak megállapítására nem hozott fel alkalmas tényeket, hogy a felhalmozódott segélynek egyszerre való kifizetése vagyoni romlását eredményezhetné — az az eset pedig fenn nem forog, hogy a panaszlott vallásfelekezetet igénye érvényesítésében feltűnő és nem menthető késedelem terheli.

Ezek alapján a panasznak helyet adni nem lehetett.

Megjegyzik azonban a bíróság, hogy a megállapított segély a panaszlott vallásfelekezet egyházközségét illeti meg és az határozhatja el, hogy milyen célra (lelkész fizetésére vagy egyéb célra) fordítassék.

A bíróság a határozat 4 példányát a 25143/1915. számú felterjesztés mellékleteivel együtt Bács-Bodrog vármegye alispánjának azzal a felhívással adja ki, hogy a határozat egy-egy példányát a panaszosnak az alsó-

kaboli latin szertartásu katholikus és a görög szertartásu keleti egyházközségek törvényszerű képviselőinek kézbesíttesse.

Kelt Budapesten, a magyar királyi közigazgatási bíróságnak 1915. évi november hó 10. napján tartott üléséből. Dr. Vlassics Gyula elnök, Szeless László előadó. — (P. H.) Abele s. k. elnök h. Szeless László előadó.

1290

1916

A görzi papi
betegse-
gélyző
egyesület.

A német, osztrák és magyar — latin és görög szertartásu — kath. papság kebelében fennálló és Sz. Józsefről elnevezett papi betegsegélyző egyesület, mely üdülésre szoruló tagjainak Merán, Görz, Ika és ujabban — szervezés alatt levő — Bibinye helyeken lévő házaiban igyekszik olcsó díj mellett ellátást nyújtani, az 1915. háborus esztendőről is kiadta rövid jelentését. — Az 1915. évben, a háborus viharok dacára 109 új tag jelentkezett az egyesületbe, köztük 2 alapító; a tagok száma hozzávetőleg 2800. — A közgyűlés ez évben elmaradt; minden maradt az 1912. évi választás alapján. Az egyesület görzi háza május 23-ika, vagyis az olasz hadüzenet óta be van zárva; az ingóságot belőle elvitette az egyesület; a ház maga eddig jelentékeny sérülést nem szenvedett, de annál inkább a környéke. — A Zára melletti Bibinye faluban 60,000 m² nagyságu új telek beültetés és művelés alatt van, az egyesület az eddigi részvénykölcsonők kamatát fizeti és új jegyzéseket kér. — A látogatottság a közvetlen előző évekhez képest igen gyenge volt. Összesen 135 tag vette igénybe az egyesület házainak jótéteményeit (ebből Ikára 64 esik); a háborus drágaság miatt az ellátást egyszerűsítették és az ellátás díját napi egy koronával emelték, a költségekre mégis az egyesület vagyonából kellett ráfizetni; de a vagyonban zavar és csökkenés nem állott be s a meráni és bibinyei telekvételek után a résztvevőket pontosan megfizették. A háboru tartama alatt az egyesület ügyvezető titkárának (Zimmermann József) székhelye Ika, Abbazia mellett. — Egyházmegyei megbizott Szentkirályi István, theol. tanár, ki szívesen ad az egyesületre vonatkozólag felvilágosítást.

Kelt Pécsen, 1916. április 17.

† Julius m. p.
episcopus.

1916.

VIII.

1446

1916

Quum plura dubia atque quaesita circa declarationem, a Sacra Poenitentiaria die 15 martii 1912 datam,¹ huic Sacro Tribunali proposita fuerint, ad tollendam deplorabilem ac a Sanctae Sedis mente prorsus alienam interpretationis latitudinem, qua praedicta declaratio ad omnes generaliter extenditur Clericos in Sacris constitutos, qui in praesenti bello quomodocumque inter milites accensentur, Sacra Poenitentiaria, ne Sanctae Sedis benignitas in grave vertatur spiritus ecclesiastici detrimentum, muneris sui esse ducit, annuente Ssmo Dno Nostro Benedicto PP. XV, sequentem authenticam edere declarationem:

Circa obligationem divini officii recitandi clericorum in sacris constitutorum, qui lege civili in bello versantur.

„Clerici qui, licet in Sacris constituti sint, nihilominus coacti fuerunt interesse bello, tum solum excusantur ab obligatione Divini Officii recitandi quum actu in acie seu in linea et loco certaminis versantur; secus vero tenentur ad Divinum Officium in horis liberis quo meliori modo potuerint recitandum; in casu vero gravis sui vel aliorum incommodi se gerere possunt ac debent (audito si potuerint proprio confessario) iuxta normas generales a Theologis traditas.“

Guilielmus Card. Van Rossum, *Poen. Maior.*
I. Palica, S. P. *Secretarius.*

L. † S.

¹ Declaratio sic sonat: „Utrum ab Officii Divini lege liber existat clericus in Sacris constitutus, quem bellica convatio seu. ut aiunt, mobilisatio ad functionem adiudicavit militis vel activi vel ministrantis commilitonibus vulneratis? Quatenus negative dignetur Sanctitas Vestra praefatos clericos durante bello eximere.“

Resp.: Ad primam partem: Durante bello eiusque proxima praeparatione *affirmative.*

Ad secundam partem: *Provisum in prima.*

1447

1916

Preces pro
Ordinandis.

Penuria sacerdotum in dies accrescens iterum Nos urget, ut per manuum Nostrarum impositionem novos in sacro ministerio adiutores, dispensatoresque mysteriorum Dei nanciscamur. Clericos igitur nostros annum quartum SS. Theologiae hoc mense absoluturos die 25. Maii s. ordine Subdiaconatus, 26. Maii Diaconatus, 27. vero eiusdem mensis Presbyteratus initiare decrevimus. Cum autem hoc laeti nuntiamus, omnes pastores animarum Dioecesis Nostrae hisce provocamus, ut quisque cum suo populo fideli praevis edocto diebus Dominicis Maii ordinationem praecedentibus, necnon diebus ordinum post S. Missae sacrificium fervidas ad Deum preces fundant, ut omnes ordinandi digni et perfecti dispensatores mysteriorum Dei evadant atque permaneant. Simul praecipimus, ut omnes sacerdotes Dioecesis Nostrae praedictis ordinum diebus orationibus ss. Missae Sacrificii collectam „Pro omni gradu Ecclesiae“ addant.

1448

1916

Personalia.

Sanctissimus Dominus Noster Papa Benedictus XV. *Carolus Hradek*, parochum Kurd-ensem inter cubicularios suos supranumerarios, *Adalbertum Jakab drem*, directorem praeparandiae puellarum Quinque-Ecclesiensis inter capellanos suos intimos ad hon. assumere dignatus est.

Aloysius Koch cooperator in Pinczehely, qua curatus castrensis, ad servitium activum milit. vocatus est.

1449

1916

Az új idő-
számítás f.
évi május
1-étől szept.
végéig.

A m. kir. kormány rendelete értelmében fontos közgazdasági érdekből folyó évi május 1-étől szeptember végéig a nap egy órával előbb számítandó. Április 30-ikán éjjel 11 órakor az órák 12-re igazítottak, szeptember 30-án éjjel 12 órakor pedig egy órával visszaállítandók. Ezen kormányrendelet kapcsán utasítom egyházmegyém tiszt. papságát, hogy az új időszámításhoz úgy az egyházi hivatalok és az istenítiszteletek rendjét, mint az iskolák igazgatását s az előadások megtartását illetőleg mindenben alkalmazkodják.

1450

1916

A háborus bonyodalmak miatt ismételten tervbe vett tavaszi bérmatamat az érdekeltek meghallgatása után kénytelen vagyok jobb időkre halasztani. Székesegyházamban azonban Isten segítségével június hó 11-én, vagyis Pünkösöd vasárnapján reggel 8 órakor pécsi hiveimnek a bérálás szentségét kiosztom. Felhivom tehát az érdekelt plebános urakat és a hitoktatókat, hogy a jelen intézkedéséről a hiveket idejében tájékoztassák.

Bérálás.

1451

1916

A növendékpapok kiválasztása és felvétele minden időben súlyos gondot képez, a jelen háborus idők és viszonyok között pedig valóságos életkérdés az egyházmegyére nézve. Felszentelt papjainknak több mint 10 százaléka tábori lelkeszi szolgálatot teljesít, a nehéz munkában elernyedő lelkipásztorok száma megnövekedett, növendékpapjaim közül pedig immár harmincra rug azok száma, akik fegyverrel kezükben vannak hivatva hazánkat védelmezni. A hiányzó erőket a megyében, a növendékeket pedig az intézetben egyre nehezebben nélkülözzük. Ily viszonyok között az új növendékek felvételének jelentősége fokozódik, s épen ezért szükségesnek látom erre a tiszt. lelkeszkedő papság figyelmét idejekorán oly célból felhívni, hogy a magukban hivatást érző ifjakat a lehető legnagyobb jóindulattal felkarolják és a felvételre való jelentkezésre buzdítsák.

Növendékpapok felvétele

A pécsi nagyobb és kisebb papnevelő-intézetekbe a növendékek felvétele folyó évi június 30-án, illetve július 1-én fog megtartatni. A nagyobb papnevelőbe pályázók keresztlevelükkel és érettségi bizonyítványukkal, a kisebb papnevelő-intézetbe pályázók pedig, akik a főgimnázium IV., V., VI. és VII. osztályát végezték, ugyancsak keresztlevelükkel és évvégi osztálybizonyítványukkal és — ha vidékről jönnek — az illetékes hittanártól vagy lelkésztől származó erkölcsi bizonyítvánnyal f. é. jun. 30-án a délelőtti órákban jelentkezzenek a pécsi papnevelő-intézet igazgatójánál, aki őket a szükséges utasításokkal el fogja látni. A pályázati vizsgálat és a felvétel július 1-én d. e. 10 órakor a papnevelő-intézet dísztermében fog megtartatni. Megfelelő bizonyítvány és orvosi vélemény mellett azok, akik a német és horvát nyelvet is beszélik, előnyben részesülnek.

A fölvételi vizsgálat ideje alatt azon vidéki pályázók, akik a papne-

velő-intézet igazgatóságához eziránt idejében folyamodnak, a papnevelő-intézetben ingyenes ellátásban részesülnek.

Fentieket sziveskedjék a tiszt. egyházmegyei papság minden alkalmas módon — a szószékről is — a hívek tudomására hozni, s az érdeklődőknek minden szükséges tájékoztatást készséggel megadni.

1452

1916

Felvétel a
pécsi püspöki
tápintézetbe.

Mindazok, akik a Pécsi Püspöki Tápintézetben a jövő 1916—17. tanévre akár alapítványi, akár jótevők által fentartott, avagy fizetési helyet óhajtanak elnyerni, folyamodványaikat Hozzám intézve a Tápintézet igazgatójánál (Komócsy István, Papnövelde-u. 2. sz.) folyó évi június 1-ig nyujtsák be. Figyelembe veendő a következők: 1. Csakis középiskolába, vagy tanítóképző-intézetbe járó tanulók vétetnek fel. 2. A folyamodványhoz csatolandó a legutóbbi félévi iskolai értesítő, illetve az évvégi bizonyítvány, vagy annak hiteles másolata. Pontosán kiteendő a szülők polgári állása és póstai címe. A jótevők által fentartott helyeknél csatolandó a jótevőfentartó írásos ajánlala. Volt növendékek ezen minőségükre hivatkozzanak. 3. A Hetey-alapítvány helyein üresedés esetén egyenlő minősítés mellett, a pécsi egyházmegyei tanítók gyermekei előnyben részesülnek. 4. A fizetési helyek díját a jövő évre is 160 koronában állapítom meg, amely szeptember és január hónapokban az intézet igazgatójának kezeihez előzetes két 80 koronás részletben fizetendő. Ugyancsak nála fizetik a jótevők is járulékaikat. Ugyanezen összeghez ugyanezen időkben háborus drágasági pótlék címen 40—40 K-t tartoznak a felvett növendékek hozzátartozói vagy a helyek fentartói fizetni. 5. Elkésve érkezett folyamodványok figyelembe nem vétetnek.

1453

1916

Hátralékos
lelkészijáran-
dóságok bir-
tokon kívüli
behajtása.

Különféle okok folytán a lelkészek nem ritkán abba a kényszerhelyzetbe jutnak, hogy *lelkészi járandóságaik kiszolgáltatását a közigazgatási hatóság útján kell szorgalmazniok*. Mivel az első fokban eljáró járási főszolgabíró intézkedése ellen az alispánhoz, onnan a közigazgatási bizottsághoz és végső fokban a vallás és közoktatásügyi miniszter urhoz van felebbezésnek helye, hosszabb időre is elhúzódik az eljárás befejezése, míg a lelkész rég megszolgált illetményét megkapja.

A vallás és közoktatásügyi miniszter urnak alábbi döntése felhatalmazza az I. fokban eljáró főszolgabíró, hogy ha a lelkész kérelmének helyet ad, intézkedése ellen csak a birtokon kívüli fellebbvitel lehetőségét nyissa meg.

Azért a lelkészek, ha hátrálékos lelkészi járandóságai behajtása érdekében közigazgatási jogsegélyt kénytelenek igénybe venni, kérjék az illetékes főszolgabírótól az 1901. évi XX. t.-c. 8. §-án nyugvó alábbi miniszteri rendeletre való hivatkozással a birtokon kívüli behajtást.

A m. kir. vall. és közokt. miniszter folyó évi március hó 10-én 30938. szám alatt kelt s Arad vármegye közig. bizottságához intézett rendeletének mása.

A Közigazgatási Bizottság mult évi október hó 7-én 1993. szám alatt hozott azon határozatát, mellyel a gy . . . róm. kath. lelkész járandóságainak közigazgatási uton leendő behajtása tárgyában intézkedett, Sz Á gy lakos mint zárgondnoknak közbevetett felebbezése alapján felülvizsgálat alá vevén, azt a felebbezés elutasítása mellett helyes indokainál fogva azzal a hozzáadással hagyom jóvá, hogy a gy uradalom vagyonkezelőségét a követelésbe hozott és megállapított hátrálékok után 1914. évi január hó 1-től kielégítésig 5%-os késedelmi kamat megfizetésére kötelezem, s egyben kimondom, hogy a jövőben ez üggyel kapcsolatosan újból szükséges végrehajtási eljárás során már az első fokban eljáró közigazgatási hatóság, amennyiben a kérelemnek helyt ad, csak a birtokon kívüli fellebbvitel lehetőségét nyissa meg. — Így kellett határoznom, mert az 1901. évi XX. t.-c. 8. §-a ezt megengedi az esetben, ha ennek hiányában a hosszadalmas eljárás elháríthatatlan és súlyos anyagi kárt okoz. Már pedig ez körülmény a jelen esetben fennforog, mivel a plébánosnak a létfenntartás céljából őt jogosan megillető illetményeire a kellő időben van multhatatlan szüksége.

A Közigazgatási Bizottság véghatározatát pedig azért kellett helyben hagynom, mivel helyesen állapítja meg a vagyonkezelő zárgondnok fizetési kötelezettségét. Ugyanis a kegyuri kötelezettség a birtokot terheli, a birtok összes jövedelmeit a kezelésével megbízott zárgondnok veszi fel, tehát tulajdonképpen ezen viszony fennállásáig ő tekintendő birtokosnak, mint ilyen pedig tiszténél fogva kötelezendő a birtokot terhelő kiadások folyósítására. A fellebbező zárgondnoknak az a kifogása, hogy az eredeti birtokállományból időközben egyes csekély részek eladattak, nem szünteti meg s nem

csökkenti a kegyuri kötelezettséget, mivel a birtok magva megvan, s ettől eltekintve az eladott részek kifejezetten a kegyuri terhektől mentesen is adat-
tak el. Erről a Közigazgatási Bizottságot múlt évi december hó 1-én 2333.
szám alatt kelt jelentése csatolmányait idezárva, tudomás és további meg-
felelő eljárás végett értesitem. — *Jankovich.*

1454

1916

„A Katholikus
Tanítónők
Országos
Egyesületé-
nek ajánlása.

Nagyméltóságu gróf Károlyi Gyuláné a magas püspöki kar hozzájá-
rulásával és támogatásával a katolikus tanítónők országos egyesületének
megalakításán fáradozik s az ügy jelenleg már annyira előrehaladott, hogy
az egyesület alapszabályai elnyerték a nm. vallás- és közoktatásügyi mi-
nister úr jóváhagyását s az alakuló közgyűlés a legutóbbi napokban meg-
tartatott.

Tekintve egy ilyen országos egyesület tanügyi, különlegesen nőne-
velésügyi, továbbá valláserkölcsi és társadalmi jelentőségét, noha a hatósá-
gom alá tartozó tanítónők közül az egyesületbe való belépésre senkit köte-
lezni nem kívánok, mégis szükségesnek látom, hogy őket e nagy jelentő-
ségű egyesület megalakulására figyelmeztessem, ajánlva, hogy aki csak mél-
tányolni képes ezen egyesület igazán nemes, magasztos törekvéseit és kö-
rűlményei ezt megengedik, belépését az egyesület vezetőségénél Budapest,
VIII. ker. Szentkirályi utca 32. sz. alatt jelentse be s mihelyt az egyesület
működését megkezdi, annak munkásságában erejéhez mérten minden tani-
tónő vegyen részt.

A tagok jogai és kötelességei körülbelül ugyanazok, mint más egye-
sületekben szokott lenni, „az egyesület rendes tagjai évi 6 K tagsági díjat
fizetnek. A tagság 3 évre kötelező.“ Ajánlatos, hogy mielőtt valaki az egye-
sületbe való belépését bejelentené, az alapszabályokat fentjelzett címtől át-
tekintés céljából kérje.

1455

1916

Jó könyvet a
katonáknak.

A vallás- és közokt. m. kir. minister urnak alább közölt körrende-
letét azzal ajánlom tiszt. papságom figyelmébe, hogy küzdő katonáinknak
minél több jó könyvet igyekezzenek a megindított mozgalom felkarolásával
biztosítani.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministertől. — 2766/1916. eln. szám. — Valamennyi egyházi ft. Főhatóságnak.

A „Könyvet a katonáknak“ akció érdekében jelen kelet és ügyszám alatt kibocsátott körrendeletem másolatát hasonló szives eljárás végett van szerencsém tisztelettel megküldeni. Budapest, 1916. március hó 3. *Jankovich.*

Az Országos Hadsegélyző Hivatal a Magyar Szent Korona Országainak Vöröskereszt-Egyletével együttesen mozgalmat indított a harctéren küzdő katonáknak könyvekkel való ellátása céljából.

Nem szükséges külön is hangsúlyoznom, hogy ennek a mozgalomnak nemes és hasznos célját teljes mértékben átérzem. A könyv a távolban harcoló katonák számára nemcsak kulturát, üdülést és szórakozást jelent, hanem állandó, benső kapcsolatot nemzeti érzésével, az elhagyott otthonnal, a hazai nyelv minden szépségével. Az olvasmány a fáradt csapatok lelki letét felfrissíti, a pihenés óráit lelki erői gyarapítására hasznosítja s általában a harctér fáradalmai között még sokkalta többet jelent, mint itthon, béke idején.

A „Könyvet a katonáknak!“ mozgalom tehát méltán tarthat számot a hazai ifjúság lelkes, megértő támogatására. Meg lévén győződve arról, hogy a magyar tanárság a jótékonyosság e különlegesen kulturális alkalmát minden további buzdítás nélkül is magáévá teszi, hívja fel a hatósága alatt álló középfokú intézetek igazgatóit, hogy a vezetésük alatt álló intézetekben a „Könyvet a katonáknak!“ mozgalmat a helyi viszonyoknak megfelelően s a hadi jótékonyági akciók eddig is bevált eszközeivel szervezzék. Hívják fel a tanulókat, hogy kiolvasott könyveiket az iskolánként szervezendő gyűjtő-bizottságnak szolgáltatassák be s az egybegyűlő könyvadományok díjmentes elszállítása iránt az intézetek igazgatói lépjenek érintkezésbe a Vöröskereszt Szeretetadomány-osztállyal (Budapest, V. ker. Lipót-körút 1.).

A gyűjtésben eredményesen buzgólkodó tanulók az igazgatóság javaslata alapján művészi kivitelű köszönő iratot fognak kapni az akciót megindító egyesületektől.

A hatósága alá tartozó intézetekben végzett gyűjtés eredménye az évvégi értesítőkhöz is felveendő s felhivom, hogy erről hozzám külön összefoglaló jelentést terjesszen fel. Budapest, 1916. március hó 3. *Jankovich.*

1456

1916

Fontos elvi kérdésben döntött a vallás- és közoktatási m. kir. mi- Kántortanítói
niszter ur, mikor a nagysitkei római katolikus kántortanítói lakás építése lakás építési

költségeihez körül támadt közigazgatási perben 1915. évi december hó 28-án 50163/915. az összes VII. d. szám alatt kelt határozatát hozta:

plébániahivek
hozzájárulni
tartoznak.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter 50163/1915. VII. d. szám. Vasvármegye közigazgatási bizottságának Szombathely. A bizottság m. évi december 9-én 3787. sz. a. hozott határozatában özv. Szögyény Marich Ferencné és társai nagysitkei birtokosok felebbezésének helyt adva nevezettek a nagysitkei rk. kántortanítói lakás építési költségeihez való hozzájárulás kötelezettsége alól felmentette. Ezt a határozatot a nagysitkei rk. iskolaszék felebbezése alapján tárgyalás alá véve megváltoztatom és özv. Szögyény Marich Ferencné, Nedecky Andorné és Raffel Pál nagysitkei birtokosokat a nagysitkei kántortanítói lak és gazdasági épületek költségeihez, a nagysitkei rkath. iskolaszék 1913. évi szeptember 25-én hozott, a szombathelyi rk. püspök úr által 5850/1913. sz. a. jóváhagyott határozatával reájuk kivetett hozzájárulás megfizetésére kötelezem. A nagysitkei rk. hitközséget képviselő rk. iskolaszék 1910. évi november 12-én a III. tanítói állás szervezését, két tanterem, a kántortanítói és két osztálytanítói lakás ujjáépítését határozta el. 1914. évi szeptember 25-én az építési költségvetés megállapítása és a költségeknek az egyházközségi tagokra való kivetése tárgyában hozott határozatában a rk. iskolaszék tekintettel az özv. Szögyény Marich Ferencné, Nedecky Andorné és Raffel Pál hozzájárulásával fenntartott állami elemi iskolára — az összes hitközségi tagokra állami egyes adójuk 445⁰/₀-ai kivetett hitf. iskolaadóval szemben — fentnevezetteket csupán a kántortanítói lakás és gazdasági épületek költségeihez állami egyes adójuk 81⁰/₀-ával róttá meg. Ezt a határozatot a szombathelyi rk. püspök ur 5850/913. sz. a. hozott határozatával jóváhagyta. A vitatárgy a jelen esetben a kántortanítói lakás és melléképületei felépítési költségeinek viselése körül merült fel. Minthogy pedig ezek a költségek egyházi közszükségletet képeznek a hitfelekezet hiveinek hozzájárulását ezeknek fedezésére egyházi adó alakjában igénybe venni jogosult. Minthogy vitán kívül áll az, hogy özv. Szögyény Marich Ferencné, Nedecky Andorné és Raffel Pál a nagysitkei rk. hitfelekezethez tartoznak és minthogy nevezettek a reájuk kivetett adóösszezszerűségének helyességét nem kifogásolták a rendelkező rész értelmében kellett határoznom. Erről a bizottságot 277/1915. sz. jelentése mellékleteit idezárva tudomás és további eljárás végett értesitem. Budapest, 1915. évi december hó 28-án. *Jankovich* s. k.

1457

1916

A nm. belügyminister úr 23000/1916. sz. körrendeletével utasította a vármegyei árvaszékeket, hogy a hadi árvák árvaszéki pártfogói intézményét országszerte szervezzék. A most dúló szörnyű háboruban alig van nagyobb szabású gondolat, mint a harctéren elesett hősök gyermekeinek állami és társadalmi uton való szeretetteljes gondozása, mert ha semmi más ezt nem indokolná, tisztán az a hála és kötelességérzet, amely az értünk, nemzetünk jövőjéért elesett apák iránt bennünk lakozik, elegendő ok volna, hogy gyermekeiket szeretettel és odaadással vegyük gondozásunkba; de ennél sokkal többről van szó, mert hiszen annak a hazának, amelynek jövőjéért az apák életüket adták, a gyermekek képezik reménységét, nekik kell ama szép reményeket és azt a nagy jövőt megvalósítani, amelyekre a világháború eredményei nemzetünket feljogosítják. Tudatában vagyok, hogy e gondolatot papjaim és tanítóim előtt különösebben hangsúlyoznom nem kell, hiszen ha ők akkor is a nemzet nagy jövőjén dolgoztak iskolában és templomban, amikor a világháború szörnyűségei a közfigyelmet ezen irányba nem terelték, mennyivel inkább átértik és átérzik most ez irányu feladataikat!

Lelkészek és tanítók részvétele a hadi árvák pártfogói intézményében.

Ebben a tudatban ajánlom papjaim és tanítóim különös figyelmébe az árvaszéki pártfogói intézményt. A vármegyei közigazgatási bizottságok a ministeri utasítás alapján már megtették az első lépést, elhatározták, hogy úgy hivatalosan, mint társadalmi uton igyekeznek ezen intézmény működését megkezdeni és minél erőteljesebbé tenni; épen ezért szeretettel és bizalommal fordulok egyházmegyéim érdemes papságához és tanítóságához, hogy ahányszor csak alkalmuk nyílik akár árvaszéki felszólítás útján, akár saját helyi körülményeiktől indítva, a hadiárvák pártfogói intézményének munkájában minél nagyobb ügybuzgósággal és odaadással vegyenek részt.

1458

1916

A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 36790/VI/a 1916. sz. rendeletével a közvetlen hatósága alá tartozó óvónőképzőknek, elemi iskolai tanító- és tanítónőképzőknek s kereskedelmi és felsőbb leányiskoláknak s felső népiskoláknak megengedte, hogy az Országos Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum „Hivatalos Értesítő“-jét az iskolai költségvetés terhére megrendelhessék.

Az Orsz. Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum „Hivatalos Értesítő“-jének ajánlása.

Mivel említett lap igen tartalmas, a hatóságom alá tartozó tanító- és tanítónőképzők, polgári- és felsőbb leányiskolák igazgatóságainak figyelmébe ajánlom s nincs kifogásom ellene, ha az iskolák költségvetése terhére 3 K. előfizetési ár mellett megrendelik.

1459

1916

Kiss György
szobrász mű-
vész munkái-
nak ajánlása.

A világháboruban elesett hőseink emlékének megörökítésére a hozzátartozók és a hívek sokfelé a temetőekben és a templomokban szobrokat vagy domborművű emlékképeket kívánnak felállítani. A nemescélú mozgalom irányítása és felkarolása a lelkészek legszebb kötelessége annyival is inkább, mert a templomok igazgatása és a hitközségi temetők ellenőrzése az egyházmegyei hatóság felügyelete alatt az ő hivatalukhoz tartozik. Mindenesetre kívánatos, hogy bárminő rendelés történjék is, a felállítani óhajtott emlékmű a művészet szempontjainak minél tökéletesebben megfeleljen. Ezen célból felhívom a tiszt. egyházmegyei papság, s általa híveim figyelmét Kiss György szobrászművészre, aki — mint egyházmegyénk szülötte és kiváló szobrász — szívesen áll rendelkezésükre ilyen emlékművek létesítésénél. Igen sok jeles mű került ki már az ő kezeiből. Ő mintázta egyebek között a pécsi székesegyház apostol-szobraiit valamint Magyarország Nagyaszonjának és a magyar szenteknek szoborcsoportját is a székesegyház déli kapuja felett, s ugyanő mintázott már több kiváló háborus emlékművet is. Lakik Budapesten VII. Columbus u. 9. szám alatt.

Datum Quinque-Ecclesiis, 3 Maii 1916.

† Julius m. p.
episcopus.

IX.

1782

1916

Ad facilitandum matrimonium personarum militarium *durante bello* ab episcopo castrensi omnibus in servitio militari constitutis dispensatio a trina promulgatione et in vetito Ecclesiae tempore concessa est. Eandem dispensationem respectivis sponsis in Dioecesi mea praesentibus elargior eo, ut personae quoquo modo ad militiam pertinentes cum suis sponsis absque ulteriori recurso sine consuetis proclamationibus etiam in tempore sacro — servatis de cetero servandis — copulari in Domino possint. Dispensationes item a ceteris impedimentis ab Ordinariatu concessae vel impetratae ex accessu episcopi castrensis personis ad militiam pertinentibus absque ulteriori valebunt.

Dispensatio personarum militarium a promulgationibus et in s. tempore.

1783

1916

Quadragintatres annos vitae suae nondum implevit, cum fractis viribus corporis et animi *Geysa Éber* parochus Szálka-ensis, nuper rudedonatus, 6-o Maii a. c. vigesimum sacerdotii sui annum agens mortem oppetiit. Magna moliri cupiens rara eius dexteritas, quam in rebus musicae sacrae et profanae demonstravit, in arduis vitae circumstantiis pluries defecit, grandes ipsi calamitates maturando, quae corporis, animaeque vires penitus labefactabant. Maiorem partem ultimi sui anni in nosocomio transegit, unde ipsum Deus misericors ad meliorem vitam evocavit.

Obitus
Geysae Éber.

Animam denati confratris pijs precibus, triumque sacrorum suffragiis ven. clero enixe commendo. Requiescat in pace!

1784

1916

Pensio.

Decessu duorum sacerdotum pensionatorum dioec. totidem vacantiae in statu rudedonatorum exortae sunt. Praesentibus igitur provoco ven. clerum, ut, qui pensione ordinaria potiri anhelant, recursus suos iuxta statuta instituti pensionalis dioec. — in Litt. Circ. V. a. 1908. publicata — exa-
randos usque 20-um Junii a. c. Mihi substernant.

1785

1916

Ordinatio.

Diebus praestitutis, 25. 26. et 27-o nempe Maii a. c. per manuum Nostrarum Episcopaliū impositionem theologos Nostros cursum quartum SS. Theologiae absolutos *Franciscum Faludi*, *Carolū Fuszek*, *Adalbertum Hantos*, *Ladislauū Hegedūs*, *Colomannum Hoffman*, *Ladislauū Kocsis* et *Joannem Vajda* in capella Nostra residentiali Quinque-Ecclesiensi ss. Ordinibus Subdiaconatus, Diaconatus et Presbyteratus, *Ludovicum Bán* vero ob defectum aetatis iisdem diebus prima tonsura et minoribus ordinibus, necnon Subdiaconatu et Diaconatu initiatos esse Ven. clero laeti communicamus.

1786

1916

Personalia.

Sua Sacr. Caes. et Apostolica Regia Maiestas *Josephum Rézbányay drem*, cubicularium S. Sanct. ad hon., professorem theologiae, canonicum honorarium Ecclesiae Cathedralis Quinque-Ecclesiensis denominare dignata est.

Alexander Gaál vicearchidiaconus et parochus Dárda-ensis erga preces proprias a munere vicearchidiaconi relevatus est.

Carolus Erőss parochus Lőcs-ensis nominatus est vicearchidiaconus districtus Dárda-ensis.

Parochi nominati sunt:

Paulus Perényi cooperator Baranyabán-ensis in Németsmárok, *Petrus Frost* administrator interimalis Palotabozsok-ensis pro Németskér.

Georgius Reinhardt cooperator Paks-ensis constitutus est administrator interimalis parochiae Palotabozsok-ensis.

Cooperatores translati sunt: *Antonius Faust* admin. interimalis e Németsmárok in Baranyabán, *Paulus Hal* admin. interim. e Németskér ad Hőgyész.

1787

1916

Hazánk területén a vegyes vallású hűvek polgári házassága egyházzal is érvényesnek tekintetik; gyakran előfordul azonban, hogy a vegyes házasságok jóval a polgári kötés után áldatnak meg. Felmerült kérdés kapcsán a nm. püspöki kar ez évi március 22-én tartott tanácskozmányán ezen házasságok anyakönyvelése tekintetében aként határozott, hogy e házasságok az egyházi megáldás ideje szerinti sorszám alatt anyakönyvelendők, de az észrevételek rovatában föl kell jegyezni a polgári kötés idejét.

Vegyes házasságok anyakönyvezése.

1788

1916

A m. kir. belügyminiszter és a vallás és közoktatásügyi miniszter urak megkezdék a nm. püspöki kart, hogy az árvaszékek által vagyontalan kiskorúak törvényesítése, vagy örökbefogadása tárgyában kért anyakönyvi kivonatok díjtalanul állíttassanak ki. A püspöki kar a kérést teljesítette és az anyakönyvi kivonatok díjtalan kiadását elrendelte. Miről tudomásvétel és megfelelő eljárás végett értesítem egyházmegyém lelkészkezdő papságát.

Árvaszékek által kért anyakönyvi kivonatok díjtalanul állíttandók ki.

1789

1916

Mindazon nemescélú intézmények és egyesületek között, melyek házáinkban a háború tengernyi szenvedéseinek és bajainak enyhítésében s főleg sebesült és beteg harcosaink ápolásában fáradoznak, kétségen kívül legelső helyen áll a Magyar Szent Korona Országainak Vörös Kereszt Egyesülete. Egyetlen futólagos pillantás az alábbi levél adataira mindenkit meggyőzhet azokról a rendkívüli és minden elismerésre méltó aldozatokról, melyeket a Vörös Kereszt Egyesület kitűzött nemes céljának minél tökéletesebb megvalósítására már eddig is hozott, s amelyeket meg nem fogyatkozó lelkesedéssel a jövőben is meghozni szándékozik. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha az egész nemzet hálás ragaszkodással eltelve a Vörös Kereszt Egyesület nagyarányú munkássága iránt áldozatkész szeretettel siet sokoldalú tevékenységének támogatására és bőkezű adományaival lehetővé teszi a levélben felsorolt áldásos intézmények működésének zavartalan folytatását. Az Egyesület vezetősége e célból folyó évi június 29-ére, vagyis sz. Péter és Pál apostolok ünnepére egyházmegyei gyűjtés elrendelését kérte. Szíves készséggel teljesítem e kívánságot s ezennel elrendelem, hogy a fent mon-

A Vörös Kereszt Egyesület s javára szent Péter és Pál ünnepén orsz. gyűjtés.

dott ünnepnapon egyházmegyém összes templomaiban a Magyar Vörös Kereszt Egylet céljaira gyűjtés rendeztessék. Felhivom tehát egyházmegyém lelkeszeit, hogy e nemescélú gyűjtést szokott buzgalmukkal és hazafias lelkesültséggel felkarolva a gyűjtés napjáról és céljáról hivatkozva már előre tájékoztassák, őket az adakozásra ismételten buzdítsák, a gyűjtés eredményét jelentéseik kapcsán az ünnep után haladéktalanul betérjeszék.

„Méltóságos és főtisztelendő dr. gróf Zichy Gyula pécsi püspök ur-nak, Pécs.

Méltóságos Uram!

Mély tisztelettel vagyunk bátrak Méltóságodhoz, mint minden hazafias és kulturális törekvés atyai gyámolítójához azzal a kéréssel fordulni, hogy a Vörös Kereszt Egyletnek azt a mozgalmát, amelyet június hó 29-én a hagyományos Péter és Pál napjára indít, támogatni méltóztassék.

Igazgatóságunk elhatározta, hogy óriási kiadásaink fedezésére és a hadsegélyezés általános céljaira június hó 29-én az ország egész területén gyűjtést tart, amelytől jelentékeny összeget vár. A Vörös Kereszt Egylet a hadszínhely mögött 1227 egészségügyi intézetet tart fenn 93422 ágygal és eddig 447.548 sebesült és 499.955 átutazó katonát részesített ápolásban. Fenntartja ezenkívül a Tudósító irodát, a Hadifoglyokat Gyámolító és Tudósító hivatalt, felszerelt három állandó kórházvonalat, 6 segélyvonalat, Budapesten sebesültszállító oszlopokat szervezett, a hadszínhelyre pedig 165 sebesült szállító kocsit, 23 társzekeret, 300 hordágyat küldött. Ujabban több tábori kórházat, tábori kápolnát létesített stb.

Mindezek az intézmények természetesen óriási összegeket igényelnek, úgy hogy dacára a legnagyobb takarékoságnak, alapjaink nagyon megfogyatkoztak.

Abban a reményben vagyunk azonban, hogy a magyar társadalom nem fogja engedni lehanyaglani a Vörös Kereszt Egylet működését és készséggel fogja megadni mindazt a támogatást, amely a további működéshez szükséges.

Június 29-én Péter és Pál napján ünnepe van a magtermelő Magyarországnak, de kettős ünnepe lesz ez az idén, amikor nemcsak munkája eredményének örvendhet a dolgozó kéz, hanem egyuttal jóleső gondolattal töltheti el lelkét az a tudat, hogy ellenségeink kiéheztetési politikája is ép úgy megtört Magyarországon otthon küzdő katonáinak munkásságán, mint a hogy a fronton küzdők megbénították ellenségeinket.

A Péter és Pál napi gyűjtés főerősségét mély tisztelettel vagyunk bátrak Magyarország vallásos népében remélni. Azt hisszük, hogy ha Méltóságod kegyeskednék Pásztor-levelében elrendelni, hogy az egyházmegye területén levő templomokban Péter Pál napján gyűjtést tartsanak, oly nagy összeget fognak a hívők az egyház útján a haza oltárára áldozni, hogy a Vörös Kereszt Egylet egyetlen intézménye sem lesz kénytelen működését csökkenteni.

Mély tisztelettel kérjük Méltóságodat, tegye ügyünket magáévá, méltóztassék a templomi gyűjtést Péter és Pál napjára elrendelni. A gyűjtés formájára nézve mély tisztelettel legyen szabad azt javasolni, hogy méltóztassék ezt a helyi viszonyoknak megfelelően elrendelni. Kérjük továbbá azt is elrendelni, hogy a gyűjtések tartalma megszámlolva és a jegyzőkönyv mellett Méltóságodhoz legkésőbb július hó 1-ig felterjesztessék, viszont Méltóságodat arra kérjük, hogy az egész egyházmegyei gyűjtést együttes kísérő levél mellett méltóztassék hozzánk megküldeni és mi az egyházak gyűjtését külön-külön elszámolva fogjuk, mint az egyházmegye gyűjtését kezelni.

Mély tisztelettel kérjük Méltóságodat, legyen kegyes alázatos kérésünket atyai jószívvel fogadni és bennünket támogatni.

Méltóságod kegyes értesítését alázattal várva, maradtunk megkülönböztetett tisztelettel

Budapest, 1916. május hó 17-én.

Josipovich Géza.

1790

1916

A helyben nem lakó birtokosok és bérlők egyház-adózási ügyében a nm. vallás és közoktatásügyi ministerium ujabban a következő fontos döntést hozta, melyre az egyházmegyei tő papság figyelmét annál inkább felhívom, mert nevezettek közül egyesek nem ritkán azon ürügy alatt akarnak az adózás alól mentesülni, hogy „nem laknak helyben“.

A helyben nem lakó birtokosok és bérlők egyházi adózása.

A katolikus iskolákhoz való pénzbeli hozzájárulás is ugyanilyen jellegű lévén, jövőre az ezen ürügy alatt fizetni vonakodókat ezen döntés alapján per által is lehet és kell tartozásuk lerovására kötelezni.

Galambosi Balázs és társai, csongrádi lakosok, a szelevényi határban bérelnek ingatlanokat és a vármegye azon az alapon mentette fel őket az egyházi adó fizetési kötelezettsége alól, hogy a más községben lakó ha-

szonbérlők a haszonbérelt ingatlanok után egyházi adókat fizetni nem kötelesek. Felülvizsgálat útján az ügy a vallás- és közoktatásügyi ministeriumhoz került, a mely a kérdést a szolnokmegyei közigazgatási bizottsághoz intézett következő rendelettel intézte el:

„A m. kir. vallás- és közokt. minister úrnak 1916. évi febr. hó 8-án 149763/1915. sz. a. kelt s Jász-Nagykun-Szolnok vármegye közigazgatási bizottságához intézett rendeletének másolata.

A Közigazgatási Bizottság mult évi augusztus hó 21-én 1393. szám alatt hozott azon határozatát, a mellyel Galambosi Balázs és társai csongrádi lakosok, szelevényi földhaszonbérlőket Szelevény községnél a terhükre kivetett róm. kath. egyházi adó fizetése alól felmentette, a vármegye főispánjának 799—1916. sz. alatt előterjesztett felülvizsgálati kérelme alapján felülvizsgálat alá vevén, azt *megváltoztatom* és a tiszaföldvári főszolgabíró 346—1915. sz. alatt kelt elsőfoku véghatározatának megfelelőleg Galambosi Balázs és társait ama kérelmükkel, hogy a terhükre a szelevényi róm. kath. egyház által kirótt egyházi adó fizetése alól felmentessenek, elutasítom és nevezeték *fizetési kötelezettségét megállapítom*.

Igy kellett határoznom azért, mert az 1868. évi XXXVIII. törvénycikk 11. §-a és az ennek alapján kifejlődött gyakorlat szerint az *egyház a helyben nem lakó, de ott birtokos tagjaira egyházi adót vethet ki*. Az egyházi adó a kifejlett gyakorlat szerint az egyenes állami adók arányában szokott kivettetni.

Jelen esetben a szelevényi szervezési szabályzat II. pontja ezt kifejezetten ki is mondja. Az a körülmény, hogy a szervezési szabályzatban szelevényi „lakosok” vannak említve, figyelembe azért nem jöhet, mivel nyilvánvaló, hogy az egyházközség itt tévesen fejezte ki magát s a lakosok alatt nemcsak a helybenlakókat, hanem a helybeni birtokosokat is akarta érteni. Ez kitűnik főként az egyházközségnek abból az eljárásából, hogy az adót nemcsak a helybenlakó, hanem a helybeni birtokos hiveire is kivetette.

Az egyház tehát jogosan vethetett ki egyházi adót a községi ingatlanok haszonbérlőire, *mint helybeli birtokosokra, mert az újabbi jogfejlődés szerint a bérlő és haszonbérlő szintén adózó birtokosnak tekintendő*.

Erről a Közigazgatási Bizottságot, mult évi szeptember hó 11-én 799. szám alatt kelt felterjesztése mellékleteit idezárva, tudomás és további megfelelő eljárás végett értesitem.

Budapest, 1916. évi február hó 8-án.

Jankovich, s. k.

A hivatalos másolat hitelül: Komlóssy s. k. igazgató.

1791

1916

Mult évi VI. körlevelemben 914. sz. a. magamévá tettem Baryavármegye közigazgatási bizottságának 438/kb. 1915. sz. véghatározatát, amelyben tömeg és egyéni munkák címe alatt részletesen fel van sorolva, hogy mely munkálatok azok, amelyekben a tanköteles gyermekek sikerrel részt vehetnek s a háboru folytán előállott munkás-hiány miatt a közigazgatási hatóságok rendelkezései szerint részt is kell venniök. Ugy látszik, hogy a vármegyei gazdasági egyesület és a közigazgatási hatóságok eme rendeletben kitűzött céljukat a mult évben megfelelő mértékben nem érték el, mert valahányszor iskolaidő és mezei gazdasági munka között összeütközés történt, a tankötelesek részvétele s a tanítók közreműködése elmaradt arra való hivatkozással, hogy az iskolai hatóságok a tanidő betartását szorgalmazzák.

Gazdasági munkálatokban a tankötelesek részvétele és a tanítók közreműködése.

Tekintettel arra, hogy e szörnyű háborúban hazánk jövője jelentékeny részben attól függ, hogy a termelés kielégíti-e elsőrendű életszükségleteinket, hangsulyozom, hogy a tanköteleseknek a hivatkozott közigazgatási bizottsági véghatározatban felsorolt — s a még ott nem is említett, — de méltányolt és indokolt esetekben a mezei munkában való részvételét feltétlenül szükségesnek tartom s ez okból utasítom az iskolaszékeket, iskolagondnokságokat és iskolaigazgatóságokat, hogy ahányszor a községben működő gazdaságügyi bizottság akár tömeg-, akár egyéni munkára a tankötelesek részvételét szükségesnek mondja s e célból a helyi iskolai hatóságokhoz vagy előljárásságokhoz felhívást intéz, mindannyiszor a 10. életévüket betöltött mindkettőnemű tankötelesek a tanítók vagy más alkalmas egyén vezetése és felügyelete alatt a kijelölt munkában résztvenni tartoznak s ez esetben kötelességösszeütközés nem forog fenn, mert a közismert oknál fogva a termelés érdeke mellett minden más érdek háttérbe szorul.

1792

1916

Alábbiakban szigorú mihez tartás céljából közlöm a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 80401/1915. VII/b. sz. körrendeletét:

„80401/1915. VII/b. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

Min rend. a VI. oszt. leánytanulók és az ismétlőiskolák végbizonyítványáról és

A kir. tanfelügyelők részére kiadott rendeletemet az elemi népiskolai VI. osztályú leány- és az ismétlőiskolák három évfolyamát végzett tanulók

törzskönyv-
zéséről. végbizonyítványai és törzskönyvei tárgyában van szerencsém szives tudomás
végett megküldeni.

Budapest, 1916. május hó 16.

80401/1915. VII/b. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől.
Körrendelet.

Mivel több oldalról az a kérdés merült fel, hogy az elemi népisko-
lai VI. osztályú leánytanulók és az ismétlőiskolák három évfolyamát végzett
tanulók végbizonyítványai és törzskönyvezése tekintetében minő eljárás köve-
tendő, mihez tartás és további félreértések elkerülése végett elrendelem, hogy
mindaddig, amíg az 57729/1914. VI/a. sz. rendelettel kiadott, az iskolafelü-
gyelők kiküldéséről, az elemi népiskola VI. osztályú záróvizsga tartásáról s
elemi népiskolai végbizonyítványok kiállításáról szóló utasítás csak a *fiú-
tanulókra* hajtatik végre, a leánytanulókra és ismétlőiskolai tanulókra vonat-
kozólag a végbizonyítványok kiállítása s törzskönyvek vezetése tekintetében
továbbra is az 1912. évi 2103. eln. rendelet és az ezt kiegészítő rendelke-
zések maradnak érvényben, ezek az 1914. évi 57729. sz. a. kelt rendelettel
csak a VI-ik osztályú záróvizsgát tevőkkel szemben veszítették hatályukat.

Budapest, 1916. május hó 16.

Jankovich.“

1793

1916

Gyógynövé-
nyek és más
gyógyanya-
gok gyűjtése.

A nagymélt. m. kir. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a
gyógynövények és más gyógyanyagok gyűjtésének minél szélesebb körben
való keresztülvitelére a tanulóifjúságot is belevonni óhajtja, miért is 6580/
1916. eln. sz. alatt rendeletet intézett valamennyi elemi-, közép- és szak-
iskolák vezetőségéhez s egyben hasonló intézkedés megtétele céljából az
egyházi főhatóságokat is megkereste.

Tekintettel arra, hogy vitéz hadseregünknek nagy mennyiségű gyógy-
növényre van szüksége, a legnagyobb örömmel teszem magamévá a nm.
minister urnak fentebb jelzett rendeletét s ennek keresztülvitele érdekében a
6580/1916. eln. sz. ministeri rendeletet s annak mellékletét képező 1., 2.,
4., 5., 6., 7. és 8. számmal ellátott „Röpülőlapokat“ Baranya-, Tolna- és
Somogyvármegyék területére eső plébánia hivatalok részére jelen körleve-
lemhez csatolva megküldöm, egyben utasítom a tiszt. plébános, isk. igaz-
gató urakat, hogy a ministeri rendelet- s annak mellékletei alapján a gyógy-
növények és más gyógyanyagok gyűjtését az igazgatóságuk alá tartozó isko-

lákban a tanítók vezetése mellett a tanulóifjussággal haladéktalanul kezdésük meg s a gyűjtött gyógynövényeket és más gyógyanyagokat a ministeri rendeletben megjelölt módon juttassák illetékes helyre. A még kilátásba helyezett „Repülőlapok”-at, akkor fogom szétküldeni jelen rendelkezésemre való hivatkozással, a mikor ezeket kézhez veszem.

Minthogy úgy a tanulóifjúság, mint kedvelt tanítóim a hadviselés érdekeit szolgáló teendők ellátásában ezideig is minden dicséretre méltó módon tűntek ki, bizvást remélem és elvárom, hogy a közegészségügyre annyira fontos gyógynövények és más gyógyanyagok gyűjtése körül is hasonló buzgalmat és önfeláldozó munkásságot fognak kifejteni.

1794

1916

Az Orsz. Kath. Tanítói Segélyalap elnökségének 106/1916. sz. felhívást tudomásvétel és a tanítók tájékoztatása céljából azzal az utasítással teszem közzé, hogy a segély iránti kérvények az *egyházmegyei főtanfelügyelőség* címére kiállított borítékban küldendők.

Orsz. Kath. Tanítói Segélyalap elnökségének felhívása ösztöndíjak és segélypénzek iránti kérvények tárgyában.

106/916. Felhívás. Az „Orsz. Kath. Tanítói Segélyalap” mindazon t. Tagjait, akik az alapszabályok 8. és 15. §§-ai értelmében jogosítva vannak ösztöndíjak vagy segélypénzek adományozása iránt folyamodni, van szerencsém ezennel felkérni, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat az alapszabályok 18. §-a szerint az alapgyűjtő-bizottság, vagy a kerületi tanfelügyelői hivatal útján f. évi *július 15-ig* az illető *főtisztelendő egyházmegyei főhatósághoz* beterjeszteni sziveskedjenek. Tájékoztatásul tisztelettel megjegyzem, hogy a középponti bizottság határozata értelmében a folyamodványt, a benne foglalt adatok és indító okok hitelesítése végett *alá kell iratni az illetékes plebánia hivatal által*. Ezen hitelesítés sem községi, sem működési bizonyítvánnyal nem helyettesíthető. Ami a melléklendő iskolai *bizonyítványokat* illeti, a netáni kellemetlen eshetőségek elkerülése tekintetéből *hiteles másolatokban* méltóztassék benyújtani. A folyamodványok mellé *az új tagsági könyvecskék* is csatolandók. Tudatom továbbá, hogy segélyben csak azok a t. Tagok részesülhetnek, akik legalább *három év óta* nem élvezték az alap jótéteményét. Azértis kérem méltóztassék a folyamodványban világosan megemlíteni, *mikor és minő* segélyben részesült a folyamodó; esetleg gyermekei *élveznek-e* és *minő* ösztöndíjat. Végül a t. Tagok érdekében kiemelendőnek tartom, hogy azok a folyamodványok, amelyekhez *tagsági*

könyvecske nincs mellékelve; továbbá a melyek nem az egyházmegyei főhatóságok útján, vagy a kitűzött határidőntul érkeznek be, nem fognak figyelembe vétetni. Esztergom, 1916. évi május hó 10-én. Dr. Walter Gyula, v. püspök, kanonok, a Segélyalap elnöke.

1795

1916

Lelkigyakorlatok tanítónők részére.

A pécs egyházmegyei r. kath. tanítónők részére a pécsi Miasszonyunkról nevezett nőzárdában folyó évi június 23—27 napjain lelkigyakorlatok fognak tartatni. A lelkigyakorlat június 23-án este 6 órakor kezdődik és június 27-én reggel a közös szent áldozással végződik. Az egyházmegye területén működő vidéki r. kath. tanítónők e napok alatt nevezett zárdában ingyenes lakást és ellátást élveznek, amennyiben részvételre vonatkozó szándékukat folyó évi június 20-ikáig a zárda főnöknőjének írásban bejelentik, ha a létszám még nem telt be. Az egyházmegyén kívül működő r. kath. tanítónők felvétele csak abban az esetben lehetséges, ha a rendelkezésre álló helyeket a megyeiek nem foglalják le s ha egyenként a zárdában élvezett teljes ellátás fejében 15 koronát fizetnek. A Pécssett működő vagy tartózkodó r. kath. tanítónők a lelkigyakorlatra bejárhatnak. Az érdekelt tanítónőket az iskolaigazgató plebánosok sziveskedjenek fentiekről haladéktalanul értesíteni.

1796

1916

Buzsáky Imre „Egytanítós iskolák hitoktatási vezérkönyve.”

Buzsáky Imre vörösmarti plebános, ki „Gyakorlati hitelemzések” című négy kötetes művével szakavatott kateketikai írónak bizonyult, sokoldalu felszólításnak engedett, midőn az egytanítós, vagyis az osztatlan iskolák részére fenti nagy munkájának megfelelő kivonatát „Egytanítós iskolák hitoktatási vezérkönyve” címmel összeállította. Az osztatlan iskolákban a hitelemzés minden hitoktatóra nézve a legnehezebb. Nagy és felette hasznos munkát végzett tehát a szerző, midőn a hitoktatás nehéz feladatának eredményes teljesítését e minden tekintetben kiváló művel megkönnyítette. Hasonló munka a magyar irodalom termékei között mindeddig nem jelent meg. A szétosztott fiókközségekben és falusi iskolákban a hitoktatás nem egyszer a tanító vállaira nehezedik. A rendes hitoktató — főleg télvíz idején — a távolság, az egyes hitközségek szegénysége s a fuvarhiány miatt nem mehet ki annyiszor, hogy a hitoktatást maga tökéletesen és rendszeresen elvégezhesse.

Buzgó tanító kezében ez a vezérkönyv a rendes hitoktató-lelkész utmutatása mellett a hiányt pótolhatja, azt pedig minden esetre eléri, hogy a hitoktatás rendszeres és egységes lesz, ami az öntudatos hitélet kifejtése céljából megbecsülhetetlen előny. Magában a pécsi egyházmegyében körülbelül 200 egytanító iskola van. Megkivánom tehát, hogy ezek az iskolák a szóban forgó vezérkönyvet *az iskolai pénztár* terhére beszerezzék. A mű két részből áll, az első kötet már megjelent, a második kötet kiadása szeptemberre várható. Az egyes kötetek ára vászonkötésben 6 korona, a megrendelő iskolának azonban kötetenkint 5 koronáért adja a szerző. A hiánytpótló művet a legmelegebben ajánlom a tiszt. egyházmegyei papság figyelmébe és felkarolásába.

1797

1916

A „Szent Család“ folyóirat kiadóhivatala „Családi könyvtár“ címen új füzetes vállalatot létesített, hogy az egyre jobban ébredő s a világháború viharában megtisztult magyar olvasóközönségnek az izléstelen, s az erkölcselenség felé hajló sajtótermékek helyett a színmagyar és színkeresztény szépirodalom nemes táplálékát nyújtsa. Maga köré gyűjtötte a legkiválóbb katolikus szépírókat és fordítókat s az eredeti magyar termékek mellett a külföld keresztény szépirodalmának legjavát is megszólaltatja. A „Családi könyvtár“ egyes füzetei karácsonykor és husvétkor legalább harminckét oldalnyi terjedelemben jelennek meg. Ezuttal egyszerre öt füzet látott napvilágot, melyek a kitűzött célnak tökéletesen megfelelnek. Egyes szám ára 20 fillér. 10 példány 1 korona 80 fillér. 100 példány egyszerre rendelve 16 korona. Megrendelhetők a „Szent Család“ kiadóhivatalában (Kármelita-rendház, Győr) és a „Dunántúl“ könyvkereskedésében (Pécs, Széchenyi-tér 9—10). A nemes célú vállalatot melegen ajánlom a tiszt. papság és híveim figyelmébe.

A „Családi
könyvtár“
füzetei.

1798

1916

Vargha Gyula dr., az ungvári kir. kath. főgimnázium hittanára, „Skizmatikus vitapontok“ címen értékes munkát adott ki, mely a görögkeleti skizmat történeti és polemikus feldolgozásban tartalmazza. Az egész munkát fel-
emelő melegség és meggyőző erő hatja át, miért is úgy a tiszt. papság, mint a művelt közönség haszonnal forgathatja. Megrendelhető a szerzőnél, egy-egy példány ára 5 korona.

Vargha Gy.
dr.: „Skizma-
tikus vita-
pontok.“

1799

1916

Quotidián L.:
„Szent Ignác
vize.“

Quotidián Lajos szabadkai hitoktató Tomcsányi Lajos jézustársasági atya hasonló című munkája nyomán kiadta „Szent Ignác vize“ című füzetét, mely a nagy szent tiszteletére megáldott és a gyakori csodás meghallgattatások miatt mindjobban tért hódító viznek használatát, megszentelési módját és több csodás gyógyulás történetét ismerteti. E szentelt viznek használata most annál inkább terjed, mert a világháború majdnem lehetetlenné teszi a lourdesi víz megszerzését. A füzetkét, mely a kiadónál Szabadkán, vagy a Rózsafűzér-gyárban Kalocsán példányonként 35 fillérért kapható, annál szivesebben ajánlom a tiszt. papság és a hivek figyelmébe, mert a szerző kiadói jutalékát a nemzeti fogadalmi templomra és a hadiárvak javára fordítja.

Datum Quinque-Ecclesiis, 4. Junii 1916.

PEL

† Julius m. p.
episcopus.

1916.

X.

2160

1916

Cum recentioribus praesertim temporibus pingi atque diffundi coepissent imagines exhibentes Beatissimam Virginem Mariam indutam vestibus sacerdotalibus, Emi ac Rmi DD. Cardinales Inquisitores Generales, re diligenter perpensa, fer. IV, die 15 ianuarii 1913, decreverunt: „*imaginem B. M. Virginis vestibus sacerdotalibus indutae esse reprobendam.*“

Circa imagines exhibentes Beatissimam Virginem Mariam indutam vestibus sacerdotalibus.

Feria vero IV, die 29 martii 1916, huiusmodi Decretum publicandum mandarunt.

Datum Romae, ex aedibus S. Officii, die 8 aprilis 1916.

Aloisius Castellano, S. R. et U. I. Notarius.

2161

1916

Andreas archiepiscopus Leopoliensis Ruthenorum Supremae S. Congregationi S. Officii sequens proposuit dubium: „*Christiana salutatio **Laudetur Iesus Christus** habet, praeter indulgentias tempore vitae, etiam indulgentiam plenariam hora mortis, si is, qui consuevit salutationem hanc in vita usurpare, in hora mortis SS. Nomen Iesu saltem corde, si non potest ore, invocaverit. Quaeritur igitur, num ad istam indulgentiam in hora mortis lucranda, etiam tamquam conditio pertineat, ut moribundus mortem tamquam peccati stipendium de manu Domini patienter sustineat?*“

Declaratur dubium circa indulgentiam Christianae salutationis: „*Laudetur Iesus Christus.*“

Emi DD. Cardinales Generales Inquisitores, feria IV, die 12 aprilis 1916, responderunt: „*Observentur opera praescripta, prout descripta inveniuntur in *Raccolta di orazioni*, etc., a S. Congr. Indulgentiarum approbata die 23 iulii 1898, eodem anno edita pag. 54, n. 36.*“

Et feria V, die 13 aprilis 1916, Ssmus D. N. D. Benedictus div. prov. Pp. XV, in audientia R. P. D. Adessori S. Officii impertita, supra relatam dubii solutionem Emorum Patrum ratam habuit et confirmavit.

R. Card. Merry Del Val., *Secretarius*. L. † S.

D. Pasqualigo, O. P. *Comm. Gen. S. O.*

2162

1916

Dispensatio
circa opera
servilia.

Immani bello perdurante pluries iam declaravimus opera servilia — excepto sacrosancti Missae sacrificii et s. sermonis tempore — *omnibus diebus Dominicis, festisque praeceptis* concessa, fidelesque de hac re impense edocendos esse. Cum autem penuria colonorum atque operariorum quotidie crescat, huiusmodi opera non tantum permittuntur, imo fideles dioecesis Nostrae adhortandi erunt, ut opera secus prohibita ad necessitatem propriam, proximorumque sublevandam etiam diebus Dominicis et festivis peragere velint. Ut autem hoc eo facilius exequi valeat, facultatem per praesentes ss. curionibus concedimus sacra dominicalia et festiva — si fidelibus ita conveniat — tempestive (a hora nempe sexta matutina), lytanasias vero horis vespertinis persolvendi.

2163

1916

Obitus Ignatii
Károly

Seriem fratrum hoc anno in Domino defunctorum summo mane 2. Julii a. c. ad communem nostram tristiam *Ignatius Károly* abbas tit., vicearchidiaconus et parochus olim Quinque-Ecclesiensis ad S. Augustinum ingressus est. Amaro morsu mortis tam frequentis abreptum plangimus, qui a. 1841. natus, a. vero 1864. sacerdos initiatus est. Per quattuor quasi decennia parochiam Quinque-Ecclesiensem administravit, in qua a. 1878. parochus, a. 1881. assessor cons., a. 1885. vicearchidiaconus districtus, a. demum 1891. abbas tit. S. Michaelis de Gáborján nominatus est. Tamquam sacerdos iubilaris a. 1915. erga preces proprias rudedonatus est, primo tamen pensionis anno expleto ad aeternam evocatus est haereditatem.

Animam denati confratris trium sacrorum suffragiis, piisque precibus ven. Clero enixe commendo. Requiescat in pace!

2164

1916

Rudedonatio.

Pro tribus stallis pensionalibus concursui expositis sequentes sacerdotes dioecesani commendantur.

1. *Joannes Rézbányay* canonicus ad hon., praefectus orphanotrophii cathedr. Quinque-Ecclesiensis, qui annum 86-um agens vitae suae, postquam per sex decennia variis muneribus ecclesiasticis dignissime perfunctus fuerit, pensionari anhelat. Eminenti certe modo pensionem meretur.

2. *Josephus Józics* parochus quondam in Valpovo, qui ab anno 1912. a servitio relevatus sustentationem interimalem e redditibus beneficii sortitur. A districtu Valpoviensi pro pensione ordinaria vehementer commendatur.

3 *Rudolphus Kiss* curatus antea in Harcz, qui a 1. Jan. huius anni munere dimisso a fratribus districtualibus suffultus secunda vice pro pensione concurrit.

4. *Franciscus Paulay*, qui propter diuturnam nervorum infirmitatem a duobus decenniis valetudinem curare cogitur. Pensione ordinaria provideri merito postulat.

Nexu praedictorum provoco ven. clerum, ut vota sua more solito in scriptis depromant, eademque per vicearchidiaconos districtuales usque 1-um Augusti a. c. Mihi exhibeant.

2165

1916

Beneficium parochiale Vörösmart ob translationem parochi vacans, Concursus patronatui Serenissimi Domini Caes. et R. Archiducis Friderici obnoxium, pro parochia Vörösmart. praesentibus usque 1-um Augusti a. c. concursui exponitur. Sacerdotes dioecesani, in examine prosynodali approbati, beneficium istud obtinere cupientes recursus suo Serenissimo D. Patrono inscriptos velint usque praedictum terminum Officio dioecesano praesentare.

2166

1916

Parochi nominati et investiti sunt:

Personalia.

Emericus Buzsáky parochus in Vörösmart pro Pellérd, *Stephanus Csizmadia* vicarius in Donji—Miholjac pro Šljivoševci, *Carolus Erdélyi* parochus Šljivoševci-ensis — retento munere vicearchidiaconi — pro Donji—Miholjac.

Notarii districtuales nominati sunt:

Carolus Müller parochus in Laskafalu pro districtu Dárda-ensi, *Paulus Perényi* parochus in Németszárok pro districtu Siklós-ensi. —

Ferdinandus Thán cooperatores Baranyabán-ensis constitutus est administrator interimalis parochiae Vörösmart.

Franciscus Szabó cooperator in Mecsekszabolcs et *Paulus Sebő* cooperator in Gyulaj valetudinis recuperandae gratia ad interim a servitio relevati sunt.

Cooperatores missi sunt:

Joannes Baranyai administrator interim. Szálka-ensis ad Herczegszöllős, *Josephus Bende* e Bakócza ad Tamási, *Joannes Berlákovich* e Valpovo ad Petrijevci, *Antonius Berta* e Petrijevci ad Valpovo, *Adamus Biswurm* e Ráczpetre ad Zomba, *Georgius Folnegović* e Püspöklak ad Püspökbogád, *Paulus Gábor* e Magyarország ad Laskafalu, *Josephus Hegedüs* e Tamási ad Gyulaj, *Ludovicus Horváth iun.* e Gödre ad Ráczpetre, *Eugenius Kubesá* e Podgajci ad Olasz, *Emilius Leicht* e Püspökbogád ad Pécsvárad, *Franciscus Márovics* e Valpovo ad Donji—Miholjac, *Petrus Mayerhof* e Czikó ad Bonyhád, *Josephus Nyári* e Zomba ad Gödre, *Eduardus Petrovits* e Herczegszöllős ad Himesháza, *Gabriel Schultz* e Himesháza ad Mecsekszabolcs, *Joannes Taksonyi* e Pécsvárad ad Bakócza, *Josephus Tóbi* ex Olasz ad Valpovo, *Emericus Wucskits* e Bogdása ad Püspöklak.

Neomystae dispositi sunt:

Franciscus Faludi ad Bogdása, *Carolus Fuszek* ad Abaliget, *Adalbertus Hantos* ad Himesháza, *Colomannus Hoffman* ad Czikó, *Ladislau Kocsis* ad Magyarország, *Joannes Vajda* ad Podgajci.

2167

1916

Katonák
házassági
ügyeiben a
legközelebbi
tábori főpapi
hivatalhoz
lehet fordulni.

Az apostoli tábori helynökségnek 1916. május 26-án 34665. számú értesítése szerint a házasulandó katonák házassági ügyeinek elintézésére a háború folyamán bármely tábori főpapi hivatal joghatóságot nyert. Az ily ügyekben netán szükséges megkeresések tehát, amennyiben az érdekelt katonák illetékes katonai lelkeszi hivatala ismeretlen, a legközelebbi tábori főpapi hivatalhoz intézhetők.

2168

1916

Felvétel a
papnevelő
intézetbe.

A folyó évi július 1-én megtartott nyilvános pályázaton a következő növendékeket vettem fel papnevelő intézetembe: Szél Jenő főgimn. VIII. o. tanulót a theológiára, Urbán Imre főgimn. VI. osztályu, Gyenei László, Koller Péter, Kürti Tibor V. osztályu, Farkas József, Fáth János, Gazdag Dezső, Harsányi József, Hábel Vince, Koros Lajos, Kresz Henrik, Polecsák József, Reil Antal, Rózsa László, Schmidt Ádám, Strohmayr István, Szakály István, Tóth Béla, Tóth János, Uhl Antal, Vincze László és Vörös István IV. osztályu tanulókat.

2169

1916

A nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. minister úr 63631/1916./VII/b. sz. alatt valamennyi állami és községi elemi népiskolához rendeletet intézett, melyben felhívja és utasítja említetteket, hogy a szegény tanulóknak ingyenes könyvekkel való ellátása ügyében minden lehető tegyenek meg s a teendőkre nézve a részletes utasításokat is megadja. A szóban forgó rendelet a „Néptanítók Lapja“ 1916. június 22-iki számában a 16-ik oldalon jelent meg. Eme rendeletet egyházmegyém területére vonatkozólag egész terjedelmében magamévá teszem s utasítom a hatóságom alá tartozó összes tanítókat, hogy annak értelmében járjanak el. Miután a rendelet hozzám is június 15-ike, tehát a tanév bezárása után érkezett s a Néptanítók Lapjában is csak június 22-ikén jelent meg, ez okból közvetlenül az iskolába járó gyermekekkel nem lehetett a szükséges teendőket foganatosítani, miért is más úton, vagy a községi előjáróság útján kidobolással, vagy a községben fenálló szokásnak megfelelő közhirrététellel kell a gyermekeket és a szülőket felhívni, hogy azon tankönyveket, amelyek az illető gyermeknek jövő tanévre nem kellenek, a szegény tanulók részére már most a tanítónak adják át, ki a fenthivatkozott ministeri rendeletben előírt módon köteles eme könyveket gondozni.

Ingyenes
tankönyvek
szegény tanu-
lók részére.

2170

1916

Hivatkozással 1362/1915. sz. körlevéli rendeletemre, közlöm a hatóságom alá rendelt iskolaigazgatóságokkal és kerületi tanfelügyelői hivatalokkal, hogy hivatkozott rendeletemet a most lefolyt tanévre is egész terjedelmében érvényben tartom. Az iskolai évi jelentések tehát, úgy mint eddig, most is és az egész háboru tartama alatt beküldendők.

Az iskolai évi
jelentések ez
évben is ren-
desen bekül-
dendők.

2171

1916

A nagymélt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 6812/1916. eln. sz. alatt valamennyi a vallás- és közoktatásügyi ministerium alá tartozó hatósághoz, hivatalhoz és intézethez az alább következő rendeletet intézte :

Papir- és
írószerekkel
való takaré-
koskodás.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől. 6812/1916. eln. sz.

A papir és irodaszerek gyártásában előállott nagymérvű csökkenés,

valamint a papírárakkal tekintélyes emelkedése, e cikkek felhasználásánál a legnagyobb takarékoskosságot teszik szükségessé.

E célból az összes felterjesztések, valamint a hatóságok és intézetek egymás között történő iratváltásai — amennyiben a szöveg megengedi — *féltéken* történjenek.

Alsóbb hatóságok, intézetek, vagy magánosok felterjesztéseinek, illetőleg beadványainak véleményezésénél, az utóbbi szöveg magára az eredeti iratra vezetendő.

Több egyidejűleg intézendő felterjesztésnél a lehetőség szerint egy boríték használandó, melyen a benne foglalt felterjesztések hivatalos számai egyenként megjelölendők. Hasonló eljárás alkalmazandó az egyes hatóságok és intézetek több rendbeli iratváltásainál is.

Belső fogalmazási célokra a régi blanketták, az esetleg meg nem felelő szövegezésük kijavításával, szintén felhasználandók.

Iskoláknál, tanintézeteknél az irkák használata terén a takarékoskosság hasonlóképen szem előtt tartandó.

Elemi iskoláknál az irkák helyett lehetőleg palatáblák használandók. A füzetekben az egyes iskolai, vagy házi feladatok nem új oldalon, hanem folytatólagosan kezdendők el, szintugy felsőbb osztályba való lépés után a megelőző tanévbéli irkák is tovább használandók. A kijavított dolgozatoknak újból való leiratása (tisztázása) feltétlenül elhagyandók.

Felhívom a Cimet, hogy a hivatalába tartozó tisztviselőket és egyéb személyzetet, illetve a hatáskörébe tartozó iskolák, intézetek tanerőit a fentiek értelmében való eljárásra s általában a papír s írószerekkel való takarékoskodásra utasítsa és annak betartását ellenőrizze. Budapest, 1916. évi június hó 21-én.

Jankovich.

Az itt közölt rendeletet egész terjedelmében magamévá téve, utasítom a hatóságom alá tartozó összes egyházi (plébániai és iskolai) hivatalokat, testületeket, iskolaszékeket, gondnokságokat, iskolaigazgatókat és tanítókat hogy annak értelmében járjanak el.

2172

1916

Az almatermelés megmentése érdekében.

A hazai almatermelés veszedelmes ellensége a vértetű s bár a földművelésügyi nm. ministerium 9679./1899. sz. rendelete értelmében minden tulajdonos, bérlő vagy más néven nevezett birtokos pénzbürség terhe mellett köteles a vértetűt irtani, nem sikerült a veszedelmet elhárítani, mivel sok

helyen csak későn ismerik fel a bajt. A nemzeti javak megvédése érdekében most a vallás- és közoktatásügyi nm. ministerium 31999/1916./VII/b. sz. alatt felhívja hazánk minden tanítóját, hogy az iskolában a tanítás alkalmával terjeszkedjék ki a vértetű ismertetésére, káros hatásának elemzésére, hogy egyrészt a gyermekek biztosan felismerjék, másrészt irtásában részt vehessenek és ez által a nemzeti vagyon megmentésében tudatosan közreműködhessenek. A vallás- és közoktatásügyi nm. minister úr egyben utal a „Néptanítók Lapja“ f. évi június 8. számában megjelent: „Utmutatás a vértetű keresésére és irtására“ című közleményre, mely részletes tájékoztatást nyújt e gazdasági munka sikeres elvégzésére.

Az előadottak alapján felhívom összes tanítóimat, hogy az annyira szükséges és fontos gyümölcstermelés védelme érdekében, ahol csak szüksége mutatkozik s alkalom kínálkozik, a vértetű irtására minden tőlük telhetőt tegyenek meg.

2173

1916

A budapestvidéki m. kir. pénzügyigazgatóság 1915. december 14-én kelt 140735. VI. 1915. számú végzése szerint „a papnöveldeire hagyott rész illetékmentes, mint nyilvános közoktatási célra tett hagyomány; szintén illetékmentes a papi nyugdijalapnak járó rész, mert ezen alap jótékonyági intézménynek tekintendő.“

Papi nyugdijintézetre eső hagyomány illetékmentes.

2174

1916

Gróf Zichy Gyula dr. megyéspüspök 2000 K, Abaliget 24·30 K, Alsómocsolád 29·80 K, Apar 5 K, Babarcz 100 K, Bakonya 8 K, Baranyabán 100 K, Baranyakisfalu d3·50 K, Baranyaszentgyörgy 5 K, Baranyaszent-istván 70 K, Baranyavár 10 K, Bár 8·50 K, Báta 7·56 K, Báticaszék 129 K, Bedeg 35 K, Bellye 10 K, Beremend 30 K, Berkesd 213 K, Bikal 5·10 K, Bizovac 10 K, Bogdása 19 K, Bonyhád 20·04 K, Bonyhádvarasd 13·40 K, Bölcske 55 K, Brodjanci 20 K, Bükkösd 2·54 K, Čepin 13 K, Czikó 5 K, Dályok 15 K, Dárda 76·24 K, Diósberény 25 K, Donji-Miholjac 38 K, Dombóvár 180·25 K, Döbrököz 14 K, Dunaföldvár 166·64 K, Dunakömlőd 34·60 K, Dunaszekcső 100 K, Egerág 12·32 K, Értény 12·78 K, Fadd 20 K, Feked 10 K, Felsőireg 10 K, Felsőmindszent 37 K, Felsőnyék 25 K, Felsőszentmárton 4 K, Garé 6·03 K, Gödre 50·30 K, Görcsöny 25 K, Grábócz

A kath. hadi-
árvák javára
eszközölt
gyűjtés ered-
ménye.

32 K, Gyulaj 38·99 K, Gyűd 6 K, Harcz 5·06 K, Harkanovci 15 K, Herczegszőlős 130 K, Hetvehely 10, Himesháza 46·27 K, Hird 10 K, Hosszúhetény 71·08 K, Högyész 100 K, Ibafa 5·21 K, Izsép 6 K, Kajdacs 20 K, Kakasd 100 K, Kánya 26·67 K, Kárász 10 K, Keszü 28·09 K, Kisasszonyfa 15·15 K, Kisdorog 32·08 K, Kiskőszeg 25 K, Kisszékely 6·30 K, Kistengelic 3·80 K, Kisvaszar 10 K, Kocsola 11 K, Koppányszántó 40 K, Köblény 32 K, Kővágószőlős 54 K, Kurd 30 K, Lakócsa 63·70 K, Lapáncsa 7 K, Laskafalu 200 K, Lánycsók 29·60 K, Lengyel 12 K, Lippó 10 K, Lovászhetyén 24 K, Lőcs 20 K, Magyarhertelend 15 K, Magyarkeszi 17 K, Magyar-szentiván 46 K, Magyarszék 20 K, Majs 27 K, Marijanci 4 K, Mágocs 85·64 K, Máriakéménd 13·20 K, Mecsekjánosi 20 K, Mecsekszabolcs 10·50 K, Miszla 10 K, Mohács-belv. 320 K, Mohács-külv. 36·30 K, Mozsgó 300 K, Mözs 30 K, Mucsi 9·53 K, Nagybecsérd 36·08 K, Nagykónyi 45 K, Nagymányok 10 K, Nagynyárad 16 K, Nagyvejke 15 K, Nak 50 K, Németi 15 K, Németkér 13·60 K, Németmárok 7 K, Olasz 40 K, Ozora 60 K, Paks 171 K, Palotabozsok 14 K, Pálfa 5 K, Pári 5 K, Pellérd 50 K, Petrijevci 60 K, Pécs-székesegyház 32·02 K, Pécs-belv. 60 K, Pécs-budai külv. 35 K, Pécs-szigeti külv. 100 K, Pécsbányatelep 4 K, Pécsvárad 20·06 K, Pélmónostor 15 K, Pinczehely 135 K, Podgajci 10 K, Püspökbogád 15 K, Püspöklak 25 K, Püspöknádasd 10 K, Püspökpuszta 23·70 K, Püspökszenterzsébet 19·20 K, Püspökszentlászló 70 K, Radikovci 12 K, Ráczmecske 9 K, Rácztöttös 5·48 K, Regöly 20 K, Sásd 20 K, Siklós 55·07 K, Siklósbodony 4 K, Simontornya 5 K, Siógárd 15 K, Šljivoševci 25 K, Somberek 35·32 K, Sumony 15 K, Szabadszentkirály 24·72 K, Szajk 13 K, Szakadát 50 K, Szakály 32·22 K, Szakcs 83·20 K, Szalatnak 6 K, Szálka 3 K, Szászvár 80 K, Szebény 15 K, Szekszárd-belváros 45 K, Szekszárd-újváros 20 K, Szentdienes 14 K, Szentlászló 25·22 K, Szentlőrincz 22 K, Szigetvár 100 K, Tamási 25 K, Tengőd 80 K, Tevel 12 K, Tolna 30 K, Vajszló 10·52 K, Valpovo 32 K, Várdomb 13·20 K, Vásárosdombó 51·58 K, Veliškovci 10 K, Véménd 52 K, Viljevo 20 K, Villány 55·20 K, Vókány 5·50 K, Vörösmart 10 K, Závod 26 K, Zomba 59 K, Obert Lajos sátorhelyi tanító iskolai színelőadásból 84·60 K, N. N. 18·44 K., összesen: 8600 K.

Datum Quinque-Ecclesiis, 4. Julii 1916.

† Julius m. p.
episcopus.

XI.

2338

1916

Ex audientia Ssmi D. XXVI. Junii MCMXVI.

SS. D. N. Benedictus divina providentia Papa XV., cui nihil antiquius, quam ut pie inviolateque serventur decreta „Sacra Tridentina Synodus“ et „Quam singulari“, fel. rec. Decessoris sui Pii X. iussu edita, referente me infrascripto Cardinali a Secretis Status, cum prope adsit alter luctuosissimi eventui anniversarius dies, id mandare dignatus est, quod sequitur: Omnes et singuli in Europa locorum Ordinarii summopere curent, ut in Ecclesiis et Oratoriis suae cuiusque dioecesis die XXX, qui dominicus est, proximi mensis Julii, pueri utriusque sexus universi ad mentem Beatissimi Patris, sollemnior quo fieri poterit ritu, ad Sacram Synaxim accedant. Contrariis quibusvis minime obstantibus.

Dispositio
Suae Sancti-
tatis de com-
munionem
puerorum.

Datum Romae, die, mense et anno praedictis.

P. Card. *Gasparri* a Secr. Status.

Sanctissimus D. N. Benedictus PP. XV. communis Catholici orbis Pater dilectissimus, caritate in filios filiasque peramatos incensus ab initio nihil habet magis quam ut luctuosissimi belli faces quamprimum amoveantur. Ad optatissima pacis munera impetranda duas iam sollemnes indixit supplicationes. Sua pontificia auctoritate insuper laborare non desiit quod res postulavit appellando ad belligerantes populos eorumque principes ut causam pacis adiuvent. Nunc vero parvulos inermes sibi socios iungit pa-

cificus Pontifex mandando ut in secundo calamitosissimae dimicationis anniversario ad Sacram Synaxim accedant pueri utriusque sexus universi. — Licet apud nos e decisione chori episcoporum prima Dominica mensis Maii similis devotio celebrata iam fuerit, non possumus non vehementer dispositionem Beatissimi Patris DD. Curatis commendando eosdem provocare, ut inquantum ob urgentes labores agrestes possibile sit, votis Sanctissimi Patris obsecundare conentur. Per Sacram Eucharistiam enim quam maxime caritas Dei et proximorum in omnium corda diffunditur, operante vero gratia et caritate sperare licet pacem Christi constantem.

2339

1916

Decretum S.
C. S. Off. de
absolutione,
sepultura
etc. schismaticorum.

Cum, occasione immanis belli nunc temporis Europam vastantis nonnulla Sanctae Sedi proposita fuerint dubia praesertim circa religiosam adistentiam militibus schismaticis, Suprema S. C. S. Officii, omnibus mature perpensis, die XVII. Maii a. c., sequentes edidit resolutiones:

I. An schismaticis materialibus in mortis articulo constitutis bona fide sive absolutionem sive extremam unctionem petentibus, ea sacramenta conferri possint sine abiuratione errorum;

Resp.: Negative, sed requiri ut quo meliori fieri potest modo, errores reiiciant et professionem fidei faciant.

II. An schismaticis in mortis articulo sensibus destitutis absolutio et extrema unctio conferri possit;

Resp.: Sub conditione affirmative, praesertim si ex adiunctis conicere liceat eos implicite saltem errores suos reiicere, remoto tamen efficaciter scandalo, manifestando scilicet adstantibus Ecclesiam supponere eos in ultimo momento ad unitatem rediisse.

III. Quoad sepulturam ecclesiasticam, standum Rituali Romano.

IV. Quoad baptismum infantium a parentibus schismaticis oblatorum: non esse baptisandos, extra mortis periculum, nisi probabilis affulgeat spes catholicae eorum educationis.

2340

1916

De tempore
aestivo in
sacra liturgia.

Exortis dubiis quoad usum temporis aestivi in liturgia sacra, ductu variarum decisionum a sacris Congregationibus emanatarum, pro praxi

sequentia declarantur: Cuicumque licitum est tam in ieiunio naturali servando quam in divino officio recitando sequi vel tempus *verum* quod indicat horologium solare, vel tempus *medium*, vel tempus *legale*, quale nunc apud nos e praescriptione Gubernii viget. S. Poen. 18. Junii 1873., 29. Nov. 1882.; S. C. C. 12. Julii 1893.; S. Off. 11. Aug. 1899.

2341

1916

A munkába járó anyák gondozás nélkül maradt gyermekeinek védelmére a m. kir. belügyminiszter úr f. évi junius 8-ikán 72078. sz. alatt valamennyi törvényhatóság közönségéhez intézett körrendeletében elrendelte, hogy minden törvényhatóság területén az ott működő jótékony egyesületek, intézetek s a társadalom arra illetékes tényezőinek bevonásával napközi otthonok szerveztessenek. Ennek alapján a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 76745/1916. VII/c. sz. rendeletével felhívást intéz a kir. tanfelügyelői hivatalokhoz, hogy a napközi otthonok létesítése iránt a tantermek és tanítók (tanítónők) igénybevételeivel a szükséges lépéseket tegyék meg s e rendeletét hasonló intézkedés céljából nekem is megküldötte.

Napközi
gyermek-
otthonok
szervezése.

A nm. belügyminiszter úrnak hivatkozott rendelkezése kiterjed az elemi népiskolára valamint ennek tanítószemélyzetére s tekintettel azokra a nagy érdekekre, amelyek a szóban levő napközi otthonok létesítéséhez és működéséhez fűződnek, a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrral egyetértőleg intézkedik, hogy a népiskolák akár egészben, akár részben — amint ezt a szükség kívánja, a napközi otthonok részére átengedtessenek, ha annak elhelyezése másképen megfelelően biztosítva nem volna.

Mindezek figyelembevételével elrendelem, hogy egyházmegyém területén is a fenhatóságom alá tartozó valamennyi iskola a szükséghez mérten egészen vagy részben az említett belügyminiszteri s vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet értelmében a szorgalmi idő beálltaig a jelzett célra átengedtéssék, a tanítók és tanítónők pedig, amennyiben a napközi otthonok tevékenysége körül közreműködés, illetve vezetés iránt megkerestettek, ennek elfogadását hazafias kötelességüknek ismerjék.

Ez okból kívánatosnak tartom, hogy az iskolaszékek ezen ügyet haladéktalanul vizsgálják meg s ahol szükséges, ez irányban mielőbb intézkedjenek.

Számitok tanítóim áldozatkészségére, mindazonáltal nem kívánom,

hogy minden ellenszolgáltatás nélkül végezzék el a jelen rendelet folytán előállható nyári munkát. A hitközségek saját gyermekeik jólétére való tekintetből, de azért is, hogy nyári munkájukat nyugodtabban végezhessek, a lehetőség szerint iskolai pénztáraikból valamelyes tiszteletdíjat szavazzanak meg a napközi otthont vezető tanítónak vagy tanítónőnek. Olyan hitközségekben, ahol az iskolai pénztár nem képes ilyen tiszteletdíjat megajánlani, az iskolaszék elhatározhatja, hogy a szülők egy-egy gyermek után megállapított egységek szerint a tanítónak vagy tanítónőnek akár pénzben, akár természetbeni szolgáltatás alakjában fizetést adjanak. A teljesen vagyontalan szülők gyermekeinek a napközi otthonokba való felvétele minden körülmények között ingyenes, legfőlegb kisebb általány összeg folyósítható az iskolai pénztár terhére. Az egységárak kérdése akár készpénzben történik a fizetés, akár terményekben — az iskolaszék s a tanító közötti megegyezés tárgyát képezi. Ha e megállapodások körül viták keletkeznének, azok döntés céljából az egyházmegyei főtanfelügyelői hivatal elé terjesztendők.

A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr azon engedélyét, hogy a tanító felesége, vagy más alkalmas hozzátartozója is vezethesse a napközi otthont, szintén magamévá teszem s az iskolaszékek belátására bizom, hogy a viszonyok szerint valakit a napközi otthonok vezetésére alkalmazzanak. Arról, hogy kit alkalmaztak és hogy mennyi tiszteletdíj állapított meg részére, haladéktalanul jelentés teendő az ehm. főtanfelügyelői hivatalnak.

Datum Quinque-Ecclesiis, 22. Julii 1916.

† Julius m. p.
episcopus.